کۆڵوانە سوور

کۆڵوانە سوور

چواردە چیرۆک بۆ مێردمنداڵان

چەند نووسەرێک

پێشەکی و گۆڕینی لە فارسییەوە
حەمە کەریم عارف

خانەی موکریانی بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە

- **کۆڵوانە سوور (چوارده چیرۆك بۆ مێرد منداڵان)**
- چەند نووسەرێك
- پێشەکی و گۆڕینی لە فارسییەوە: حەمەکەریم عارف
- نەخشەسازی ناوەوە: گۆران جەمال رواندزی
- بەرگ: مەزهەر محەمەد
- تایپ: رزگار حەساری
- نرخ: (٢٥٠٠) دینار
- چاپی یەکەم : ٢٠١٣
- تیراژ: ١٠٠٠دانە
- چاپخانە: چاپخانەی موکریانی (هەولێر)
- ژمارەی سپاردن: لە بەرێوبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان ژمارەی سپاردنی (١٦٥) ساڵی (٢٠١٣)ی پێی دراوە.

زنجیرەی کتێب (٧٢٢)

هەموو مافێکی بۆ خانەي موکریانی پارێزراوە

ماڵپەڕ: www.mukiryani.com

ئیمەیل: info@mukiryani.com

پێرست

پێشەکی... حەمە کەریم عارف ٧
١- سەندرێلا ٢١
٢- سێ بێچووە بەراز ٢٩
٣- سپی بەفرین و سۆر گوڵ ٣٣
٤- بولبول ٤١
٥- جاك و لاسکە لۆبیا ٥٣
٦- پشیلەی چەکمەپۆش ٦٥
٧- پاڵتۆ سوور ٧١
٨- چەخماخ ٧٥
٩- بێچووە مراوییە ناشیرینەکە ٨٤
١٠- ڕاپۆنزەل ٩٧
١١- شازادە خانم و دەنکە نۆك ١٠٣
١٢- سەربازیی قەڵایی ١٠٥
١٣- ڕۆژهەڵاتی خۆر و ڕۆژئاوای مانگ ١١١
١٤- سپی بەفرین و حەوت کورتیلە ١٢٣
فەرهەنگۆك ١٣٥
ژیاننامەی وەرگێڕ ١٤٦

پێشەکی

حەمەکەریم عارف

"١"

هەڵبەتە حیکایەت و نەقل و نەزیلە پێشینەیەکی یەجگار دوور و درێژی هەیە و لەوەتای بەشەر پەیدابووەو ژیانی خێزانی پێکەوە ناوەو، لە کۆمەڵگەدا گیرساوەتەوە، حیکایەت و نەقلان هەبووەو کۆڕی مەجلیسی بەشەرانی گەرمکردووە..بەشەر کە یەکیان ناسیوەو هەڵسوکەوتیان دەگەڵ یەکدا و دەگەڵ دیاردەو ڕووداوەکانی ناو سروشت و گەردووندا کردووە،ئەمە ئەزموون و تەجرەبەی لا پەیداکردوون. ئیدی بۆ پاراستنی ئەو ئەزموونانەو گێڕانەوەو گوێزانەوەیان بۆ وەچە و نەوەکانی دوای خۆیان، پەنایان وەبەر نەقڵ و نەزیلە و حیکایەتان بردووە، چونکە پێیان وابووە لەو ڕێگەیەوە ئەزموونانی بەشەری، لە فەوتان و بیرچوونەوە رزگاردەبێت و دەپارێزرێ. ئەمەش زادەو بەرەنجامی جۆرە کەڵکەڵەو خولیایەکی نەمریی و جاویدانی بووە لە لای تیرەی بەشەر.چونکە مرۆڤ بە غەریبی لە دایك دەبێت و بە غەریبی دەژی و بە غەریبی مالاوایی لە ژیان دەکات. غوربەت دەکاتە سەرچاوەی نیگەرانی و، تاقە ڕێگەی ڕەواندنەوەی نیگەرانیش خەون و هیواو ئومێدەوارییە،ئەگەر هیواو ئومێد نەبوایەن ژیان دەبوو بە دۆزەخێکی تەحەموول ناپەزێر. ئیدی خەون و خەیاڵ و ئومێد تانوپۆی ژیان پێکدێنێت، با ئەو خەون و ئاواتانە هەمووشی نەیەنە دی، کە بێگومان نایەنە دی. چونکە تەمەن لەوە کورتترە کە گشت ئەو ئاواتانە لە مەودای تەمەنی یەك وەچەدا بێنەدی..ئەمە جگە لەوەی کە خەون و خەیاڵ و ئومێدان لە وەچەیەکەوە بۆ وەچەیەکی دی دەگۆڕێت.واتە خەون و خەیاڵ هەرگیز لە کۆتایی نایەت , بۆیە وەکو خۆزیا بە خەون و خەیالان، واتە بە حیکایەت و نەقلان سپێردراون، حیکایەتخوان و

نەقڵبێژان لە مەجلیسی گویّ ئاگردانان ، لە کۆڕی کارو ڕێو ڕەسمانی هەمەجۆردا کەلەپوورو کەلتووری زارەکی و فۆلکلۆریان، لە ڕێگای حیکایەتانەوە پاراستووەو لە وەچەیەکەوە بۆ وەچەیەکی تریان گواستووەتەوە.. بەلاّم دەگەڵ گۆڕانی ژیان و پێشکەوتنی کۆمەڵگەی بەشەری و پەیدابوونی کەناڵێن هەمەجۆری ڕاگەیاندنەوانی و کەلتووریدا، دەگەڵ پێشکەوتنی تەکنۆلۆژیدا، کەلتووری فۆلکلۆری و زارەکی بە گشتی و حیکایەت و نەقلاّن بە تایبەتی، کەوتە بەر هەڕەشەی فەوتان و لەبیرچوونەوە، بۆیە ڕۆشنبیران و منەوەران و ئەهلی قەڵەم، بە تایبەتی لە وڵاتە پیشەسازییە پێشکەوتووەکاندا، ترسی فەوتان و لە دەستچوونی ئەم کەلەپوورە بە نرخ و پڕ بەهایەی مرۆڤیان لێنیشت و، قۆڵی هیممەتیان لیّ هەڵماڵی و بەپەلە کەوتنە کۆکردنەوەو داڕشتنەوەی نەقڵ و حیکایەتە فۆلکلۆرییەکانی میللەتی خۆیان..و تۆمارکردن و نووسین و نووسینەوەی حیکایەت و نەقلاّن، زیاتر لە سەدەی هەڤدەیەمەوە دەستی پێکرد و برەوی سەند، تا ئەوەبوو لە سەدەی نۆزدەیەمدا برایانی گریم، واتە جاکۆب و ویلهلم گریم، هاتن و بە میتۆدێکی زانستیانە کەوتنە تۆمارکردن و کۆکردنەوەی چیرۆکی فۆلکلۆری ئەڵمانی و بناغەی قوتابخانەیەکی چیرۆکناسی ئەوتۆیان دامەزراند، کە زۆری پێنەچوو بوو بە سەرمەشقی گەلێك لە زانایان و توێژەران و خەمخۆرانی دنیای کەلەپوری فۆلکلۆری لە سەرانسەری جیهاندا و هەزاران نەقڵ و حیکایەت لە فەوتان ڕزگارکران، کە ئەمە خۆی لە خۆیدا خزمەتێکی هەرە گەورە بوو بە کەلەپوور و کەلتووری مرۆڤایەتی و، بەراستی ڕێبوارانی ئەم ڕێگایە شایەنی ستایش و دەستخۆشین.

جا خوێنەری هێژا، ئەم کتێبەی کە لە بەر دەستتدایە، نموونەیەکی بچووکە لەم هیممەت و هەوڵە جیهانییە و چواردە چیرۆکی زۆر جوان و هەڵبژاردەی لە خۆگرتووە، کە هەر یەکێکیان لە وێنەیەکی قەشەنگ و جواندا بەشێکی گچکۆکە لە ئەزموون و شارستانییەت و کەلتوورو کەلەپوورو ئەدەبی فۆلکلۆری میللەتانی جیاواز نیشاندەدەن

"٢"

من پێموایە هەموو تیرەی بەشەر, چ راستەوخۆ و چ ناراستەوخۆ، بەشێوەی رێژەیی لە بەرهەمهێنانی مێژوو و شارستانییەت و ژیاری مرۆڤایەتی بەشدارن، بە تایبەتی لە مەیدانی نەقلّ و حیکایەتاندا، ئیدی هەر میللەتێك ئەم حیکایەت و نەقلانەی لە قالّبی هزرو هزرین و خەیالّی خۆیداو بە گوێرەی داب و نەریتی باوی خۆی و باکراوند و زەمینەی فیکریی خۆی دەسکاری کردووەو مۆرك و شەقلّی خۆمالّی پێوە ناوەو بووە بە بەشێك لە کەلەپووری ناوچەیی بە ناسنامەی جیهانییەوە. ئیدی ئەم حیکایەت و نەقلّ و ئەفسانانە، بە درێژایی رۆژگار، دەماودەمی کردووەو قالّب و شێوەی سادەی وەرگرتووە، بەلاّم لە رووی نێوەرۆکەوە زندوویەتی و دەولّەمەندیی خۆیان پاراستووە.هەلّبەتە لەسەرەتاوە نەقلّ و حیکایەتان، چیرۆکی جن و پەرییان، حیکایەتی دێو و درنجان، بۆ گەورە وبچووکان بووە. تا لە دواییداو بە درێژایی رۆژگار، دەگەلّ گۆرانکارییەکانی ژیاندا، پتر ئاراستەی مندالاّن و نۆلاوان کراوە. دنیای سەیرو خەیالّئەنگێز و پڕ رازو نهێنی حیکایەت و نەقلاّن، بالّ بەسەر خەیالّ و وێنای مندالاّندا دەکێشێت و لە جیهان و دنیای گەورە سالاّن هێوەتر دەڕوات، بە کورتی و کرمانجی لە چیرۆك و حیکایەتی دێو ودرنجاندا، لە نەقلّی جن و پەرییاندا، هەموو شتێك لەگینە و هیچ شتێك مەحالّ نییە..ئەو حیکایەتانە پڕن لە جن و پەری، لە دێوی بێ ڕەزاو رەزاگران و ترسناك، جادووبازانی فریبۆك و خاپینۆك، کورتە بالاّیانی زیرەك و هۆشن، نەجیمزادەو شازادەخانمانی زۆر جوان و لەبار..لە حیکایەت و ئەفساناندا، دارو درەخت، گیانلەبەران دەوری یەجگار گرینگیان هەیە، بە زمانی بەشەران قسان دەکەن، بەشەر لێیان دەگات.بەشەر دەگۆڕێت ، دەبێت بە گیانلەبەری وەك: پشیلە، ورچ، ماسی و...هتد.لە حیکایەت و ئەفساناندا، موستیلە هەن، کە بە زەبری سیحر و جادوو، لە چاوتروکانێکدا ئاوات و ئارەزووەکانی مرۆڤ یان هەندێ لە قارەمانانی حیکایەتەکە بەدی دێنن. پێلاّوی بالّدار هەن، لە چاوتروکانێکدا دوورترین رێگا دەبڕن،

موو هەڵكوڕوزاندن هەیە، هەندێ خواردن هەن هەر كەسێك بیانخوات هێزو توانای نائاسایی پەیدادەكات.

دنیای حیكایەت و ئەفسانان، نەقلێ و نەزیلان، جن و پەرییان، دنیای عەدالەتە، یانی چاك چاكەی دێتە ڕێ و پاداشت وەردەگرێت ، خراپ خراپەی دێتە ڕێ و سزا دەدرێت. لەم حیكایەتانەدا داكۆكی و بەرەڤانی لە هەژارو بێنەواو مەزڵوومان دەكرێت، زۆرجار خەڵكی زۆرلێكراو دەگەنە دەسەڵات. حیكایەت و نەقلێ، خوێنەر بێتاقەت ناكات، بەڵكو بە پێچەوانەوە، كەمەندكێشی دەكات، هانی دەدات، دڵخۆشی دەداتەوەو خەیاڵدانی بە وێناو سەرگوزشتەی نائاسایی بارگاوی دەكات و خەیاڵی پەروەردەو دەوڵەمەنددەكات.

"٣"

مرۆڤ، ئەگەر ژیان بە شێوەیەكی رۆتینی و سەرڤە سەرڤە و لامسەرلایی و لە كۆڵ خۆكردنەوە وەرنەگرێت و بیەوێ بە تەواوەتی لە بوونی خۆی و، دەوری ڕاستەقینەی خۆی لە ژیان بگات، لە سەرێتی مانایەك بۆ ژیانی خۆی بدۆزێتەوە، ماقولییەت بە ژیان ببەخشێت. هەڵبەتە بە زۆری ئەو كەسانە لە ژیان دەتۆرێن و ژیانیان لەبەرچاو دەكەوێت كە ژیانیان لە بێ مانایيدا، لە بێ ئامانجیدا دەگوزەرێ و ئەشقی ژیان لە دڵ و دەروون و رۆح و ئەقڵیاندا دەكوژێتەوە. هەڵبەتە دەرككردنی مانای ژیانی شەخسی وەكو قارچك لە خۆڕاو كتوپڕ هەڵناتۆقێت. یان لە تەمەنێكی دیاریكراودا پەیدا نابێت، بەڵكو بە پێچەوانەوە ئەو شتەی كە مانای ژیانی پێدەگوترێت، زادەو بەرەنجامی خەملێن و پوختەبوونی دەروونی و پەرەسەندنی دوورودرێژو بەردەوامە، واتە مانای ژیان، لە ناو ژیان و بەدەم خودی ژیان و كارلێكەكانی ژیانەوە گەڵاڵە دەبێت و رەوتی خۆی وەردەگرێت و لە هەر قۆناغێكی ژیاندا بە گوێرەی گەشەكردن و پەرەسەندنی دەروونی و توانای تێگەیشتنی خۆمان، سەروساخت دەگەڵ ژیاندا پەیدادەكەین. واتا ئەم پرۆسەی مانادۆزییە بۆ ژیان،

پرۆسەیەکی بەرەبەرەو هەنگاو بە هەنگاوە.بۆیە گەورەترین هەڵە ئەوەیە کە گەلێك لـە دایکان و باوکان دەیانەوێ کە ئەقڵی منداڵـەکانیان وەکـو ئـەقڵی خۆیـان کاربکـات!! دیارە ئەمە داوایەکی ناواقیعی و مەحاڵە، چونکە تێگەییشتنی مـرۆڤ لـە خـۆی، لـە جیهانی دەوروبەری، لە ناسینی خۆی، لە تەسەوراتی بەرانبەر بە مانای ژیان، پێویستە وەکو رۆح و جەستەی مرۆڤەکە، بەرەبەرە و هەنگاو بە هەنگاو گەشەبکات و بخەملێت و پوختە ببێت. .بۆیە ئەرکی هەرە گرینگ و هەستیاری فێرکردن و پـەروەردە ئەمەیـە کە یارمەتی منداڵ بدات، دەستی بگرێت و زەمینەی بۆ خۆشبکات تا مانایـەك بـۆ ژین و ژیـان بدۆزێتـەوە, ئەمــەش ئـەزموونێکی فـرەی دەوێ، منـداڵ دەبـێ بـە دەم گەشەکردن و نەشونماوە، لە ناوجەرگەی خودی ژیانەوە،فێری ئەوە بێت، سـاڵ بـە سـاڵ پتر و قووڵتر خۆی بناسێت و لە خۆی بگات، کە خۆی ناسـی، لـە خـۆی گەیی،ئیـدی توانای ئەوە پەیدا دەکات کە خەڵکیش بناسـێت و لەبـەر رۆشـنایی ئـەم خۆناسـین و خەڵك ناسینەدا،پەیوەندی ئەرێنی و کاریگەر و ئەکتیڤ لەگەڵ خەڵکیدا، واتە لەگـەڵ کۆمەڵگەدا بەرقەرار دەکات. جا مرۆڤ بە گشـتی و منـداڵ بـە تایبـەتی بـۆ ئـەوەی مانایەکی قووڵتر لە ژیان و بۆ ژیان بدۆزێتەوە، لەسـەرێتی سـنوورە تەسـکەکانی خـۆ تەوەری و خۆپەسندی ببەزێنێ و تەنیا خۆی و هزرو هزرینی خۆی بە هەق و بە راسـت نەزانێت، چونکە بەمە لە هەر جۆرە خۆپەرستی و خۆ ویستییەك دوور دەکەوێتەوە کە ئەمە زۆر پێویستە تا ئەو کەسە، یان ئەو منداڵە لە خۆی و لەو کارەی کە لـە ژیانـدا دەیکات رازی بێت، هەست بە جۆرە ئاسـوودەیی و دڵنیاییـەك بکـات، ژیـانی خـۆش بوێت، بەئەشقەوە بژی، نەك هەم ژیان ببێت بە بار بەسەر ئەوەوەو, هەم ئەو ببێت بـە بار بەسەر ژیانەوە. لـەم حاڵەتـەدا مەحبـەت و خۆشەویسـتی دەبێـت بـە هـەوێن و ئامیانی ژیان. گۆڕان و گۆڕین، هەڵبەتە بە باری ئەرێنیدا، دەبێت بە یاسـا و رێسـای ژین و ژیان, کە ئەمە هاتە دی، ئیدی سەرچاوەی توانـا سـایکۆلۆژی و دەروونییـەکان دەتەقنەوەو خـەیاڵ و تێگەیشـتنمان بەسـەر یـەکتردا دەکرێنـەوە, یـەکانگیر دەبـن و هەستێکی ئەرێنی ئەوتۆمان لادروست دەبێت کە پتر لە خۆمان بگەین، زیاتر خۆمـان

بناسین وهیواو ئومێدێکی ئەوتۆمان بە ئایندە لەلا دروست ببێت کـە بتـوانین خۆمـان لەبەر هەر کێشەو ئاریشەو گرفت و وەیشوومەیەك بگرین کە لە ژیاندا دێتـە ڕێمـان و بە شێوەیەکی واقیعیانە مامەڵەی لە تەکدا بکەین، چونکە ژیـانی هـیچ کەسـێك لـە هەوراز و نشێوان، لە کێشـەو سەریەشـان بـەدەر نییـە و چـاریش تـەنیا کۆڵنـەدان و ئومێدەوارییە..بۆیە ئەگەر بڵێین ئومێدەواری و ئایندەخوازی داینەمۆی بەردەواماندنی ژیانە، هیچ نابێتە زێدەڕۆیی..کەواتە ماناو ماقوولییەت بەخشین بە ژیان، ئەرکی هەرە سەرەکی مرۆڤ و کۆمەڵگەی مرۆڤایەتییە. بۆیە ئەگەر منداڵ، هـەر لـە منداڵییـەوە، بەوە پەروەردە بکرێت کە ژیانیان لەلاشیرین بکرێت، ژیانیان لەلا خۆشەویست بکرێت، ماناو ماقوولییەت بە ژیانیان ببەخشرێ و بخرێنە سـەر راسـتە ڕێگـای ژیاندۆسـتی و مرۆڤ و دنیادۆستی و ئایندەڕوانی، هەنگێ ئاسایی تر و ئاسانتر و ئـەقلانیتر مامەڵـە دەگەڵ دیاردەو ڕووداوەکانی ژیان و دەرهاویشتە هەمـەجۆرەکانی ژیانـدا دەکات..جـا ئەمجۆرە پەروەردەکردنە، بە پلـەی یەکـەم وەسـتاوەتە سـەر دایـك و بـاوك و هـەموو پەروەردەکارو چاودێرەکانی دیکەی منداڵ، هیچ ژینگەیەك بە ئەندازەی ژینگەی خێزان کاریگـەریی و بانـدۆری بەسـەر منداڵـەوە نییە.هەڵبەتـە دابونـەریت و کەلـەپوورو کولتووری باوی کۆمەڵگەش ڕۆڵـی گرینگـی هەیـەو تـا کەلـەپوورێکی گەشـبینانەی پێشـکەوتووخواز بێـت و لـە ڕۆح و کەلکەلـەی مرۆڤـەوە نـزیکتر بێـت، بـە شـێوەو میتۆدێکی زانسـتیانە بـۆ منـداڵ بگوازرێتـەوە، بانـدۆر وکاریگەرییەکـەی ئـەرێنیتر دەبێت, دیارە ئەدەبیات بۆ منداڵان و نەولاوان یەکێکە لەو کەناڵانەی کـە ئـەم ڕۆڵ و ئەرکە بە باشترین شێوە دەبینێت ودەگێڕێت..هەڵبەتە لێرەدا مەبەست لـە ئـەدەبیات، ئەدەبیاتێکە لە ڕووی ماناو نێوەڕۆکەوە بەماناو جددی بێت و دەگەڵ باری دەروونـی و سایکۆلۆژی منداڵدا بسازێت و بە گوێرەی قۆنـاغی تەمـەن دەگـەڵ ژیـانی ڕۆژانەیـدا بگونجێت و گەشە بە ڕۆحی ببەخشێت و مانایەکی قووڵتر بە ژیانی ببەخشـێت.جا بـۆ ئەوەی حیکایەت و نەقلان، چیرۆکی جن و پەرییان، چیرۆکی دێـو ودرنجـان، سـەرنجی منداڵ رابکێشێت، پێویستە هەم سەرگەرمکەر بێت و هەم خەیاڵئەنگێز بێت. بەلام بۆ

دەوڵەمەندکردنی ژیانی, پێویستە خەیاڵی منداڵ بە جۆرێك بێداربکاتـەوە کـە بیـەوێ توانا ئەقڵی و زەینییـەکانی بخاتـە کـار و هەسـت و نەسـت و سـۆزو گـودازی خـۆی بەکاربێنێت و بنوێنێت.یانی چیرۆك پێویستە دەگەڵ کەڵکەڵەو ئارەزوو وخولیاو خـەون و خەیاڵ و ترس و خەمەکانی منداڵدا بگونجێت، چۆنییەتی چارەسـەری کێشـەو گـیرو گرفتەکانی بخاتە بەردەست, بە کورتی و کرمانجی چیرۆك پێویستە پەیوەندی تەواوی بە هەموو لایەنەکانی کەسایەتی منداڵەوە هەبێت و، گشت پێویستییە سایکۆلۆژییەکانی منداڵ، بە هەموو دژوارییەکانییـەوە بـە هەنـد وەربگرێـت و ،کارێـك بکـات منـداڵ متمانەی تەواو بە خۆی و بە ئایندە پەیدا بکات، کە هەموو ئەم لایەنانە لـە زۆربـەی هەرە زۆری حیکایەتی فۆلکلۆری میللەتانی دنیـادا بـەدی دەکـرێن. هەڵبەتـە دەبـێ ئاماژە بۆ ئەوەش بکەین کە ئەو حیکایەت و چـیرۆکە پەنـدو ئامۆژگـاری ئامێزانـە، کەمتر خۆیان لە قەرەی پەیوەندییەکانی ژیانی نوێ لە کۆمەڵگەی تازەدا داوە، چونکە بەرلەوەی ئەم کۆمەڵگە تازانە سەرهەڵبدەن، ئەو حیکایەتانە دروسـتبوون و هـەبوون. بەلاّم سەرباری ئەوەش ئادەمیزاد دەتوانێ لە هەر کۆمەڵگەیەکدا بێت، بۆ رێکخستنی مەسەلە دەروونییەکانی و بۆ دۆزینەوەی چارەسەری لەبار بۆ کێشەکانی، زیـاتر سـوود لە حیکایەتێن فۆلکلۆری وەربگرێت و ئەزموون و تەجرەبەیان لێ هەڵێنجێ و لە قاڵبی چیرۆکی تازەدا بۆ منداڵانی ئەمرۆی دابرێژێتەوە.هەڵبەتـە ژیـان بـۆ منـداڵ و لـەلای منداڵ تا رادەیەك ئاڵۆزو گۆنگ و بە تەمتومان دێتـە بەرچـاو، بۆیـە دەبـێ رێگـەی بدرێت لە نێو ئـەم دنیـا ئـاڵۆزەدا خـۆی بناسـێت و مانایـەك بـۆ هەسـتە گـۆنگ و ئاڵۆزەکانی بدۆزێتەوە و هەستە دەروونییەکانی و ژیـانی خـۆی رێکبخـات. هەڵبەتـە گومان لەوەدا نییە کە منداڵ لەسەردەمی خۆیدا، پێویستی بە پەروەردەیەکی ئەخلاقی مۆدرێنە، تا بە شـێوەیەکی ناراسـتەوخۆ و بـەکردەوە ئـەنجام و ئاکـامی رەفتـارێکی ئەخلاقی دروستی پێ نیشان بدرێت، تا بە چاوی خۆی باشی و دروسـتی ئـەو رەفتـارو ئاکارە ببینێ و لە بایەخ و سوودەکەی بگات و لە لای ببێت بە ئەزموون. منداڵ ئـەم مانایە لە چیرۆکدا دەدۆزێتەوە. رەنگە ئەو مانایەی لە چـیرۆکەوە هەڵێـدەهێنجێت و

کەشفی دەکات، هەندێجار قووڵتر و دەوڵەمەندتر بێت لەو مانایەی کە لە حەقیقەتی ژیانەوەو لە ناو ژیاندا فێری دەبێت و کەشفی دەکات..دیارە باندۆر و کاریگەریی حیکایەت و نەقلاَن لەوەدایە کە منداڵ لە رووی ئەنتۆلۆجیای دەروونییەوە خۆی تێدا دەبینێتەوە. لەو چیرۆك و حیکایەتانەدا سۆزو گودازە دەرونییەکانی منداڵ بە جۆرێ نیشان دەدرێن کە منداڵ خۆ بە خۆ تێیان دەگات و بۆ خۆی چەمك و مانای تازە لە چیرۆکان دەدۆزێتەوەو مەرج نییە دەقاو دەق وەکو خۆیان وەریان بگرێت، یان کە وەریشیان بگرێت رەنگە بە گوێرەی رۆژ دەسکارییان بکات و گۆڕانیان تیادا بکات و چیرۆکەکان تەنیا وەکو سەرمەشق تەمەشا بکات. رەنگە هەندێجار ببنە سەرمەشق و نموونە بۆ چارەسەری هەندێ لە کێشەو گرفتەکانیان..

"٤"

چیرۆك و حیکایەت، منداڵ سەرگەرم دەکات، بە باری دەروونی خۆیی ئاشنا دەکات و دەبێتە مایەی نەشونما و گەشەکردنی کەسایەتی منداڵ، ئەوەی بە چیرۆك، لە ئاستی هەمەجۆردا، نیشان دەدرێ و ژیانی منداڵ دەخەملێنێت و ئاستی بیرکردنەوەو تێگەییشتنی پوختە دەکات، رەنگە بە هیچ بابەت و کتێبێکی تر نەکرێت یان بەو رادەیە نەکرێت..جا سیحر و ئەفسوونی خوێندنەوەی چیرۆك یا گوێگرتن لێی، لە بایەخە سایکۆلۆجییەکەیدا نییە، بەڵکو لە چلۆنایەتییە ئەدەبی و هونەرییەکەیدایە، لە ئەدەبییەتی چیرۆکدایە وەك یەکەیەکی یەکپارچەی هونەری. چونکە ئەگەر چیرۆك، پێش هەر شتێك کارێکی هونەری نەبێت، هیچ باندۆرو کاریگەرییەکی دەروونی و سایکۆلۆژی ئیجابی لەسەر منداڵ نابێت. دیارە لە هەڵبژادنی چیرۆکدا بۆ منداڵ ، دەبێت تەمەن و ئاستی خەملین و پوختەیی دەروونی منداڵ رەچاو بکرێت..چونکە چیرۆك بە پێچەوانەی ژانرە ئەدەبییەکانی ترەوە، رێنامایی منداڵ دەکات کە ناسنامەو مانای ژیانی خۆی بناسێت و کەشف بکات، چیرۆك منداڵ فێر دەکات کە چ ئەزموونێك بۆ بەردەواماندنی خەملێنی کەسایەتی تاك پێویستە، دڵنیای دەکات

ئەگەر خۆی بیەوێ، بەسەر هەموو کۆسپ و تەگەرەیەکدا زاڵ دەبێت و ژیان بە ئاراستەیەکی ئەرێنی سوودبەخشدا دەبات، ژیانێکی سوودمەند بەرهەمدێنێت، بەلاّم ئەگەر بترسێت و گیانی بەرخودان و خەبتین و تێکۆشان لە دەست بدات و لە هەنبەر بچووکترین کۆسپدا کۆڵبدات، هەرگیز وەکو پێویست خۆی ناناسێت و نابێت بە خاوەنی خۆی. چیرۆك، منداڵ فێری ئەوە دەکات کە ئەگەر ئازاو بوێربێت و مومارەسە و تازەکردنەوەو بەهەمهێنانی ژیان بە مافی ڕەوای خۆی بزانێت و لەو مەیدانەدا هیچ درێغییەك نەکات، ئەوا بێگومان خێرخوازو چاکەکارانیش بە هانایەوە دێن و سەرکەوتنی مسۆگەر دەبێت، دیارە پێچەوانەش پێچەوانەیە..بۆیە پێویستە چیرۆك خەیاڵی منداڵ بورووژێنێت و هەستی خەیاڵپەروەری لەلا جۆش بدات و وەلاّمی زۆربەی هەرە زۆری پرسیارە زەرووری و گرینگەکانی منداڵ بداتەوە، تا ببێت بە فاکتەرێکی کاراو کاریگەر و گرینگ لە پەروەردەکردنی کۆمەلاّیەتی منداڵدا.. بەلاّم ئەمە بەو مانایە نییە کە چیرۆك ببێت بە وەعزو مرۆڤ فێری ئەوە بکات چۆن لەم دنیایەدا رەفتار بکات، چ ڕێگەو ڕێبازێك بگرێت، نەخێر. ئەمە ئەرکی چیرۆك نییە،چونکە ئایین و ئەفسانەکان پڕن لەم وەعزخوانی و بابەتە ئەقلاّنیانە. ئەرکی چیرۆك ئەوە نییە دنیا وەکو خۆی، وەکو چۆن هەیە وەسف بکات، بگێڕێتەوە، ئەرکی چیرۆك ئەمە نییە مرۆڤ ئامۆژگاری بکات کە چۆن رەفتار بکات، چ هەڵوێستێك وەربگرێت. چیرۆك پەیوەندییەکی ئەوتۆی بە دنیای دەرەوە نییە، بەڵکو سەروکاری راستەوخۆی دەگەڵ ئەو مەسەلە و پرسە دەروونی و سایکۆلۆژیە هەستیارانەوە هەیە کە زۆر ئاسێ و دژوارو دوورە چارەسەر دێنە بەرچاو, واتە مەبەست و ئامانجی چیرۆك ئەوە نییە زانیاری بە سوود دەربارەی دنیای دەرەوە بدات بە منداڵ، بەڵکو ئەوەیە کە دیاردەو رووداوە دەروونییەکانی مرۆڤ، هونەریانە، ئەدەبیانە، بەرجەستە بکات و نیشانبدات...

لە کۆتاییدا حەزدەکەم ئەوە بڵێم کە بەندە لەبەر هەموو ئەو هۆیانەی سەرێ و بە مەبەستی خزمەتی منداڵ و نۆلاوی کورد ، ئەم چەپکە چیرۆکەم لە چیرۆکستانی جیهانییەوە هەڵبژاردووەو کردوومن بە کوردی تا لە دەرفەتێکدا بیکەم بە دیارییەکی

بچووك بۆ منداڵان و نۆلاوانی کورد. هەڵبەتە بە ئانقەست ئەو چیرۆکانەم هەڵبـژاردووە کە زیاتر سەروکاریان دەگەڵ مەسەلە سایکۆلۆژییە هەستیارەکاندا هەیە تـا لـە گـەڵ دنیای دەرەوە. هەڵبەتە چەند نووسەرێك، هەر یەکەیان بـە چـیرۆکێك یـان زیـاتر لـەم گوڵبژێرەدا بەشدارن.. بۆیە بە پێویسـتم زانـی لێـرەدا و بـە مەبەسـتی ئاشـناکردنی رۆڵەکانمان بە نووسەرانی ئەم کۆبەرهەمە، کورتەیەکی ژیـانی هـەر یـەکێکیان بخەمـە خزمەتی خوێنەران، کەبریتین لە:

١- هانس کریستین ئاندرسن (١٨٠٥-١٨٧٥)

ئاندرسن, لە ساڵی ١٨٠٥دا لە شاری ئودینسەی دانیمـارك هاتووەتـە دنیـاوە. کوڕی کابرایەکی پینەدۆز بوو.لە تەمەنی چواردە ساڵیدا داك وبابی بەجێهێشت بـەرەو کۆبهاگن خۆی دایە دەم چارەنووسەوە.دوای ماوەیـەك کـاری قـورس و سـەخت, رووی کردە هونەرو ئەدەبیات و بووە مایەی سەرنجی خەڵکانێکی دەسـەلاتدارو دەسـترۆ کـە یەکێك لەوانە پاشای دانیمارك بوو و،لە ساوپەنای ئەوانەوە درێژەی بە خوێندنی خـۆی داو دەستی بە کاری نووسین کرد.

ئاندرسن، شیعری دەگوت، چیرۆکی دەنووسی، شانۆنامەی ئامادە دەکـرد، بـەلاّم حیکایەتەکانی کە لە نەقلی میللـی و چـیرۆکێن فۆلکلۆرییـەوە هەڵیـدەهێنجان، بـە کەلەپوورێکی زۆر گەورەو فرە دەوڵەمەنـدی تـیرەی بەشـەر دێنـە ژمـاردن و لەلایـەن گەلێك لە گەورە نووسەرانی ناودارەوە ستایش کراون، لەوانە : هنری وادسورت لـونگ فلۆ، ئیلەزابت بارت براونینگ، والّت وایتمان، ئۆسکار وایلد و چارلز دیکنزەوە.جارێك دیکنز لە نامەیەکیدا پێی دەڵێت: " هەر کارێك دەکەیت، واز لـە نووسـین مەهێنـە، چونکە ئێمە پێویستمان بە بیرو بۆچوونەکانی تۆ هەیە. چیرۆکەکانت زۆر سادەو جوانن و، نابێت هەر لە قەفەزی مێشکی تۆدا بەند بن"

ئاندرسن، چ لە ولاّتی خۆی و چ لە ولاّتانی دیکەی جیهان ناو وشۆرەتێکی فرەی پەیدا کرد. لە ساڵی ١٨٦٧دا بە هەشت ساڵ بەر لە مردنی، کلیلی شاری ئودینسەیان

پێشکەش کردو لە کەرنـەڤاڵێکی رێـز لێنانـدا، وەکـو نـاودارترین و خۆشەویسـتترین هاوولاتی پەیکەرێکی گەورەیان بۆ دروستکرد..

٢- جاکۆب و ویلهلم گریم:

ئەم جووتە برایە لە ساڵی ١٨١٢دا کتێبێکی چکۆلەیان بە بێدەنگی بلاوکـردەوە کە لە پاش ئینجیل بوو بە یەکێك لە پڕ خوێنەرترین کتێبی جیهان. ئەم کتێبە ناوی : "چیرۆکێن گـویٚ ئـاگردان بـۆ منـدالاٚن" بـوو. کتێبـی نـاڤبری هەنـدیٚ چـیرۆکی لـە خۆگرتبوو، کە بۆ یەکەمجار لەلایەن برایانی گریمەوە خرابوونە سەر کاغەز و پێشتر تەنیا بەسـەر زاری خەڵکیـەوە بـوون. برایـانی گـریم، بـە هـەوڵ و کۆششـێکی زۆر ئـەم چـیرۆکانەیان لـە زاری دێهاتیـان و جووتیـاران و شـوانان و پیرەمێـرد و پیرەژنـانی ئەڵمانیەوە وەرگرتبوو و، دایان رشتبووەوە.

جاکۆب لە ساڵی ١٧٨٥دا و ویلهلم لە ساڵی ١٧٨٠ لە دایك بوون. هەردووکیان بەشی مافناسییان تەواو کردووە. بەلاٚم پاشان روویان کردووەتـە داسـتان و چـیرۆك و حیکایـەتی میللی و فۆلکلۆری ئەڵمانی..هۆی رەواج و برەوی ئەم چـیرۆکانەی برایـانی گـریم، لـەلای مندالاٚن، دەگەڕێتەوە بۆ زمانە سادەکەیان، بۆ روونی ماناو نێوەرۆکیان، بۆ هەبوونی ئـاژەڵ و گیانلەبـەری قسـە وێـژ، بـۆ سـەرکەوتنی خـەڵکی چەوسـاوەو زۆرلێکـراو لـە کۆتـایی چیرۆکەکاندا. پاشان ئەم جووتە برایە، بوون بە دوو گەورە توێژەری مەیدانانی کەوناراناسـی وزماننـاسی و فەرهەنگێکی گەورەی زمانەوانیان لەپاش خۆ بەجێهێشت. ویلهلم لـە سـاڵی ١٨٥٨ و جاکۆب لە ساڵی ١٨٦٣دا کۆچی دواییان کـرد. بـەلاٚم نـاوی برایـانی گـریم بـۆ هەتاهەتایە بە زندوویەتی چووە مێژووی دنیای چیرۆکی مندالاٚنەوە.

٣- پیترکریستین ئاسبجورنس، وجورجن ئینگربرتسن مو:

لە ناوەڕاستی سەدەی نۆزدەدا ، ئـەوروپا بزووتنـەوەو بووژانەوەیـەکی نەتـەوەیی تازەی بە خۆوە بینی و یەك یەك پەیان بە بایەخ و گرینگـی کەلـەپووری کولتـووری و

ڕۆشنبیریی خۆیان برد..یەکێك لە دەرهاویشتەکانی ئەم بووژانەوە نەتەوەییە ئەوەبوو کە ئەم دوو نووسەرە دەستیان دایە کۆکردنەوەی حیکایەت و نەقڵی فۆلکلۆری نەرویجی و کۆبەرهەمێکی گرینگیان کۆکردەوە.

ئاسبجورنس لە ساڵی ١٨١٢ و مو لە ساڵی ١٨١٣دا لە دایکبوون. ئەم دووانە، لە سەردەمی نۆلاویدا، لە قوتابخانەی (نوردرهو) لە باکووری ئۆسلۆ، لە ساڵی ١٨٢٦دا یەکتر دەبینن و عومرێك بە یەکەوە وەکو دۆست و هاوکار کاریان کرد

یەکەمین کۆ چیرۆکی میللی ئاسبجورنس و مو لە ساڵی ١٨٤٣و دووەمین کۆچیرۆکیان لە ساڵی ١٨٤٤دا بڵاوبوونەوە.

مو، لە ساڵی ١٨٨٢دا کۆچی دوایی کرد و ئاسبجورنس لە ساڵی ١٨٨٥دا ماڵاوایی لە دنیا کرد.

٤- چارلز پرالت:

پرالت، گەورەترین نووسەری فەرەنسی بوو لە مەیدانی ئەدەبیات و چیرۆکی پەرییان و حیکایەت و نەقلاندا. لە ساڵی ١٦٢٨دا لە بنەماڵەیەکی دیار و ناسراو لە دایك بووە. پرالت، لە دەرباری پاشایەتی فەرەنسادا کاری دەکرد، سکرتێری (جین باتیست کولبرت) ی وەزیری دارایی بە دەسەڵات و دەسترۆی شا لویسی شازدەیەم بوو. کە کولبرت لە ساڵی ١٦٨٣دا مرد، پرالت بوو بە ئەندامی کارای ئەکادیمیای زانستی فەرەنسا. ئیدی لەوە بەدواوە خۆی بۆ ئەدەبیات تەرخان کرد و وتاری ئەدەبی، شیعر و بیرەوەرییەکانی خۆی نووسین. پرالت، لە ساڵی ١٦٩٧دا کۆ چیرۆکێکی بە نێوی: (دووچیرۆك یان چیرۆکێن ئەخلاقی فۆلکلۆر)ییەوە کۆکردەوە. ئەم کتێبە دوو حیکایەتی یەجگار بە ناوبانگی لە خۆگرتبوو، بە ناونیشانی (پشیلەی چەکمە پۆش، و سەندریلا).. پرالت لە ساڵی ١٧٠٣دا کۆچی دوایی کرد..

٥- ئاندرۆلانگ:

ئانـــدرۆلانگ، باشـــترین کۆچـــیرۆکی جـــن و پـــەرییانی بـــە زمـــانی ئینگلیـــزی کۆکردووەتەوە. بـاوکی ئانـدرۆلانگ شـەریکی بازرگـانی (سـێر والترسـکات) بـوو. ئاندرۆلانگ لە سـاڵی ١٨٤٤دا لـە شـاری سـالکیرکی سـکۆتلاندا لـە بنەماڵەیـەکی ئەدەبناس و بە دەسەڵات هاتووەتە دنیاوە. لانگ پـاش ئـەوەی زانکـۆی ئۆکسـفۆردی تەواوکرد و چەند ساڵێك مامۆستایەتی کرد، چوو بۆ ناوەند و سەنتەری رۆژنامـەوانی(فلیت ستریت) لە لەندەن، چـل دانـە سـاڵی لەوێنـدەر، وەکـو یـەکێك لـە نووسـەرە گەورەکانی ئەو سەردەم و رۆژگارە بەسەربرد. لانگ، هەواڵە گوتار، رەخنەی ئەدەبی و شیعر و چیرۆکی زۆری نووسیوە.

یەکەمین کۆچیرۆکی لانگ " کتێبی پەرییانی شین" بوو کە لـە سـاڵی ١٨٨٩دا بلاّو بووەوە. لانگ لە ساڵی ١٩١٢دا کۆچی دوایی کرد..

جا خوێنەری هێژا، من ئیـدی لێـرەوە بـە خواتـان دەسـپێرم، فـەرموون ئێـوەو چیرۆکەکان..کە ناوم ناون ***(کڵۆڵوانە سوور)*** هیوادارم بە دڵتان بێت..

تێبینی: بۆ نووسین و ئامادەکردنی ئەم پێشەکییە سوود لەم سەرچاوانە وەرگیراوە:

*- سرزمین افسانها،بهترین قصەهای پریان جهان/هانس کریستین اندرسن/برادران گریم/ اندرۆلانگ...ودیگران..ترجمەی سید احمد وکیلیان/ سامرند سلیمی/ ازیتا عباسیان.

چاپ دوم/ ١٣٨٥ (هەموو چیرۆکەکانم لەم سەرچاوەیەوە پاچڤە کردوون)

*- کودکان به قصه نیازدارند/ کاربردهای افسانه و افسون/ برنۆیتلهایم/ ترجمەی کمال بهروزکیا /چاپ اول: ١٣٨٤/ نشر افکار

*- چهل قصه/ گزیدەی قصەهای عامیانه ایرانی/ پژوهش و بازنویسی منوچهر کریم زاده/ چاپ چهارم: ١٣٧٩/ انتشارات **طرح** نو

*- زارۆکستان/ پێنج کتێب لە یەك بەرگدا/ و: حەمەکەریم عارف/ چ ١/٢٠٠٨ بەڕێوەبەرایەتی خانەی وەرگێڕان

*- دەیڤید کۆپەرفیلد/ چارلز دیکنز، پێشەکی و پاچڤەی حەمەکەریم عارف/ چ ١/٢٠١٠

(١)

سەندرێلا

ڕۆژێ لـە ڕۆژان پیـاوێکی دەوڵەمەنـد دەیویسـت بـۆ جـاری دووەم ژن بـێنێ و ئـەو هاوسەرەی کە ئەو هەڵی بژاردبوو، لە خۆبایی ترین‌و لووتبەرزترین ژنی دنیا بوو، ئـەو ژنـە لە مێردی پێشووی دوو کیژی هەبوو کە ئەداو ئەتواریان دەقـاو وەکـو دایکیـان بـوو. پیاوەکەش کیژۆڵەیەکی لە ژنی یەکەمی هەبوو کە لە باشیدا کوت‌و مت چوو بـووەوە سـەر دایکی.

دوای زەماوەندی ئەو دووە، بە ماوەیـەکی کـەم، بـاوەژن سـیمای ڕاسـتەقینەی خـۆی دەرخست. چاوی بەرایی نەدەدا خەسـڵەتە باشـەکانی زڕکیـژە جوانەکـەی بـدینێ، چـونکە خەسڵەتە باشەکانی ئەو، دەبووە مایەی ئەوە کە کیژەکانی باوەژن قیزەون بێنە بەرچاو.

ئەو ژنە، هەرچی خزمەتکارییەکی ماڵ هەبوو دەیدا بەسەر زڕکیژەکەیدا، وەکـو قـاپ‌و ئامان شتن، خاوێنکردنەوەی مێزو گسکدانی ژوورەکەی خۆی‌و جووتە کیژەکەی . ئەم کیـژە لە پەڕپوت ترین‌و خراترین ژووری ژێر جەمەلۆنێکدا لەسەر تەختەشڕێك دەنووست، کەچـی زڕخوشکەکانی باشترین ژوورو تازەترین تەختە خەویان هەبوو،و ئاوێنەی باڵانمـای گـەورەیان لە ژوورەکانیاندا هەبوو،و دەیانتوانی سەراپای خۆیانی تێدا بدینن.

کیژەی داماو، بەوپەڕی سەبرو حەوسەڵەوە هەموو ئـەم ڕەفتارانـەی تەحـەمول دەکـردو زاتی نەدەکرد هیچ شتێك بۆ بابی بگێڕێتەوە. چونکە بابی لە ژێر فەرمانی ژنەکەیدا بـوو و کیژەکەی خۆی سەرزەنشت دەکرد. هەموو ڕۆژێ کاتێ کیژێ لە کارەکانی دەبـووەوە دەچـوو لە سووچێکی ژوورەکەدا، لە پاڵ کوانگەو لە نێـو خۆڵـەمێش‌و خـەڵوزە نیـوە سـووتەکاندا دادەنیشت، بۆیە بە "سەندرە پەسپەندە" بانگیان دەکرد. بەڵام خوشکە بچووکترەکەی، کـە

وەکو خوشکە گەورەکە، گۆساخ‌و شڕندە نەبوو بە "سەندریلا"ی بانگ دەکرد. بە هەر حاڵ، هەر چەندە سەندرێلا، جلکی کۆنی لەبەر دەکرد، بەڵام سەدقاتی خوشکەکانی کە هەمیشە گرانبەهاترین جلکیان لەبەر بوو، جوانتر بوو.

بە رێکەوت رۆژێ کوڕی پاشا ئاهەنگێکی گێڕاو هەموو خەڵکی ناوداری دەڤەرەکەی دەعوەتکرد. جووتە خوشکەکەی سەندرێلاش کە هەمیشە خۆ نوێنیان دەکرد، لە دەعوەتکراوەکان بوون.

خوشکەکانی سەندرێلا، زۆریان کەیف بەم دەعوەتە هات،و بە گەرمی کەوتنە هەڵبژاردنی جلکی شەوێ‌و تەنوورەو مۆدێلی قژ. ئەمە زێدە زەحمەتێکی تر بوو بۆ سەندرێلا، چونکە دەبوایە جلکی خوشکەکانی ئوتو بکات‌و شاڵ‌و کۆڵوانەکانیان قەد بکات و ئەوانیش تەنیا باسی هەڵبژاردنی جلکیان بۆ بەشداری لە ئاهەنگی ناو براودا، دەکرد.

خوشکە گەورەکە دەیگوت: "من جلە مەخمەلە سوورە بە حەریر چندراوەکەم لەبەر دەکەم."

خوشکە بچووکەکە دەیگوت: "من تەنوورە ئاوریشمەکەم لەگەڵ پاڵتۆ گوڵ زێڕینەکەم لەبەر دەکەم و ملوانکە ئەڵماسە بێ وێنەکەم لە مل دەکەم".

جووتە خوشك ناردیان بە دووی باشترین ئارایشتکاری ژنانەدا تا قژیان ئارایشت بکات‌و کڵاوەکانیان مێزان بکات، سوراوو کەرەستەی مکیاجی خۆیان، لە باشترین موغازەو فرۆشگەدا بەڕادان دا.

لە هەموو ئەم کارانەدا پرسیان بە سەندرێلاش دەکرد، چونکە زەوقی جوان‌و خۆش سەلیقە بوو و لە هەڵبژاردنی جلەکانیان‌و رێکخستنی قژیان دا، سوودیان لێوەردەگرت.

لە کاتێکا کە سەندرێلا ئەم کارانەی ئەنجام دەدا، زڕ خوشکەکانی پێیان دەگوت: "سەندرێلا، تۆ حەز ناکەی بۆ ئەم ئاهەنگە بڕۆی؟".

گوتی: "مخابن کە ناتوانن بێم."

گوتیان: "راست دەکەی، ئەگەر خەڵکی ببینن سەندرە پەسپەندە بۆ ئاهەنگی کوڕی پاشا هاتووە، گاڵتەی پێدەکەن."

جووته خوشك، نزيكەی دوو دانە رۆژ هيچيان نەخواردو لە كەيفان لە پێستی خۆ نەدەهێورين، يەكی چەند قەد پشتێنيان لە قەدی خۆ ئالأند تا باريكو قەڵەمی بنوێنن و بەردەوام لە ئاوێنە گەورە بالأنماكەدا تەمەشای خۆيان دەكرد.

سەرەنجام رۆژی ئاهەنگەكە هاتو ئەوان بەرەو كۆشك وەڕێكەوتنو تا لە چاو ون بوون سەندرێلا لە دواوە تەمەشای دەكردنو كە لە چاو ون بوون، ئەوسا دەستی بە گريان كرد.

لەو كاتەدا كە فرمێسك لە چاوانی سەندرێلا دەهاتە خوارێ، فريشتەيەك لە ئاسمانەوە بينیو لێی پرسی كە كێشەت چیەو چيت لێ قەوماوە؟

سەندرێلا وەڵامی دايەوە:" بريا دەمتوانی، كاشكێ دەمتوانی" بەڵام گريان ئەوكی (قورِگ) دەگرتو قسەكەی پێ تەواو نەدەكرا.

فريشتەكە گوتی: "تۆ خۆزی دەخوازی كە بۆ ئاهەنگەكە چووبای، وانييە؟"

سەندرێلا ئاهێكی دوورو درێژی هەڵكێشاو گوتی: "ئەرێ".

فريشتەكە گوتی: "تۆ كيژێكی باش بە، بە گوێم بكە، منيش كارێكی وەها دەكەم كە بتوانی بۆ ئاهەنگەكە برۆيت"و ئەوجا بە سەندرێلای گوت: "بچۆ بۆ باخەكەو كولەكەيەكم بۆ بێنە".

سەندرێلا، هەرچی سەری دێناو دەبرد نەيدەزانی كە ئەم كولەكەيە چۆن يارمەتی ئەو دەدات تا بۆ ئاهەنگەكە بڕوات، بەڵام بێ چەندو چوونو يەكسەر رۆيیو باشترين كولەكەی دۆزييەوەو بۆ فريشتەكەی هێنا.

فريشتەكە، كولەكەكەی هەڵكۆڵیو تەنيا قاوغەكەی مايەوە. بە دارعاساكەی خۆی يەكێكی بە كەوڵو قاوغی كولەكەكەدا كێشا، كولەكەكە لە پڕ گۆڕاو بوو بە گاليسكە. ئەوسا فريشتەكە، شەش دانە مشكی لە تەڵە مشكێكدا پەيدا كردو بە سەندرێلای گوت كە دەرگا چكۆلەكەی تەڵەكە بكاتەوە. فريشتەكە مشكەكانی وەرگرتو بە دار عاساكەی يەكێكی پێدا كێشانو هەر مشكێك بوو بە ئەسپێكی جوان، بەمجۆرە شەش دانە ئەسپی جوانی ياڵ سپی ئامادە بوون.

سەندرێلا کە بینی پێویستیان بە گالیسکەچییەکە گوتی: "دەڕۆم بزانم لە تەڵە مشکەکەدا جرجێك پەیدا دەبێ یان نا؟ بەڵکو بیکەین بە گالیسکەچی خۆمان!"

فریشتەکە گوتی: "باشە بڕۆ".

سەندرێلا تەڵە مشکەکەی بۆ فریشتەکە هێنا، سێ دانە جرجی گەورە لە نێو تەڵەکەدا بوون، فریشتەکە کە سەیری کرد یەکێکیان لەوانی تر گەورەترە، عاساکەی خۆی پێدا کێشاو جرجەی کرد بە گالیسکەچییەکی قوتو قەڵەوی، خۆ شرەفتاری، سمێڵ جوانی ئەوتۆ کە تا ئەو دەمە کەس نەیدیتبوو. ئەوسا فریشتەکە بە سەندرێلای گوت: "دیسان بڕۆ بۆ باخەکە، شەش مارمیلۆکی لێیە، هەموویانم بۆ بێنە".

سەندرێلا بەلەز (بەپەلە) مارمیلۆکەکانی هێناو فریشتەکە هەر شەشیانی گۆڕی بە شەش پێشخزمەتی جلو بەرگ سەوزی بە زیو چنراو و یەکسەر لە پشتی گالیسکەکەوە جێی خۆیان گرت.

فریشتەکە، بە سەندرێلای گوت: "ئێستا گالیسکەیەکی لە بارت هەیەو بۆ ئاهەنگەکەت دەبات."

سەندرێلا هاواری کرد: "وایە، بەڵام هەر بەم جلە کۆنانەوە بڕۆم!"

فریشتەکە، بە ئەسپایی عاساکەی بە سەندرێلادا کێشاو یەکسەر جلە کۆنەکانی گۆڕانو بوون بە جلی زیوینی بە زێڕو جەواهێر چندراو و ئەنجام جووتێ سەندەڵی (قاپقاپ) بلوورینی دا بە سەندرێلا، کە جوانترین سەندەڵی بلوورینی دنیا بوو.

سەندرێلا، کە بە تەواوەتی خەملی بوو (رازابووەوە) سواری گالیسکەکە بوو و فریشتەکە دوا دوا ئامۆژگاری کردو گوتی: نابێ لە نیوەشەو بە دواوە، لە کۆڕو ئاهەنگەکە وەمێنێ، ئەگەر یەك سات دێر بکەوێ گالیسکەکەت دەبێتەوە بە کولەکەو ئەسپەکان بە مشك، گالیسکەچییەکە بە جرجو نۆکەرو پێشخزمەتەکانت بە مارمیلۆکو جلەکانیشت دەبنەوە بە هەمان جلە کۆنەکانی جاران.

سەندرێلا بەڵێنی بە فریشتەکەدا کە بەر لە نیوە شەو ئاهەنگەکە بەجێ بێڵێ. ئەوسا سەندرێلا کە لە کەیفان لە پێستی خۆی نەدەهێوری‌و لە خۆشیان پێی بە عاردی نەدەکەوت

به گالیسکەکەی کەوتەڕێ، کۆشکی پاشا خۆت بگـرە وا هـاتم. خەبـەریان بـە شـازادەدا، جوانترین کچ کە هیچکەسێك نایناسێت بـۆ ئاهەنگەکـە هـاتووە. شـازادە هاتـە دەرێ تـا پێشوازی بکات. لەو کاتەدا کە سەندرێلا لە گالیسەکەکە دابەزی، شازادە دەستی گرت بـۆ هۆڵەکە، بۆ ناو میوانەکانی برد.

ئامادەبووان بە جۆرێ مەستی جوانی بێ وێنـەی کچـەی نـەناس بـوون، کـە یەکسـەر بێدەنگی باڵی بەسەر هەموو شوێنێکدا کێشـا و ئـەو میوانانـەی کـە خـەریکی ڕەقسـینو هەڵپەڕکێ بوون، دەستیان بەردا، کەمانچەژەنان دەستیان لە ژەنین هـەڵگرت. لـەم کاتـەدا جگە لە ورتەو سرتەی "کە جوانە! تەحا لەو جوانیە!" گوێت لە هیچی تر نەدەبوو.

تەنانەت خودی پاشاش کە پیرە پیاوێك بووو نەیدەتوانی بە باشی سەندرێلا بـدینێ، بـە ئەسپایی ولە بن لێوانەوە بە شابانۆی گوت: دەمێ بوو مـەخلووقی وا جـوانم نـەبینی بـوو. هەرچی ژن لەوێ بوون نقومی تەمەشای جلو بەرگو مۆدێلی قژی سەندرێلا بوون تا بەڵکو لە ئاهەنگی ڕۆژی دواتردا چاو لە هەمان جلو بەرگو مۆدێلی قژی ئـەو بکـەن، هەڵبەتـە ئەگەر بیان توانیبا ئەو قوماشە جوانە پەیدا بکەن و خـەیاتێك بدۆزنـەوە کـە بتـوانێ ئـەو مۆدێلە جلە جوانە بدورێت!.

شازادە، سەندرێلای بۆ شوێنی ئەشرافان ڕێنوێنی کردو دوای تۆزێـك داوای لێکـرد کـە سەمای لەگەڵدا بکات. سەندرێلا هێندە بەجوانی سەمای دەکـردو دەڕەقسـی کـە ئامـادە بووان هێندەی دیکە دڵبەندی بوون. لە دوای سەما، شیوێکی یەجگار بـاش دانـراو خـورا، بەڵام شازادەی لاو بە جۆرێ نقومی تەمەشای سەندرێلا بوو بوو کە هیچی نەخوارد.

سەندرێلا، لەلای زڕ خۆشکەکانی خۆیەوە دانیشت، هەندێ لەو لیمـۆو پرتەقاڵـەی کـە شازادە دابویە، دا بەوانو ئەوپەڕی ڕێزی لێگرتن. ئەم ڕەفتـارو هەڵوێسـتەی سـەندرێلا, زڕ خوشکەکانی زۆر سەرسام کرد، چونکە ئەوان نەیاندەناسیەوە.

لەو کاتەدا کە سەندرێلا هەردوو خوشکەکە سەرگەرم کردبوو گوێی لە زەنگی سـەعات بوو کە چـارەکی دەویسـت بـۆ دوانـزە. یەکسـەرو بەوپـەڕی نەزاکەتـەوە دوعـاخوازی لـە میوانەکان کردو بەلەز لە کۆشکەکە وەدەرکەوت.

کاتێ سەندرێلا گەییشتەوە ماڵێ، هەوڵیدا فریشتەکە بدۆزێتەوە، پاش ئەوەی سوپاسی کرد گوتی: "پڕ بە دڵ حەز دەکات کە سبەینێش بۆ ئاهەنگو دەعوەتەکە بڕوات، چونکە شازادە دەعوەتی کردووە. بەڵام مخابن کە ناتوانێ بڕوات". ئەوسا سەندرێلا، بە تاسەوە، هەر هەموو ڕووداوەکانی ئەو شەوەی بۆ فریشتە گێڕایەوە. لەم کاتەدا زڕ خوشکەکانی سەندرێلا لە دەرگایان داو سەندرێلا چوو دەرگای لێکردنەوە.

سەندرێلا، کە وای دەنواند تازە لە خەو هەستاوە، چاوەکانی هەڵگلۆفتو کێشمانێکی خۆی داو گوتی: "زۆر دێر کەوتوون".

یەکێك لە خوشکەکان بە سەندرێلای گوت: "ئەگەر لە ئاهەنگەکە بایت، هەرگیز بێتاقەت نەدەبووی. یەکێك لە شازادەخانمە هەرە جوانەکان لە ناکاو بە شێوەیەکی چاوەڕوان نەکراو خۆی بە ئاهەنگەکەدا کرد. بە عەمراتی خۆمان کیژی وا جوانمان نەدیتووە. زۆر دەگەڵ ئێمەدا میهرەبانو بە نەزاکەت بوو و لیمۆو پڕتەقاڵیشی داینێ."

سەندرێلا، بە رواڵەت، بێ موبالاتو خەمسارد بوو، بەڵام ناوی ئەو شازادە خانمەی لێ پرسین. جووتە خوشك گوتیان کە ناوی نازانن. بەڵام شازادە ئامادەیە هەموو دنیای لە قەبێڵ بکات تا بزانێت ئەو کیژە کێیە. سەندرێلا، بزەیەکی بۆ کردو گوتی: "کەواتە دەبێ بەڕاستی زۆر جوان بێ، خەنی لە خۆتان کە خۆشتان لێگوزەراوە!" هەنگێ لە سەری ڕۆیی: " باشە من ناتوانم بدینم؟ کارلێت گیان، بێزەحمەت، بە ئەرك نەبێ، تۆ ئەو جلە زەردەی خۆت کە هەموو ڕۆژێ لە بەری دەکەی، بە قەرز بدە بە من."

کارلێت هاواری کرد: "دڵنیابە کاری وا ناکەم. جلەکانی خۆم بە قەرز بدەمە سەندرە پەسپەند! خۆ کەر نەبووم."

سەندرێلا، لە راستیدا چاوەڕوانی ئەو جۆرە وەڵامەی دەکرد و بەلایەوە سەیر نەبوو، بە ناڕازی بوونەکەی ئەو خۆشحاڵ بوو، چونکە ئەگەر خوشکەکەی داواکەی ئەوی، کە سوعبەتێك بووو هیچی تر، قەبوڵ کردبا، هەنگێ بە نیگەرانی بۆ ئاهەنگەکە دەڕۆیی.

بۆ سبەینێ هەردوو خوشكو سەندرێلاش لە ئاهەنگەکە بوون. بەڵام جلو بەرگەکەی سەندرێلا لەوەی دوێنێش جوانترو بە شکۆتر بوو. شازادە بەردەوام دەهاتە لای سەندرێلاو

قسەی خۆش‌و شیرینی بۆ دەکرد. بەڵام سەندرێلا کە نقومی شکۆی ئاهەنگەکە بوو، لە بیری چوو بوو کە فریشتەکە چ ئامۆژگارییەکی کردووە. سەرەنجام سەندرێلا دەنگی زەنگی سەعاتەکەی ژماردو کاتێ زانی کە چیوای بۆ سەعات دوازدە نەماوە، یەکسەر لە جێی خۆی هەستاو بە خێرایی‌و چەلەنگی کارمامزێك هەڵات، شازادەش دوی سەندرێلا کەوت بەڵام پێیا نەگەیی. سەندرێلا، لە پەلەپەلی خۆیدا، تاکێك لە سەندەڵە بلوورینەکانی لێ بەجێماو کوڕی پاشا هەڵیگرەتەوە.

سەندرێلا، بە جلکە کۆنەکانیەوە و بە هانکە هانك، بێ ئەوەی هیچ زێڕو زیوێکی پێوە مابێ جگە لە تاکێکی سەندەڵە بلوورینەکەی، گەییە ماڵەوە.

لە پاسەوانانی دەروازەی کۆشکی پاشایەتیان پرسی کە شازادە خانمێکیان نەدیتووە کە لە کۆشك وەدەرکەوتبێ. بەڵام، نا، پاسەوانەکان هیچ کەسێکیان نەبینی بوو جگە لە کیژێکی گەنجی شڕپۆش کە زیاتر لە کیژە گەدایەکی بێ نەوا چووە تا لە خانمێکی پۆشتەو پەرداخ.

کاتێ جووتە خوشك لە ئاهەنگەکە گەڕانەوە، سەندرێلا لێی پرسین کە ئاخۆ خۆشیان لێ گوزەراوەو ئەو خانمە جوانەی دوێ شەو هاتبووەوە؟ وەڵامیان دایەوە: "بەڵێ هاتبوو، بەڵام کاتێ کە زەنگی سەعات دوازدە لێی داوە بەلەز رۆییوەو دیار نەماوە، هێندە شپرزە بووە کە تایەك لە سەندەڵە بلورینە (شوشەیی) ناسکەکەی لێ بە جێماوەو شازادە هەڵیگرتووەتەوە. کوڕی پاشا بە درێژیی ماوەی ئاهەنگەکە هەر تەمەشای ئەوی کردووەو ئاشقی خاوەنی ئەو سەندەڵە بلورینە بووە."

قسەی خوشکەکانی سەندرێلا راست بوو. چونکە شازادە دوای چەند رۆژێك فەرمانی دا کە جاڕچی بە شەیپورەوە بکەونە ناو شارو رای بگەیەنن کە شازادە بە نیازە ئەگەر ئەم سەندەڵە بەپێی هەر کیژێك بکات زەماوەندی لەگەڵدا بکات. مامورو کاربەدەستان کەوتنە تاقیکردنەوەی سەندەڵی نێوبراو، هەوەڵجار بەپێی شازادەخانمانو ئەوجا ئەشرافزادانو پاشان هەموو کیژانی شاریان گرت. سەندەڵە بلورینەکە هێنرایە لای خوشکەکانی سەندرێلاش، هەر یەکەیان هەوڵی دا بە تۆپزی (بە زۆر) سەندەڵەکە بکاتە پێی، بەڵام بێهودە. سەندرێلا

که سەندەڵەکەی خۆی دەناسییەوە، بەدەم زەردەخەنەوە گوتی: "با منیش تاقی بکەمەوە بزانم بە پێم دەکات؟"

خوشکەکانی لە قاقای پێکەنینیان داو کەوتنە توانج لێدانی سەندرێلا. بەڵام ئەو پیاوەی کە ماموری تاقیکردنەوەی سەندەڵەکە بوو، نیگایەکی وردی سەندرێلای کردو سەیری کرد یەجگار جوانو دڵڕفێنە. ئەو پیاوە گوتی: "هەقی خۆیەتی ئەو سەندەڵە تاقی بکاتەوە، چونکە فەرمانی شازادەیە کە هەموو کەس بۆی هەیە تاقی بکاتەوە."

ئەوسا ماموری ناوبراو داوای لە سەندرێلا کرد، دانیشێتو سەندەڵەکە لە پێبکات و زۆری پێ سەیر بوو کە سەندەڵەکە زۆر بە ئاسانی بە پێی سەندرێلای کرد، دەتگوت لە بیلادەوە بۆ ئەویان دروستکردووە.

جووتە خوشك زۆریان پێ سەیر بوو، بەڵام کاتێ کە دیتیان سەندرێلا تاکە سەندەڵەکەی تری لە گیرفانی خۆی دەرهێنا، هێندەی دی واقیان وڕما. لەم کاتەدا فریشتەکەش پەیدا بوو، دار عاساکەی بە جلەکانی سەندرێلادا داو جلەکانی لە هەموو کاتێکی تر جوانتر کرد.

خوشکەکانی سەندرێلا، کەوتنە سەر دەستو پێیو داوای بوردنیان لێکردو لە تێکرای بەدرەفتارییەکانی پێشوویان پەشیمان بوونەوە. سەندرێلا دەستی لە ملی خوشکەکانی وەریناو گوتی لە کانگای دڵەوە بەخشیونیو گەردنی ئازا کردوون،و داوای لێکردن کە هەمیشە خۆشیان بوێ.

سەندرێلا، بۆ کۆشکی شازادە برا، لە هەموو جارەکانی دی جوانتر هاتە بەرچاوی شازادەو دوای چەند رۆژێك زەماوەندی دەگەڵ کرد. سەندرێلا چەند جوانو خشکۆك بوو، دوو ئەوەندە مێریڤانو دڵپاقژو بە روحم بوو.

لە کۆشکەکەی شازادەدا، خانوویەکی دا بە هەردوو خوشکەکەیو زوو بە زوو هەردووکیانی لە دوو ئەشرافزادە مارە کرد.

چارلز پرالت

کۆچیرۆکی ئاندرۆلانگ

(٢)

سێ بێچووه بەراز

بەرازێك سێ بێچوولەی جوانی خۆشەویستو ئازیزی هەبوو کە سالآنێك بوو بە خۆشی پێکەوە دەژیان، تا رۆژێ هات کە بەرازەکە توانای بەخێوکردنی بێچووەکانی نەماو لە مالٚ وەدەری نان تا مشوری خۆیان بخۆنو خۆیان بە چارەنووسی خۆ بسپێرن.

یەکەمین کودەڵە، تووشی کابرایەك بوو کە گورزەیەك زەلو جەگەنی پێ بوو. کودەڵەکە بە کابرای گوت: "دەکرێ ئەم زەلانە بدەی بە من، تا خانوویەکی بۆ خۆم پێ دروست بکەم؟"

کابرا زەلەکانی دایە. کودەڵەکەش خانوویەکی پێ دروست کرد. زۆری پێنەچوو کە گورگێك لەلاوە هاتو لە دەرگای مالّی کودەڵەکەی داو گوتی: "کودەڵە، کودەڵە! دەرگام لێ بکەوە با بێمە ژوورێ".

کودەڵە وەلآمی دایەوە: "نا، نا، قەسەم بەو موانەی لە چەناگەم رووان دەرکە ناکەمەوە."

گورگەکە گوتی: "دەیسا منیش تووڕە دەبمو بە یەك فوو مالّەکەت وێران دەکەم."

گورگە، تووڕە بوو، بە فوویەك مالّی کودەڵەکەی تەفرو تونا کردو کودەڵەکەی خوارد.

کودەڵەی دووەم، تووشی کابرایەك بوو کە بارێك لقو پۆپی درەختی پێ بوو. بە کابرای گوت: "بێزەحمەت ئەم لقوپۆپ و هەژگانە بدە بە من، با بۆ خۆم خانوویەکی پێ دروستبکەم."

کابرا، هەژگ،و لقو پۆپەکانی دایە و ئـەویش بـۆ خـۆی خانوویـەکی دروسـتکرد. گورگەکە هەمدیس هاتەوەو گوتی: "کودەڵە، ئەهای کودەڵە! دەرگا بکەوە با بێمـەوە ژوورەوە."

گوتی: "نە، قەسەم بەم موانەی لە چەناگەم رواوە، دەرگات لێناکەمەوە".

گورگەکە گوتی: "دەیسا منیش تووڕە دەبم‌و بە یەك فوو گەردەلولێك هەڵدەکەم‌و ماڵەکەت تەفروتونا دەکەم."

گورگە تووڕە بوو، بە فوویەك ماڵی کودەڵەی دووەمیشی تەفروتونا کرد و ئەویشی خوارد.

بێچووە بەرازی سێیەمیش تووشی کابرایەك بوو کـە کۆڵێـك خشـتی پـێ بوو.بـە کابرای گوت: "دەکرێ ئەم خشتانە بدەیت بە من تا بۆ خۆم خانوویەکیان پـێ دروسـت بکەم؟".

کابرا خشتەکانی دایە، ئەویش خانوویەکی پێ دروست کردن، هەمدیس پیرە گورگ پەیدا بووەوە، بە هـەمان شـێوەی جـاران، بـە بێچـووە بـەرازی سێیەمیشـی گـوت: "کودەڵە، ئەهای کودەڵە! (بێچووە بەراز) دەرگا بکەوە با بێمە ژوورەوە."

کودەڵـە وەڵامـی دایـەوە: "قەسـەم بـە مووەکـانی سـەر چـەناگەم، دەرگـات لێناکەمەوە."

گورگە دیسان گوتی: "کەواتە منیش تووڕە دەبم‌و بە فوویەك ماڵەکەت تەفرو تونا دەکەم."

ئەمجارەیان گورگە گوڕی بەستەوەو فووی کرد، بـەڵام ماڵەکـەی پـێ تێـك نـەدرا، گورگە کە زانی فوو کردن و هەڕو گیف (هەڕەشە) دادی نادات‌و ماڵەکەی پـێ تـەفرو تونا ناکرێت، گوتی: "کودەڵە، من دەزانم، بێستانی شێلم لە کوێندەرە!".

کودەڵە گوتی: "لە کوێیە؟"

گورگە گوتی: "لە زەویەکانی ئاغای (اسمیت) دایە. ئەگەر تۆ سبەی بەیانی ئامادە بیت، من دێم بە دووتاو پێکەوە دەڕۆین، بۆ شام (شیو) هەندێ شێلم دەهێنین."

کودەڵە گوتی: "زۆر چاکە من ئامادە دەبم. سەعات چەند بڕۆین؟"
گورگە گوتی: " سەعات شەشی بەیانی!"
کودەڵە، بەیانی سەعات پێنج لە خەو هەستاو بەر لەوەی گورگەکە بێت، ڕۆیی‌و لە بێستانی ناوبراو شێلمی هێنا، گورگەش سەعات شەش هات‌و گوتی: "کودەڵە، ئامادەیت؟".
کودەڵە گوتی: "ئامادەی ئامادە! من چووم بۆ ئەوێندەرو گەڕایشمەوەو یەك قاپی پڕ لە شێلمم بۆ شیوی ئێوارە هێناوە."
گورگە زۆری لەبەر گران بوو، بەڵام لە دڵی خۆیدا گوتی: " بە هەر شێوەیەك بووە، سەرەنجام ئەم کودەڵەیەش بەگیر دێنم، ئەوسا گوتی: "کودەڵە، من دەزانم کە درەختی جوانی سێو لە کوێ هەیە."
کودەڵە گوتی: "لە کوێ هەیە ؟".
گورگە گوتی: "لە خوار پارکە (باخ) گەورەکەوە، ئەگەر تۆ فێڵم لێنەکەیت‌و نەمخەڵەتێنی، سبەینێ سەعات پێنج دێم‌و پێکەوە دەچین هەندێك سێو دێنین.
کودەڵە، بەیانی سەعات چوار لە ماڵ هاتە دەرێ‌و چوو بۆ شوێنی سێوەکان و دەیویست پێش هاتنی گورگەکە بۆ ماڵ بگەڕێتەوە. بەڵام ڕێگە دوور بوو، ناچار بوو ڕێگەیەکی زۆر ببڕێ تا بگاتە دار سێوەکە و دەبوایە بەدارەکەدا سەر بکەوێ، بۆیە ڕێك لەو کاتەدا کە دەیویست لە درەختەکە بێتە خوارێ، سەیری کرد گورگەکە وا خەریکە دێت، وەکو چاوەڕوان دەکرا، کودەڵەکە زۆر ترسا.
کاتێ گورگەکە گەییە جێ گوتی: "چی! کودەڵە، ئەوە تۆ پێش من هاتوویت؟ سێوەکان بەتامن؟"
کودەڵە گوتی: "بەڵێ، زۆر! فەرموو وا سێوێکت بۆ هەڵدەدەمە خوارێ"و سێوەکەی زۆر دوور هەڵدا. کاتێ گورگەکە چوو سێوەکە هەڵگرێ، کودەڵە خۆی هەڵدایە خوارەوەو پێی وەغارەوە ناو تاکو ماڵ نەوەستایەوە.

ڕۆژی دواتر پیرە گورگ جارێکی دی هاتەوەو گوتی: "کودەڵە، سبەی دوا نیوەڕۆ دێی بڕۆین بۆ بازاڕو شت کڕین؟

کودەڵە گوتی: "ئۆو بەڵێ! دەڕۆین،تۆ سەعات چەند ئامادە دەبیت؟"

گورگەکە گوتی: "سەعات سێ"

کودەڵە، وەکو هەمیشە زووتر لە قەرارەکەیان لە ماڵ وەدەرکەوتو گەییە بازاڕ، پیپێکی (بەرمیلی بچووك) کەرەسازی کڕیو لەو دەمەدا کە بەرێوە بوو بۆ ماڵ بگەڕیتەوە، سەیری کرد گورگەکە بەرەو رووی دێت. کودەڵەکە نەیدەزانی چ بکاتو چ بڵێت، خۆی بە پیپەکەدا کردو غلی کردەوە. پیرە پیپ بە کودەڵەوە لە سەرێ را بەرەو خوار غل دەبووەوە، گورگەکە کە ئەمەی بینی ترسی لێنیشتو بازاڕەکەی نەکردو بۆ ماڵ گەڕایەوە. پاشان گورگە چوو بۆ ماڵی کودەڵەکەو بۆی گێڕایەوە کە چۆن شتێکی گەورەی دیتووە لەسەر گردەکەوە بە دوای ئەودا غل بووەتەوەو ئەویش ترساوە.

کودەڵە گوتی: "دەزانی ئەوە من بووم تۆم ترساند؟ من چوو بوومە بازاڕو پیپێکی کەرەسازیم بۆ خۆ کڕیو کە تۆم بینی، چوومە ناویەوەو لەسەر گردەکەوە خۆم غل کردەوە."

گورگەکە یەجگار تووڕە بوو و گوتی کە لە لوولەی دووکەڵکێشەکەوە دەچمە خوارێو کودەڵەکە دەخۆم. کاتێ کودەڵەکە سەیری کرد گورگەکە گەرەکیەتی لە دووکەڵکێشەکەوە بێتە خوارێ، مەنجەڵێکی پڕ لە ئاو کردو ئاگرێکی زۆر گەورەی رێك لە ژێر دووکەڵکێشەکەدا کردەوە، مەنجەڵە ئاوەکەی خستە سەرێو سەری مەنجەڵەکەشی لادا.

گورگەی بێ ئاگا لە هەموو شتێك، رێك کەوتە ناو مەنجەڵەکەوەو کودەڵە خێرا سەرەکەی نایەوەو کوڵاندیو بۆ شام خواردیو ئیدی لەوە بە دواوە سەر سووكو دڵ رەحەت ژیانی گوزەراند.

لە فۆلکلۆری کۆنی ئینلیزییەوە

گێڕانەوەی:جۆزیف جاکوبز

(٣)

سپی بەفرینو سۆرگوڵ

ڕۆژگارێ بێوەژنێکی دەسکورت لـە کوختەیـەکی چـکۆلەدا دەژیـا. لـە بەرانبـەر کوختەکەی ئەودا دوو بنجە گوڵەباخ ڕووا بوو، یەکێکیان گوڵی سوورو ئەویتریان گوڵی سپی دەگرت. ئەم بێوەژنە دوو کیژی هەبوون وەکو ئەو دوو بنجە گوڵـە جـوان بـوون. ناوی یەکێك لە کیژەکان سپی بەفرین و نـاوی ئـەویتریان سـۆرگوڵ بـوو. ئـەم جووتـە خۆشەویستترینو باشترین منداڵی دنیا بوون.

ئەم کچانە زۆربەی کـات بـە لێـڕەوارو دارسـتانەکاندا دەسـووڕانەوەو تووتڕکیـان دەچنیو هەرگیز هیچ حەیوانو گیانلەبەرێك ئازاری نەدەدان، بەڵکو گیانلەبەرەکان بـە کەماڵی ئاسوودەیی لێیان نزیك دەبوونەوە. کەروێشکی خرپن بە دەستی ئەوان پەلکـە کەلەرمی دەخـوارد، بزنـەکێوی لەلایانـەوە دەلـەوەڕاو کەڵـەکێوی لـە دەوروبەریانـدا هەڵبـەزو دابـەزی دەکـردو باڵنـدان بەسـەر چـڵو لقـی درەختـانی نزیکـی ئەوانـەوە دەیانخوێندو ئیدی سپی بەفرینو سۆرگوڵ، سەرسووكو دڵڕەحەت، بـێ خـەمو خـەیاڵ، هەمیشە دوور بوون لە هەر ڕووداوێکی ناخۆش. خۆ ئەگەر کاتیان فـەرامۆش کردبـاو درەنگ کـەوتبانو شـەویان بەسـەردا هاتبـا، لـە دەشـتو دەران لەسـەر سـەوزەگیان دەنووستنو دایکیـان هـیچ ناڕەحـەتو نیگـەران نـەدەبوو، چـونکە دەیزانـی کـە لـە جێگایەکی ئەمنو ئـەمانن. جارێکیـان کـە سـپی بـەفرینو سـۆرگوڵ لـە لێـرەواردا نووستبوون، بەیانی کە دەگـەڵ گزنگـی هـەتاودا خەبـەریان بـووەوە، هەسـتیان کـرد منداڵێك بە جلێکی سپی بریقەدارەوە لـە نزیکـی ئـەوان دانیشـتووە. منداڵەکـە بـە میهرەبانی تەمەشای دەکردن، بەڵام هیچی نەدەگوت، لە پڕ بەناو لێڕەوارەکە کـەوتو

له چاو ون بوو. کیژەکان کاتیٚ سەیری دەوروبەری خۆیان کرد، سەیریان کرد کە شـەویٚ لەسەر هەلّـدێرێکی هــەزار بــە هــەزار نووسـتبوون،و ئەگــەر لــەو تاریکییــەدا چــەند هەنگاوێك چووبانە پێشیٚ، لە هەلّدێرەکەوە بەر دەبوونەوە.

وەختیٚ جووتە کیژ بۆ مالّ گەڕانەوەو حالّو حیکایەتەکەیان بۆ دایکیان گێڕایــەوە، دایکیان گوتی هەبیٚو نەبیٚ ئەو مندالّە، فریشتەی نیگابانی (پاسەوان) مندالاّن بووە.

سپی بەفرینو سۆرگولّ، هەمیشە بە جۆریٚ کوختەکەی دایکیان خاوێن دەکـردەوەو رێکیان دەخست، کە هەر کەسێك رێـی بکەوتایـەتیٚ، دلّـی دەکرایــەوە. لــە هاوینــدا سۆرگولّ هەمـوو رۆژیٚ بەیانی زوو پێش ئەوەی دایکی لە خــەو رابــیٚ دوو چــلّە گــولّی سپیو سۆری لە تەنیشت تەختە خەوەکەیەوە دادەنا. سۆرگولّ، ئەم گولاّنەی لــە بنجــە گولّە باخەکەی بەرانبەر کوختەکە دەچـنی. لــە زسـتانیش دا سـپی بــەفرین، ئــاگری دەکردەوەو کترییەکی برنجەی بریقەداری پڕ لە ئاوی دەخستە سەر ئاگرەکە تا بکولێت.

لە شەوانی درێژی زستاندا، کــاتیٚ کلــو بــەفران لــە ئاسمــانیٚ را دەهاتــە خــواریٚ، دایکیان دەیگوت: "ئادەی سپی بەفرین، بڕۆ هەمـوو دەرگاو پەنجەرەکان دابخە".

پاشان هەموو لە دەوری ئاگرەکە دادەنیشتنو دایکیــان عەینەکەکــەی لــە چــاوانی دەکردو بە دەنگی بەرز کتێبی چیرۆکی بــۆ دەخوێندنــەوە. بەرخۆلەیــەك لــە تەنیشــت ئەوانەوە لە عاردی رادەکشاو کۆترێکی چکۆلەی سپیش لە سەر تاقەکــەی پشــتیانەوە هەلّدەنیشتو سەری وەبن بالّەکانی دەنا.

شەوێك کە بەو گەرمو گوڕیو خۆشــییە لــە دەوری یــەکتر دانیشــتبوون، دەنگێــك هات. دایکیان گوتی: " سۆرگولّ دەرکە وەکە، بێگومان رێبوارێکی لێقەوماوە کە لەم سەرماو بەفرەدا بۆ دالّدەو پەناگەیەك دەگەڕیٚ." سۆرگولّ بەلەز (پەلە) رۆییو دەرکەی وەکرد. بەو نیازە دەرکەی کردەوە کە کابرایەکی هەژاری بێنەوا، بەو تاریکەشەوە لەبەر دەرکە وەستا بیٚ، بەلاّم کە دەرکەی وەکرد ورچێکی بینی کە کەللە زەلامە قاوەییەکەی بە دەرگاکەدا دەکێشێت. سۆرگولّ، قیژەیەکی کردو لــە ترســاندا بــە پەلــە گەڕایــەوە، بەرخۆلەکەش دەستی بە بارە بارِ کـردو کۆترەکــەش بالّــەکانی بــە یەکــدا دان، سـپی

بەفرین، رایکردو خۆی لە پشت تەختە خەوەکەی دایکییەوە وەشێرت (شاردەوە). بەڵام ورچەکە گوتی: "مەترسن! هیچ ئازارێکتان ناگەیەنمێ، خەریکە لە سەرما رەق دەبمەوە، تەنیا گەرەکمە تۆزێ خۆم گەرم بکەمەوە".

دایکیان گوتی: "ورچی بەلەنگاز (بێچارە) وەرە لە پاڵ ئاگرەکە پاڵبکەوە، بەڵام ئاگات لە خۆ بێ کوڵکەکانت (موو) نەسووتێت." هەنگێ دایکەکە، سپی بەفرین‌و سۆرگوڵی بانگ کرد کە لە پەناگاکانتان وەرنەدەر، ئەم ورچە هیچ ئاسیوێکتان (ئازار) پێناگەیەنێ، گیانلەبەرێکی مێریڤان (میهرەبان)و بێ وەیە.

سپی بەفرین‌و سۆرگوڵ لە پەناگە هاتنە دەرێو بەرە بەرە بەرخۆلەکەو کۆترەکەش لێیان نزیك بوونەوەو هەموو ترسیان رەوییەوە. ورچەکە داوای لە منداڵەکان کرد کە بەفری سەر مووەکانی بتەکێنن. ئەوانیش هێندەیان رنەك بە مووەکانیا هێنا تا وشك بووەوە. ئەوسا ورچەکە بێ خەم‌و خەیاڵ، ئاسوودە دڵو سەر رەحەت لە پاڵ ئاگرەکەدا راکشاو کەوتە پرخە پرخ.

زۆری نەبرد، کچەکان خوویان بە ورچەکەوە گرت‌و زۆری پێ شادبوون و وەکو سەگێکی گەورە مامەڵەیان لەگەڵ دەکرد. کچەکان، ورچەکەیان بەم دیوو و بەو دیودا تل دەداو سەریان دەکردە سەری،و کاتێ کە دەی مڕاندو دەی پرخاند، نەك نەدەترسان، بەڵکو پێدەکەنین، ورچە هەموو شتێکی بە روو خۆشی تەحەمول دەکرد، تەنیا کاتێ منداڵەکان زۆریان ئەزیەت دابا، هاواری دەکرد:

ئاها! بەرۆکم بەردەن

سپی بەفرین گیان، سۆرگوڵ گیان

سەر مەخەنە سەرم، خەریکە دەدەم گیان

سەرەنجام کاتی خەو هات، هەموو چوونە ناو جێگاوە. دایکیان بە ورچەکەی گوت: "تۆش دەتوانی لەسەر قالیچەکەی پاڵ سۆپاکە. بخەوێ، ئەوێ پەناگەیەکی باشە لە بەفرو سەرمای دەرێت دەپارێزێ."

هەرکە دنیا روونـاك بـووەوە، منداڵـەکان ڕێگـەی ورچـەکەیان دا، کـە لـە مـاڵ وەدەربکـەێ... ئـەویش بـەکاوەخۆ بـە نێـو بەفرەکـەدا بـەرەو لێـرەوار (دارسـتان) وەڕێکەوت. لەوشەوە بەدواوە، ورچـە هـەموو شـەوێك لـە هـەمان کـاتو سـەعاتدا دەهاتو لە پاڵ سۆپاکەدا رادەکشاو ڕێگەی بە سپی بـەفرینو سـۆرگوڵ دەدا تـا بـە کەیفی دڵی خۆیان گەمەی (یاری) لەگەڵ دا بکەن، بە رادەیەك هۆگری ورچە بوو بوون کە شەوان تا ئەو کاتەی کە ئەو دەهات، دەرکەیان کلیل نەدەدا.

کە بەهار هاتو دنیا سەوز بوو، بەیانییەك ورچە بە سپی بـەفرینی گـوت: "ئـیتر دەبێ من ئێوە بەجێ بێڵمو بە درێژایی هاوینەکە ناگەڕێمەوە."

سپی بەفرین پرسی: "ورچی مێریڤان بۆ کوێ دەڕۆی؟"

ورچە گوتی: "دەبێ بڕۆم بۆ دارستانو ئاگاداری عەمارەکەی خۆم بکەم، تا کورتـە باڵا یانی نارەسەن دەستیان نەبەنێ" ورچـە لەسـەری رۆیـی: "لـە زسـتاندا کـە بـەفر دەکەوێو زەوی دەیبەستێ، کورتە باڵایان دەچنە ژێر عاردی، چونکە ناتوانن بە عاردی بەستەڵەکدا سەر بکەون. بەڵام هەنووکە کـە بـەفر تواوەتـەوەو هـەتاو عـاردی گـەرم کردووە، کورتە باڵایان دێنـە دەرێو هـەر شـتێکیان لەسـەر عـاردی دەسـت بکـەوێ دەیدزنو لە غارو شکەفتاندا دەیشارنەوەو بە ئاسانی نادۆزرێنەوە."

سپی بەفرین، بە رۆییشـتنی دۆسـتەکەیان زۆر نیگـەرانو نارەحـەت بـوو. کـاتێ دەرگای بۆ ورچەکە کردەوە، لە کـاتی چـوونە دەرەوەدا لایـەکی پێسـتی ورچـەکە لـە دەسکی دەرگاکە گیر بوو، و سپی بەفرین تەسەوری کرد کە لە ژێر پێستی ورچـەکەوە چاوی بە درەوشانەوەی زێڕ کەوتووە، بەڵام دڵنیا نەبوو.

ورچە بەلەز دوورکەوتـەوە، زۆری نـەبرد کـە لـە نێـو دارو درەختەکانـدا ون بـوو. ماوەیـەکی زۆر بەسـەر رۆییشـتنی ورچـەکەدا نـەڕۆیی بـوو، کـە دایکـی کچـەکان، منداڵەکانی بۆ لێرەوار نارد، تا چـیلکەو دار کۆبکەنـەوە، لـە دارسـتانەکەدا تووشـی دارێك بوون کە بڕا بووەوەو لە عاردی کەوتبوو، سەیریان کرد شتێك لە پاڵ دارەکـەدا، لە نێو گیاو دەوەناندا هەر هەڵبەزو دابەزیەتی، بەڵام بۆیان مـەعلووم نـەبوو کـە ئـەو

شتە چییە. کاتێ سپی بەفرینو سۆرگوڵ، چوونە پێشترەوە بە سەرسامی روانیان کە کورتە باڵایەکی رەنگو روو سیسەڵەو چرچەڵەی ردێن درێژی یەك مەتری لەوێیەو سەری ردێنی (ریش) لە قلێشی دارەکە گیر بووە، ئەم پیاوە چکۆلەیە، ئەم کورتە باڵایە وەکو سەگێك کە بە قرێتە بەسترا بێتەوە هەر هەڵبەزو دابەزی دەکردو نەیدەزانی چ بکات. چاوە قرمزە (سوور) ئاگرینەکانی بڕی بووە کیژەکانو هاواری دەکرد: "بۆچی لەو دوورە وەستاون؟ وەرن یارمەتیم بدەن!".

سۆرگوڵ پرسی: "پیاوی چکۆلە، تۆ لێرە چ دەکەی؟"

کورتە باڵا، بەرسقی (وەڵامی) دایەوە: "هەی گەوجی فزوڵی لاپرەسەن! دەمویست ئەم دارە بشکێنمو هەندێ چیلکەو دار بۆ ئاشخانەکەم ببەمەوە، ئیدی پوازێکم خستە درزی دارەکە، بەڵام پوازەکە زۆر لووس بوو و لە دەستم دەرپەڕیو ئیدی فریا نەکەوتم ردێنم لە درزو قلێشی دارەکە دەربێنمو گیرم خواردووەو ناتوانم لە جێی خۆ بجووڵێم، ئێستاش ئێوە ئەی کچانی گەوجو دەموچاو ڕچیوی بێ تام، رەق راوەستاونو تەمەشای من دەکەنو پێم پێدەکەنن! تەحا کە خەڵکێکی بەدو خراپن!"

کچەکان، چەندیان کردو کۆشا، نەیانتوانی ردێنی کابرای کورتە باڵا دەربێنن، چونکە ردێنی زۆر خراپ لە درزی دارەکە گیر بوو بوو.

سۆرگوڵ گوتی: "من هەنووکە دەچم نەفەرێکی دی دێنم تا یارمەتیمان بدات".

کورتە باڵا هاواریکرد: "ناماقوڵت کرد، گەوجینە، هێنانی نەفەرێکی دی چ سوودێکی هەیە؟ ئێوە بۆ من سەرو زیادن. هیچ بیرێکی ترتان بە مێشکا نایەت؟"

سپی بەفرین گوتی: "خۆت نیگەران مەکە، من یارمەتیت دەدەم"

مقەسێکی لە بەرکی (گیرفان) دەرهێناو سەری ردێنی بڕی، کورتە باڵا، هەرکە رزگاری بوو، یەك کیسەی پڕ لە زێڕی کە لە ناو رەگو ریشەی درەختەکەدا شاردرا بووەوە، هەڵگرتو بەدەم خوتەو بۆڵەوە گوتی: "نەفرەت لەم کیژە لاسارانە کە ریشە جوانەکەمیان بڕی". هەنگێ کیسە زێڕەکەی لە پشتی بەستو بێئەوەی گوێ بە سپی بەفرینو سۆرگوڵ بدات، رۆییو لە چاو ون بوو.

دوای چەند رۆژێکی دی جووتە خوشك رۆییشتن بۆ شیوی ئێوارێ ماسی بگرن.

کاتێ گەییینە نزیکی رووبارەکە بوونەوەرێکی وەکو کولۆیەکی گەورە کە بە هەڵبەز هەڵبەز بەرەو رووبارەکە دەڕۆیی، سەرنجی راکێشان. بەغار بەرەو بوونەوەری ناوبراو چوون، سەیریان کرد، هەمان کابرای کورتە باڵای کۆنە ئاشنای خۆیانەو بە تەمایە خۆی هەڵداتە ئاوەکەوە.

سۆرگوڵ، لە کورتە باڵای پرسی: " ئەوە چ دەکەی؟ خۆ بە تەما نیت خۆت هەڵدەیتە ئاوەکەوە؟.

کورتە باڵا بەرسڤی دایەوە: "من ئەوەندە گەوج نیم کە کاری وا بکەم! چما نابینی کە ئەو ماسیە بەدفەڕە گەرەکیەتی رام بکێشێتە ناو ئاوەکەوە!".

بەڵام حاڵو حیکاتەکە بەم جۆرە بوو، کە ئەم کابرا کورتە باڵایە لە کەنار رووبارەکە دانیشتبوو،و سەرقاڵی راوە ماسی بوو بوو. بە رێکەوت بایەك هەڵدەکاتو ردێنی لە قولاپەکە گیر دەبێتو رێك لەو کاتەدا ماسییەکی گەورە قەپ بە قولاپەکەدا دەکات. بەڵام چونکە ئەم کابرا کورتە باڵایە دەرەقەت نایایەت ماسیەکە راکێشێتو لە ئاوەکەی دەربێنێ، ماسییەکە ئەو بۆ لای خۆی رادەکێشێت. کابرای کورتە باڵای بەلەنگازو بێنەواش بە هەموو هێزو قوەتی خۆیەوە هەر دڕكو داڵو بنچكو دەوەنێکی بەر دەستدەکەوێ، توند دەیگرت، بەڵام فایدەی نەبابێ و ناچار دەبێ ماسییەکە بە هەر لایەکدا بجولێ، بەولایەدا بڕواتو لەزگ بوو (وەخت بوو) بکەوێتە ئاوەکەوە.

کیژەکان، رێك لە کاتی خۆیدا گەیی بوونە ئەوێندەرو کابرای کورتە باڵایان توند گرتو هەرچیەکیان لە دەسەڵاتو توانادا هەبوو درێغیان نەکرد بۆ ئەوەی ردێنی لە قولاپەکە بکەنەوە. بەڵام سوودی نەبوو، چونکە ریشی کابراو پەتەکە زۆر خراپ تێك ئاڵا بوون، ئیدی بیریان بە هیچ کوێ رانەگەیی، تەنیا ئەوە نەبێ کە بە مقەست تۆزێ لە ردێنی ببڕن. بەجۆرە کابرای کورتە باڵا هەمدیس تۆزێکی تری لە ریشی لە دەست دا.

کابرای کورتە باڵای سپڵەو پێنەزان کە بینی کیژەکان تۆزێکی تریان لە ردێنی بڕی، هاواری کرد: "باشە ئێوە گەرەکتانە بەم کارانەتان سیمای من ناشیرین بکەن؟ جاری پێشوو ئەوەندەتان لە ردێنم بڕی بەس نەبوو، وا ئەمجارەش لێم پەیدا بوونەوەو باشترین بەشی ردێنمتان هەڵپاچی. من لە ئێستا بە دواوە رووم نایە خۆم پیشانی هاوڕەگەزانی خۆم بدەم. سەد بریا ئێوە بۆ ئێرە هەر نەهاتبان." ئەوسا کابرای کورتە باڵا بە دەم خوتەو بۆڵەوە کیسەیەکی پڕ لە مرواری لە نێو نەیجەزارەکە (قامیشەڵان) هەڵگرتو بەناو درەختەکان کەوتو لە چاو ون بوو.

کیژەکان کە بە سپڵەیی کابرای کورتە باڵایان دەزانی، هیچیان نەگوتو ملی رێگەیان گرتو بۆ شار رۆیشتنەوە.

سپی بەفرینو سۆرگوڵ، لە رێگەی گەڕانەوەیاندا بۆ ماڵ، بە هەمان شوێندا تێپەڕین و سەیریان کرد کورتە باڵا، بێ خەمو خەیاڵ، مرواریەکانی لەو گۆڕە هەڵڕشتووەو تەسەوری نەدەکرد کە بەو ئێوارە درەنگە، هیچ کەسێك بەوێدا تێپەڕێت.

تیشکی زەردەپەڕی رۆژاوا لە مروارییەکانی دەداو بە جۆرێ دەبریقانەوەو پرشنگیان دەدا کە کیژەکان بە ناچاری وەستانو ماتو حەیران چاویان بڕییە ئەو جەواهێراتە.

کابرای کورتە باڵا، کە لە نیگەرانیو پەرێشانیدا دەموچاوە کەوەییەکەی، سوور هەڵگەڕا بوو، هاواری کرد: "ئەرێ ئەنگۆ بۆچی وا حەپەساوو حەیران وەستاون؟" کابرای کورتە باڵا هێشتا بە تەواوەتی لە قسەکانی نەبوو بووەوە کە لەپڕ دەنگێکی گڕ بەرز بووەوە، ئەوسا ورچێکی قاوەیی لە دارستانەکەوە هاتە دەر. کابرای کورتە باڵا لە ترسا کەوتە هەڵبەزو دابەز، بەڵام فریا نەکەوت خۆی بخزێنێتە پەناگەیەکەوە، چونکە ورچەکە رێك گەیی بووە دیار سەری. کورتە باڵا لە ترسا هاواریکرد: "ئاغای ورچی ئازیز، ببوورە! من هەموو گەنجێکی خۆم دەدەم بە تۆ. تەمەشای ئەم جەواهێراتو بەردە جوانانە بکە! ببوورە! خواردنی بوونەوەرێکی لاوازو بێ تواناو بچووكو بێنەواو بەلەنگازی وەکو من چ لەزەتێکی هەیە! من گۆشتم چییەو گۆشتاوم چیە! تۆ لە بەینی ددانەکانتا هەر هەستم پێناکەیت! لە جیاتی من ئەو دوو کیژە نازەسەنە بگرە. ئەوانە

پارووی چەورن بۆ تۆ، وەکو پۆڕێکی قەڵەو لە جیاتی من بیـان خـۆ." بـەڵام ورچـەکە گوێی بە قسەکانی نەداو بە چنگە تیژەکانی چەپۆکێکی وای بـەو بوونـەوەرە بەدفـەڕو نارەسەنەدا کێشا کە جارێکی دی هەڵنەناسایەوە.

لەو کاتەدا کە کیژەکان پێیان وەغارەوە نا، ورچەکە گازی کـردن و گـوتی: "سـپی بەفرین، سۆرگوڵ مەترسن، سەبرکەن منیش دەگەڵتاندا دێم.

کیژەکان، کە دەنگی ورچەکەیان ناسییەوە وەستان. هەرکە ورچـەکە لـە کیـژەکان نزیك بووەوە، لە پڕ لە پێستی ورچایەتی دەرچـوو و بـوو بـە کـوڕێکی گـەنجی قـۆزی کەڵەگەت و پۆشتەو پەرداخی جل و بەرگ بە زێڕو زیو چنراو،و گوتی: "من شازادەیەکم کە لەلایەن ئەو کورتە باڵا نارەسەن و بەدفەڕەوە ئەفسـوون کـرا بـووم. جـا نـەك هـەر گەنجەکەمی دزی بوو، بەڵکو گۆڕی بوومیشی بە ورچێکی کێوی،و ئەگەر نەم کوشتبا، دەبوایە بە درێژایی تەمەنم ئاوارەو دەربەدەری لێرەواران بم".

دوای ماوەیەك سپی بەفرین دەگەڵ شـازادە و سـۆرگوڵ دەگـەڵ براکـەی شـازادەدا زەماوەندیان کردو هەموو ئەو جەواهێراتەیان، کە کابرای کورتە باڵا لـە شـکەفتان دا (ئەشکەوت) شاردبووەیەوە، لە بەینی خۆدا دابەش کرد. دایکە پیرەکەی سپی بەفرین و سۆرگوڵ-ش تا چەندین ساڵ بە خۆشی و شادی دەگەڵ منداڵەکانیا ژیاو ئەو دوو بنجـە گوڵەباخەشی دەگەڵ خۆدا بۆ کۆشك و مـاڵی کچـەکانی هێنـاو لـە قـەراخ پەنجـەرەی ژوورەکەیدا رووانندی و هەموو ساڵێك جوانترین گوڵی سپی و سووریان دەگرت.

جاکوب و ویلهلم گریم

(٤)

بولبول

لە وڵاتی چیندا کە قەراڵو هەموو دەرباریان چینین، لە رۆژگارانی زوودا، چیرۆکێك رووی داوە و بۆ ئەوەی لەبیر نەچێتەوە، وا جارێکی دیکە دەی گێرینەوە.

کۆشکی قەراڵی چین، بەشکۆترین کۆشکی جیهان بوو، دیوارەکانی لە چینی زۆر گران بەها دروست کرابوو، بەڵام ئەوەندە ناسكو شکەستەنی بوو، کە هەر کەسێك بیویستبا دەستی لێبدایا، دەبوایە زۆر وریا بێ. لەو باخەدا کە کۆشکەکەی قەراڵی تێدا بوو، ئەوەی مایەی سەرنج بوو، ئەو گوڵە هەرە جوانانە بوو کە بە زەنگوڵەی زیوین درابوونە دەم یەکەوە، کاتێ کەسێك بەلایاندا دەرۆیی، سەدای زەنگوڵەکان بەرز دەبووەوە. لەم کۆشكو باخەدا هەموو شتێك هێندە وەستایانە رێکخرا بوو کە هەر تەماشاڤانێکی (بینەر) سەرسامو حایر دەکرد. باخەکە هێندە گەورە بوو کە تەنانەت باخەوانەکەش نەیدەزانی ئەو سەری لە کوێیە. لە پشت ئەم باخەوە لێرەوارێکی بە سامو شکۆی چرە درەختانی گەورە و دەریاچانی شینباو هەبوو. ئەو لێرەوارە لە کەناری دەریایەکی شینباوی سافو گەشدا تەواو دەبوو. گەورەترین کەشتی دەیانتوانی بە ژێر درەختەکاندا تێپەرن. بولبلێك لە نێو لقو پۆی ئەم درەختانەدا دەژیا، ئەم بولبلە دەنگو ئاوازێکی هێندە دلرفێنو دلگیری هەبوو کە تەنانەت ئەو ماسیگرە هەژارو بەلەنگازەی کە شەوان دەهات تا تۆرەکەی لە ئاوەکە دەربێنێ، بەو هەموو سەرقاڵییەی خۆیەوە، دەوەستا تا گوێ لە ئاوازی بولبلەکە بگرێتو دەیگوت: "چەند جوان دەخوێنێ!" بەڵام ناچار بوو بە دووی کارەکانی بکەوێو باڵندەکە بۆ شەوی داهاتوو بەجێ بێڵێ.

ئەو میوانو ڕێبوارو گەشتیارانەی کە لە وڵاتانی جیاوازەوە بۆ پایتەختی قەڕاڵی (پاشا، ئیمپراتۆر) دەهاتن, بە دیتنی دیمەنی ئەو کۆشكو باخە جوانە، حایر دەمان، بەڵام کاتێ کە گوێیان لە ئاوازی بولبولەکە دەبوو، هەموو دەیانگوت: "دەنگو ئاوازی ئەم بولبولە، لە هەموو شتێك دڵگیرترە."و کاتێ بۆ شارو وڵاتی خۆ دەگەڕانەوە، باسی ئەو کۆشكو تەلارەیان بۆ خەڵکانی تر دەگێڕایەوە. ئەو نووسەرو زانایانەی کە شارەزاییان دەربارەی وڵاتی چین هەبوو، کتێبی زۆریان لەبارەی ئەو شارەو باخەکەی نووسی، بەڵام ئەوانیش لە کتێبەکانیاندا، بولبلەکەیان فەرامۆش نەدەکرد.

لە قەڕاڵنشینی چیندا، ئەو بولبلە لە هەموو شتێك پتر مایەی ستایش بوو،و شاعیران، شیعری جوانیان بە بولبولەکەو جەنگەڵو لێرەوارەکەو دەریای شینباوی سافو گەشی کەنار کۆشکەکە هەڵدەدا. ئەم کتێبانە بۆ هەموو شوێنێکی دنیا دەنێردرانو هەندێکیان دەگەییەنە دەستی قەڕاڵی چین. قەڕاڵ لەسەر کورسیە زێڕینەکەی دادەنیشتو ئەو کتێبانەی دەخوێندەوەو دەخوێندەوەو جار جارێ سەری دەلەقاندو زۆر خۆشحاڵ دەبوو کە لەو کتێبانەدا ئەو هەموو ستایشەی شارو کۆشكو باخەکەی دەکرا. لە کتێبەکاندا نووسرابوو! " دەنگو ئاوازی بولبولەکە لە هەموو شتێك جوانترو عەجیب ترە."

ڕۆژێ قەڕاڵ گوتی: "باشە بۆچی من هیچ شتێك لەبارەی ئەم بولبولە نازانم؟ ئایا شتی واهی لە ئیمپراتۆریەتو باخەکەی مندا هەیە؟ ئەدی بۆچی من هەرگیز هیچم لەبارەی ئەم بولبولە نەبیستووە؟ سەیرە بۆچی دەبێ من بۆ یەکەمجار لە کتێبی کەسێکەوە کە هەرگیز لێرە نەژیاوە، باسی ئەم بولبولە ببیستم!"

قەڕاڵ، سەرەك وەزیرانی دەربارەکەی بانگ کرد. ئەم وەزیرە هێندە غەڕاو لە خۆبایی بوو، کاتێ کە ژێر دەستەکانی زاتیان دەکرد قسەی دەگەڵ بکەن، ڕووی نەدەدانێو سەرێکی تەکان دەداو دەیگوت "پیف".

قەڕاڵ بە سەرەك وەزیری گوت: "دەڵێن لێرە باڵندەیەکی نا ئاسایی بە نێوی بولبلەوە هەیەو دەڵێن ئەم باڵندەیە بەشکۆترین شتی ناو ئیمپراتۆریەتەکەی منە.

بۆچی تا ئێستا هیچ کەسێك باسی ئەم باڵندەیەی بۆ نەکردووم؟" سەرۆك وەزیران گوتی: "من تا ئێستا هیچم لەبارەی ئەم بولبولەی کە تۆ دەیڵێی، نەیبستووە،و بێگومانم کە شتی وا هەرگیز لە دەربازدا (بارەگای پاشایەتی) نەبووە! دەبێ لە دەرێی دەرباردا بۆی بگەڕێین!" بەڵام ئەو بولبلە لە کوێ بدۆزنەوە؟ سەرەك وەزیران بە قاڵدرمەکاندا هەڵگەڕاو داگەڕا، هەموو هۆڵو هەیوانو ڕارەوەکان گەڕا، پرسیاری لە هەر کەسێك دەکرد، هیچی دەربارەی ئەو بولبلە نەدەزانی. سەرەنجام سەرەك وەزیران چووەوە بۆ لای قەڕاڵو گوتی لەوەیە ئەم بولبلە زادەی خەیاڵی نووسەرانی ئەو کتێبانە بووبێ.

ئەوسا سەرەك وەزیران لەسەری ڕۆیی: "خاوەنشکۆ! نابێ هەر شتێك کە دەنووسرێت، ئێوە باوەڕی پێبکەن. هەندێ چیرۆکانی ساختەو درۆینە هەن کە هونەری ڕەشیان پێدەگوترێ.

قەڕاڵ گوتی: "بەڵام یەکێك لەو کتێبانە لەلایەن قەڕاڵی خاوەن دەسەڵاتی ژاپۆنەوە بۆ من نێردراوە، بۆیە نابێ درۆ بێ. دەبێ ئەم بولبولە، ئەمشەو بهێنرێتە ئێرە! ئەگەرنا، هەموو دەرباریەکان پامالْ دەکرێن (لە ناودەبرێن)".

سەرەك وەزیران، ئاهێکی هەڵکێشاو بە قاڵدرمەکاندا کەوتە سەرکەوتنو دابەزین. هەموو هۆڵو رارەوەکان گەڕا. نیوەی دەرباریەکانیشی لەگەڵ بوون، چونکە نەیاندەویست پامالْ بکرێنو تیا بچن. هەموو دەربارییانی قەڕاڵ، لە بەینی خۆیاندا پرسیاری ئەو بولبولە سەیرەیان دەکرد کە نەیاندەناسی. ئەنجام یەکێك لە خزمەتچییانی موبەق کە کچۆڵەیەکی هەژارو بێنەوا بوو گوتی: "من، ئەم بولبلە باش دەناسمو دەزانم چتۆ (چۆن) ئاواز دەخوێنێ! هەموو شەوێ کە تۆزێك لە بەرماوەی شیوی سەر خوانی دەربار، بۆ دایکە نەخۆشەکەم دەبەم، کاتێ هیلاكو ماندوو، دڵتەنگو خەمین بەرەو ماڵ دەبمەوە، تاوێك لە بێشەو لێرەوارەکەدا دەوەستم. لەو کاتەدا ئاوازی بولبولەکە دەژنەوم (دەبیستم)، کە گوێم لە ئاوازی بولبولەکە دەبێ، چاوانم تەژی ڕۆندك (فرمێسك) دەبنو لەو دەمەدا وا هەستدەکەم کە دایکم ماچم دەکات."

سەرەك وەزیران گوتی: "بچکۆل گیان، ئەگەر تۆ بمانبەی بۆ ئەو شوێنەی کە بولبولەکەی لێیە، من ژوورێکی وەکو ژووری موبەقی دەربارت دەدەمێ و هەموو شەوێ کاتی شیو رێگەت دەدرێ کە قەراڵ بدینی. ئەم بولبولە ئەمشەو دەعوەتی دەربار کراوەو." ئەوسا هەمووان، روویان کردە لێرەوارەکە، روویان کردە ئەو شوێنەی کە بولبولەکەی لێ بوو،و لەوێندەر دەیخوێند. لە رێگادا گوێیان لە دەنگی بۆڕەی گایەك بوو

یەکێك لە دەرباریەکان گوتی: "ئەها، دۆزیمەوە! ئەم بوونەوەرە چکۆلەیە، چ دەنگێکی قەبەی هەیە! دڵنیام کە پێشتر گوێم لە دەنگی بووە."

کچۆڵەکە گوتی: "نا، ئەمە دەنگی بۆڕە بۆڕی گایە، هێشتا رێگەیەکی زۆرمان ماوە." ئەوسا قورباقەی گۆلان دەستیان بە قیڕە قیڕان کرد.

ڕۆحانی دەربار گوتی: "چەند بەشکۆیە، هەبێ و نەبێ دەنگی بولبولەکەیە، لە دوورەوە لە دەنگی زەنگی کڵێسا دەچێت!"

کچۆڵەکە گوتی: "نا، نا، ئەمە دەنگی قورباقانە (بۆق)، بەڵام پێموایە، دوای تۆزێکی دی گوێمان لە دەنگی دەبێت."

زۆری پێنەچوو کە بولبلەکە کەوتە نەغمەخوانی. کیژێ هاواری کرد: "ئەوەتا لەوێندەر هەڵنیشتووە"و ئەوسا ئاماژەی بۆ باڵندەیەکی چکۆلەی کەوەیی کرد کە لەسەر چڵی دارێك هەڵنیشتبوو.

سەرەك وەزیران گوتی: "باشە شتی وا دەبێت؟ من هەرگیز وێنام نەدەکرد کە بولبل بەمجۆرە بێ، چەند ئاساییە! دیارە دەبێ لە دیتنی ئەم هەموو گەورە پیاوو پایەرزانە ترسابێت ڕەنگی پەڕی بێت!"

کارەکەرە چکۆڵەکە گوتی: "ئەی بولبولی چکۆلەی ئازیز! قەراڵی بەخشندەو دڵاوای ئێمە، حەز دەکات تۆ ئاوازی بۆ بخوێنی." بولبولەکە گوتی: "من زۆر خۆشحاڵ دەبم ئاواز بۆ قەراڵ بخوێنم." ئەوسا هەڵیکردە نەغمەخوانیەکەی ئەوتۆ، کە هەر هەموویان بە بیستنی مەست بوون. سەرەك وەزیران گوتی: "دەنگی ئێژی (دەڵێی)

دەنگی زەنگی بلوورینە، تەمەشا گەروی ناسكو بچووكی چۆن دەجولێ! بە ڕاستی عەجایەبە كە ئێمە هەرگیز گوێمان لە دەنگی نەبووە. ئەم بولبولە بۆ دەربارەكەمان بەختەوەریو شادمانیەكی گەورەیە." بولبولەكە، كە وایدەزانی قەڕاڵ یەكێكە لەو پیاوانەی كە لەوێدا وەستاون، گوتی: "دەتوانم جارێكی دیكەش بۆ قەڕاڵ بخوێنم؟"

سەرەك وەزیران گوتی: "ئەی بولبلی بەڕێز، من شانازی دەكەم بەوەی كە ئەمشەو بۆ دەربار دەعوەتت بكەم. قەڕاڵی جوامێرو میرەبانی ئێمە، هانیس، بێگومان ئاشقی ئاوازی دڵگیرو دڵڕفێنی تۆ دەبێت."

بولبولەكە گوتی: "دەنگی من لە نێودارو درەختاندا باشترە." بەڵام كاتێ بولبول زانی قەڕاڵ دەیەوێ لە دەربار‌دا ببینێ، بە خۆشحاڵیەوە لەگەڵیاندا بەڕێكەوت.

لە كۆشكدا هەموو شتێك بە شێوەیەكی پڕ شكۆو جوان ئامادە كرابوو، دیوارە چینییەكانو ناو كۆشكەكە بە رووناكیو تیشكی هەزاران چراو چڵچرای زێڕین بەوپەڕی شكۆوە دەدرەوشایەوەو پرشنگی دەدا. ڕارەوەكان بە گوڵو ئینجانەی یەجگار جوان رازابوونەوەو گوڵەكان زەنگوڵەیان پێوەكرابوو و زرینگە زرینگیان سەعاتە ڕێیەك دەڕۆیی.

ئیدی جۆشو خرۆشو بەزمو رەزمێكی وەها بەرپابوو كە دەرگاكان لێكدا لێكدا دەكرانەوەو دادەخران و گشت زەنگۆڵەكان، بە جارێ دەزرینگانەوەو كە پیاو قسەی دەكرد، تەنانەت دەنگی خۆیشی بە زەحمەت دەژنەوت (دەبیست).

لە ناوەندی هۆڵە گەورەكەدا، لەو شوێنەی كە قەڕاڵ لەسەر تەخت دادەنیشت، بالیفۆكەیەكی زێڕینیان بۆ بولبولەكە داناو هەر هەموو دەرباریان ئامادەبوونو كارەكەرە چكۆڵەكەی موبەقیش كە ئێستا بوو بوو بە یەكێك لە ئاشپەزەكان، رێگە درابوو كە لەپشت دەرگاكەوە دانیشێت. هەمووان جوانترین جلكیان لەبەر كردبوو و ئەو باڵندە چكۆڵە كەوەییە كە قەڕاڵ بە دلۆڤانیو مێریڤانی رەفتاری دەگەڵ دەكرد، سەرنجی هەموویانی بۆ خۆ ڕاكێشابوو.

بولبولەکە، بەجۆرێ کەوتە نەغمەخوانی کە رۆندك (فرمێسك) لـە چـاوانی قـەراڵ قەتیس ماو ئەوسا بە گۆنایـدا هاتـە خـوارێ. ئەوسـا بولبولەکـە ئـاوازێکی لـەوەش جوانتری خوێندو بە دەنگە پڕ جۆشو خرۆشەکەی سوکنایيو ئارامی بە دڵو دەروونـی هەموو دەرباریيەکان بەخشی.

قەراڵ هێندەی لەزەت لە دەنگو ئاوازی بولبولەکە بینـی بـوو کـە گـوتی: "ئـەم بولبولە دەبێ گەردنبەندە زێرەکەی ئەو لە مل بکات" لێ (بەڵام) بولبولەکە سوپاسـی کردو گوتی: "من پاداشتی خۆم بە زیادەوە وەرگرتووە،و فرمێسکەکانی پاشا باشترین پاداشتە بۆ من، چونکە فرمێسکی قەراڵ، کاریگەرییو مانای زۆری هەیە."و بەمجۆرە بولبولەکـە چـەند جـارێکی دی بـەو دەنگـە ئەفسـوناویو دڵگـیرەی خـۆی کەوتـە نەغمەخوانی.

خانمانی دەربار دەیانگوت:" ئەمە خۆشترین دەنگە کە تا ئێستا گوێمان لێبووە."و هەر هەموویان خۆزیایان دەخواست، دەنگێکی خۆشی وەکـو دەنگـی بولبولەکـە یـان هەبوایە، تا بەرامبەرەکەیانی پێ بدوێنن.

پێشخزمەتو پێشکاران دەیان گوت کە دەنگی خانمەکانیان لە گیان خـۆش بـووەو ئەم ستایشو تاریفە بۆ خانمەکان سەرکەوتنێکی گەورە بوو و زۆری دڵخـۆش دەکـردن. بەڵام دەنگی بولبولەکە بە بەهرەیەکی راستەقینە دەهاتە ژماردن. ئێسـتا بولبولەکـە دەبوا لە کۆشکدا بژی. قەفەزێکی تایبەتی خۆی هەبوو، بۆی هەبوو بە رۆژ دوو جارانو بەشەو جارێك لە قەفەزەکەی بێتـە دەرێو پیاسـە بکـات. دوانـزە خزمـەتکاریان بـۆ بولبولەکە دانا کە هەر یەکێکیان بە هەودایەکی ئاوریشمین، کە لـە یـەکێك لـە لاقـە ناسکەکانی بولبولەکە بەسـترابوو، بولبلـەیان بـۆ گـەڕان دەبـرد، پیاسـە کـردن بـەو هەودایەوە بۆ بولبولەکە کارێکی ئاسان نەبوو. هەموو خەڵکی شار باسی ئـەم باڵنـدە خۆشخوانەیان دەکرد، کە دوو کەس دەگەیشتنە یەکتر لە جیاتی سـڵاوو ئەحواڵپرسـی وشەی بولبولیان بەکار دەبردو ئاهێکیـان هەڵدەکێشـاو هـەر کەسـەو بـەرێی خۆیـدا

دەڕۆیی. یازدە منداڵ، بەناوی بولبولەوە ناو نران، ئەگەرچی شتاقیان وەکو بولبولەکـە دەنگیان خۆش نەبوو،و بە تۆزی پێی ئەودا نەدەگەیین.

تا ڕۆژێ قەڕاڵ، بەستەیەکی گەورەی پێگەیی کە لەسەری نووسرا بوو: "بولبـول". قــەڕاڵ بەخۆشــییەوە گــوتی: "دڵنیــام ئەمــە کتێبێکــی تازەیــە لــەربارەی باڵنــدە بەناوبانگەکەی ئێمە." بەڵام کە بەستەکەی کردەوە کتێب نەبوو، بەڵکو گەمەیەك بوو و لە پاکەت نرابوو، یانی بولبولێکی دەستکرد بوو و لە بولبولی ڕاستەقینە دەچـوو،و بە ئەڵماس‌و یاقووتی پیرۆزەیی ڕازا بووەوە، کاتێ کە کۆکیان دەکرد، دەیتوانی یەکێك لە نەغمەو ئاوازەکانی بولبولە ڕاستەقینەکە بڵێتــەوە. کلکـی بولبولــە دەســتکردەکە بەرزو نزم دەبووەوە، زێڕو زیوی سەر کلکی بولبولەکە دەدرەوشایەوە. گەردنبەنـدێکیان لە ملی کردبوو کە لێی نووسرا بوو: "بولبولی قەڕاڵی ژاپۆن، لە چاو بـولبلی قـەڕاڵی چین دا هیچ نییە."

هەموو دەیانگوت: "ئەگەر ئەم دوو بولبولە بە جووتەو پێکەوە بخوێنن، چ چریکەو ئاوازێکمان گوێ لێدەبێت!".

ئەنجام جووتە بولبول پێکەوە خوێندیان، بەڵام دەنگیان هاوئاهەنگ نـەبوو. بولبلـە ڕاستەقینەکە بە شێوەی سروشتی‌و ئاسایی دەیخوێندو بولبولە دەســتکردەکە بـە سـێ ریتم دەیخوێند.

مامۆسـتای مۆسـیقا دەیگـوت: "خـەتای بولبولـە دەسـتکردەکە نییـە! بـولبلی دەستکرد هەمیشە، زەمەن ڕەچـاو دەکـات‌و لـە هـەموو بارێکـدا بـە دروسـتی کـار دەکات."

پاشان بولبولە دەستکردەکە بـە تـەنیا ئـاوازی خوێنـدو بـە رواڵـەت لـە بولبلـە ڕاستەقینەکە ڕێکوپێکتر دەیخوێندو هەندێکیش پێیان وابـوو رواڵـەتی ئـەو جـوانترە، چونکە وەکو جەواهێر دەدرەوشایەوە. بولبولە دەسـتکردەکە سـێ‌و سـێ کـەڕەت بـێ وەسـتان‌و بـێ ئـەوەی مانـدوو بێـت، پارچـە ئاهـەنگێکی خوێنـد. پیـاوانی دەربـار دەیانویست جارێکی دیکەش بخوێنێ، بەڵام قەڕاڵ گـوتی: "هەنووکـە نـۆرەی بولبولـە

راستەقینەکەیە، با ئەو بۆیان بخوێنێ". بەڵام بولبولەکە کێوە (بۆ کوێ) چوو بوو؟ کاتێ کە ئەو لە پەنجەرە کراوەکەوە بەرەو لێرەوارە سەوزەکەی خۆی فڕی بوو، هیچ کەسێك هەستی پێنەکردبوو.

قەڕاڵ گوتی: "چ بکەم؟"

هەموو دەربار گازاندەیان لە بولبولەکە کردو گوتیان: "ئەو بولبولە زۆر سپڵەو پێنەزان دەرچوو، بەڵام هەر باشە ئەم بولبولە دەستکردەمان هەیە کە لەو باشتر دەخوێنێ."

دەبوایە باڵندە دەستکردەکە هەمدیس بخوێنێ، ئەم کەڕەتە سیو چوار جاری لەسەر یەك، هەمان ئاوازی دووبارە کردەوەو هێشتا ئاوازەکەیان لەبەر نەکردبوو.

مامۆستای مۆسیقا، ستایشێکی زۆری باڵندەکەی کردو هەمووانی دڵنیا کرد کە ئەم باڵندەیە لە بولبولە راستەقینەکە باشترە. نەك هەر لەبەر ئەڵماسو یاقوتەکانی سەر باڵەکانی، بەڵکو لەبەر ئەوەش کە بولبولە دەستکردەکە لە راستیدا بۆ خۆی ئامێرێك بوو کە بە پێچەوانەی بولبولە راستەقینەکەوە، هەرگیز لە نێو نەدەچوو،و نەدەفەوتا.

مامۆستای مۆسیقا گوتی: "خانمان، سەروەرانو خاوەنشکۆ! وەکو خۆتان دەبینن، هەرگیز ناتوانرێ بزانێ کە بولبولە راستەقینەکە دەیەوێ چ ئاهەنگو ئاوازێ بخوێنێ، واتا مەعلوم نییە دەیەوێ چ ئاوازێ بخوێنێ، بەڵام سەبارەت بە باڵندە دەستکردەکە، هەموو شتێك پێشوەختە رێکخراوە. دەتوانی باسی چۆنیەتی کارکردنەکەی بۆ خەڵکی بکەیتو ئەوە نیشان بدەیت کە چۆن لێهاتوویيو داهێنانی مرۆڤ، ئاهەنگو ئاوازی سێ ریتمی خستووەتە ناو سینەی بولبولە دەستکردەکەوەو یەك لە دوای یەكو بە شێوەیەکی رێكوپێك لێدەدرێن."

هەموو گوتیان: "ئێمەش قەناعەتمان وایە!"

مامۆستای مۆسیقا داوای کرد کە رێی بدەن رۆژی یەك شەممەی داهاتوو، باڵندەکە بە جەماوەری خەڵك نیشان بدات. قەڕاڵیش فەرمانی دا کە هەمووان گوێ لە

ئاوازەکەی بگرن. ڕۆژی یەك شـەممە جـەماوەری خـەڵك گوێیـان لـە دەنگـی بولبولـە دەستکردەکە گرتو لەزەتیان لێ بینی. زۆریان پێ سەیر بوو و بە قامکـان ئاماژەیـان بۆ دەکرد. لەو بەینەدا ماسیگرێکی هەژار کە گوێی لە دەنگی بولبولە ڕاسـتەقینەکە بوو بوو، لە پـڕ نەغمەکـەی ئـەوی وەبـیر هاتـەوەو گـوتی: "ئـەم بولبولـە زۆر بـاش دەخوێنێ، بەڵام لە شتێکی کەمە کە من نازانم ئەو شتە چییە؟"

بولبولە ڕاستەقینەکە لە قەڵەمڕەوی قەڕاڵ دوورکەوتەوە، بەڵام باڵندە دەستکردەکە لەلای تەختەکەی قەڕاڵەوە بالیفۆکەیەکی ئاوریشمیان بۆ تەرخان کـرد،و هـەر هـەموو ئەو زێڕو زومڕدو جەواهێراتەیان، کە بە دیاری بۆیان هێنا بوو، لە دەوری داناو نازناوی یەکەمین ئاوازخوانی دەستەچەپی شەوانی قەڕاڵی درایە. قەڕاڵ وای بیر کردبـووەوە کـە دەستەچەپ شایستەترە، چونکە دڵیش لەلای چەپی سینەدایە.

مامۆستای مۆسیقا، بیستو پێـنج دانـە کتـێبی لـەبارەی باڵنـدە دەسـتکردەکە نووسیو دەرباریان وێڕای ئەوەی کتێبەکان پڕ بوون لە پەیڤو زاراوەی قـورسو گرانـی چینی، دەیانگوت، خوێندویاننەتەوەو لێیان تێگەییشتوون.

ساڵێك بوری. قەڕاڵو دەرباریـانو هـەموو خـەڵکی چین، دەیـانتوانی ئاهـەنگو ئاوازەکانی باڵندە دەستکردەکە لەبەر بخوێنن، بۆیە زۆریان خـۆش دەویسـتو حـەزیان لێدەکرد. منداڵو تواڵیش لە شەقامەکاندا دەیانخوێند: "ترا- لا- لا- تـرا- لا- لا"و هەندێجار قەڕاڵیش لەگەڵ باڵندەکەدا ئاوازەکەی دەگوتەوەو زۆری لەزەت لێدەبینی.

بەڵام شەوێك، کاتێ کە باڵندە دەستکردەکە باشترین ئاوازی خۆی دەخوێندو قەڕاڵ لەسەر تەختەکەی خۆ ڕاکشا بوو گوێی لێدەگرت، پارچەیەکی ناوەوەی باڵندەکە شـکا! باڵندە دەستکردەکە کەوتە خڕە خڕ. ئەنجام هەموو پارچەکانی لە کار کەوتنو دەنگـی مۆسیقاو ئاوازەکە بڕا. قەڕاڵ لە جێـی خـۆی ڕاپـەڕیو پزیشـکە تایبەتیەکـەی خـۆی گازکرد، بەڵام ئەو چی لە دەست دەهات! چی پێدەکرا!.

ئەوسا سەعاتساز هاتو دوای پشکنینو تاقیکردنەوەیەکی فرە، هەموو توانایەکی خۆی خستەگەڕو بە گوێرەی توانای خۆی باڵندەکەی چاك کردەوە، بەڵام گوتی: "دەبـێ

ئەوەندەی دەکرێت، کەمتر بەکار بهێنرێ، چونکە پارچەکانی سکراب‌و سیلاك بوون‌و ناگۆڕدرێن."

ئەمە کارەسات‌و نسیبەتێکی گەورە بوو! باڵندەی دەستکرد، بۆی هەبوو لە ساڵێکدا یەك جار ئاواز بخوێنێ، تەنانەت ئەو یەك جارەش بۆ ئەو زیاد بوو! لەو رۆژە گرینگەدا، مامۆستای مۆسیقا، وتارێکی کورتی داو لە وتارەکەیدا کۆمەڵێك وشەی دژوارو قورسی بەکار بردو بەڵێنی دا باڵندەکە وەکو جاران بە چاکی بخوێنێ.

پێنج ساڵ بوری، خەم‌و پەژارەیەکی گەورە باڵی بەسەر خەڵکی چیندا کێشا. چینییەکان، قەڕاڵەکەی خۆیان خۆشدەویست، قەڕاڵ نەخۆش کەوتبوو،و دەیانگوت لەوەیە بمرێت.

جا دەبوایە بە زووترین کات قەڕاڵی تازە هەڵبژێردرێ و خەڵکی لە جادەو باندا هەواڵی قەڕاڵی کۆنیان لە سەرەك وەزیران دەپرسی و ئەویش سەری بادەداو دەیگوت: "پیف!"

قەڕاڵ، لاوازو رەنگزەرد، لەسەر تەختەکەی راکشا بوو. هەموو دەرباریان پێیان وابوو دەمرێت‌و یەك لە دوای یەك بە جێیان دەهێشت‌و دەڕۆییشتن تا سۆز بە قەڕاڵی تازە بدەن. لە هەموو هۆڵ‌و ڕاڕەوەکاندا پەردەکان دادرابوونەوەو هیچ دەنگێك نەدەهات‌و هەموو شوێنێك کش‌و مات بوو.

قەڕاڵ، خۆزی دەخواست کە شتێك ئەم بێدەنگی‌و خامۆشییە یەکهاوی‌و یەك دەستە مەرگ ئاسایە، بشڵەقێنێ، ئەگەر کەسێك پەیدا بوایە قسەی بۆ کردبا یان سترانی بۆ چڕی با، لەوە بوو بیری مژول کردباو نەخۆشیەکەی پەڕی باو ئەفسوونی نەخۆشیەکەی بشکێنێ‌و بە تاڵ بکاتەوە. مانگ لە پەنجەرەیەکی کراوەوە دەیدا لە ناو ژوورەکە، بەڵام ئەویش بێدەنگی بوو، بێدەنگی بێدەنگ.

سەرەنجام رۆژێ قەڕاڵ هاواری کرد، مۆسیقا! مۆسیقا. ئەی باڵندەی چکۆلەی زێڕین‌و گرانقەدری من بخوێنە! بخوێنە! من زێڕو جەواهیراتت وێدەدەم، بەم دەستانەی خۆم گەردنبەندەو میداڵە زێڕینەکەمت لە مل دەکەم، بخوێنە، بخوێنە.

بەڵام باڵندەکە بێدەنگ بوو، چونکە کەس نەبوو کۆکی بکات. هەموو شتێك کش‌و مات بوو، بێدەنگ بوو، بێدەنگێکی ترسناك! لە پڕ لە پەنجەرەکەوە ئاوازێکی خۆش هاتە گوێ. ئەمە دەنگی بولبولە چکۆلە راستەقینەکە بوو، کە لە دەرەوە لەسەر چڵەدارێك هەڵنیشتبوو. بولبولەکە بە حاڵی قەراڵی زانی بوو و هاتبوو تا بە زەبری نەغمەخوانی یارمەتی بدات. کاتێ باڵندەکە هەڵیکردە چریکەی گۆرانی، خوێنی بەدەنی قەراڵی رەنگ‌و روو سیسەڵەو چرچەڵە، هاتەوە جۆش‌و گیانێکی تازەی وەبەر کەوتەوەو بوژایەوە.

قەراڵ گوتی: "سوپاس، منەتبارم، ئەی باڵندەی چکۆلەی ئاسمانی، من تۆم لە خۆم دوور خستەوە، بەڵام بەو حاڵەشەوە تۆ ژیانی منت کڕییەوە، ژیانت وێدامەوە. نازانم چۆن چاکەت بدەمەوە؟". بولبولەکە گوتی: "تۆ پێشتر پاداشت‌و چاکەی منت داوەتەوە. یەکەمجار کە ئاوازم بۆ تۆ خوێند، رۆندك لە چاوانت هاتنە خوارێ. من هەرگیز ئەو ساتە لە بیر ناکەم. ئەو فرمێسکانە جەواهێراتێکن کە دڵی هەر نەغمەخوانێك، هەر ئاوازخوانێك خۆش دەکات، بەڵام ئێستا بخەوە با جارێکی دیکە لای لایەیەکت بۆ بڵێم‌و بخوێنم."

کە بولبلەکە هەڵیکردە چریکەی ئاواز، قەراڵ نقومی خەوێکی قووڵ‌و ئاسوودە بوو.

سپێدە، کە قەراڵ، ساغ‌و سەلامەت، لە خەو رابوو، تیشکی رۆژ لە پەنجەرەکەوە لە ناو ژوورەکەی دەدا، هیچ یەکێك لە خولام‌و نۆکەران نەگەڕابوونەوە، چونکە وایاندەزانی کە قەراڵ مردووە، بەڵام بولبلەکە هێشتا ئاوازی بۆ دەخوێند".

قەراڵ، بە بولبولەکەی گوت: "تۆ هەر کاتێك کە ئارەزووت لێبوو ئاواز بخوێنە، من ئەم باڵندە دەستکردە دەشکێنم."

بولبولەکە گوتی: "کاری وا نەکەیت، ئەم باڵندە دەستکردە، ئەرکی خۆی، ئەوەندەی لە توانایدا بووە، ئەنجام داوە، وەکو جاری جاران رایبگرە. من ناتوانم هێلانەی خۆم بگوازمەوە کۆشك‌و لێرە بژیم، بەڵام رێگەم بدەن کە هەر کاتێ ئارەزووم کرد بۆ کۆشکەکەتان بێم. من دوا نیوەڕوان دێم و لەسەر ئەو چڵەی بەر پەنجەرەکە

دەنیشمەوەو ئاواز دەخوێنم تا تۆ خۆشحاڵ بکەم. مــن دەربــارەی ئــەو شــادی، خــەم، خراپی‌و باشیانە دەخوێنم کە لــە تــۆ پــەنهانن‌و دیــار نــین، چــونکە مــن باڵندەیــەکی بچووکم، بۆ هەموو شوێنێ دەڕۆم، بــۆ مــاڵی ماســیگری هــەژار، یــان بــۆ کوختــەی کابرایەکی دێهاتی‌و بۆ ماڵی هەموو ئەو کەسانەی کە تۆو دەرباریانتان لێیانەوە دوورن دەفڕم‌و دەچم. من دڵی تــۆم لــە تاجەکــەتان خۆشــتر دەوێ، چــونکە دڵ رووناکییــەکی تایبەتی وەکو نوری خودای تیایە."و بولبلەکە ئاوازێکی دیکەشی بۆ قەراڵ خوێند."

قەراڵ، کە جلکی درێژو جوانی پاشایەتی لە بەردا بوو، و شمشێرە زێڕنیشانەکەی بە قەدیا کردبوو، وەستاو گوتی: "ئەی بولبولی ئازیز هەرچیەکت بوێ بــە دڵو بــە گیــان بۆتی جێبەجێ دەکەم."

بولبولەکە گوتی: "من تەنیا یەك تکاو داوام لە تــۆ هەیــە، ئــەویش ئەوەیــە کــە هەرگیز بە هیچ کەسێك نــەڵێی کــە باڵندەیــەکی بچــووکت هەیــەو هــەموو شــتێکت پێدەڵێت، وا چاکە کەس بەم رازو نهێنییە نەزانێ."

ئەوسا بولبولەکە لە شەقەی باڵی داو رۆیی.

لەم کاتەدا هەموو نۆکەرو خولامان‌و خزمــەتکاران هــاتن تــا دوا نیگــای قــەراڵی مردوو بکەن، کەچی قەراڵ گوتی: "رۆژ باش."

هانس کریستیان ئاندرسن

کۆ چیرۆکی ئاندرولانگ

(٥)

جاكو لاسكە لۆبیا

هەبوو نەبوو، رۆژو رۆژگاریٚ بیٚوەژنیٚكی هەژارو بەلەنگاز لە كوختەیەكی بچووكدا، دەژیا، ئەم بیٚوەژنە تاقە كوڕیٚكی بچووكی هەبوو، ناوی جاك بوو. جاك كوڕیٚكی ساویلكەی دلٚساف بوو. بە ریٚكەوت زستانیٚكی تووش دەستی پیٚكرد، ژنەی بەلەنگاز سەیری كرد، بۆ ئەوەی لە برسا نەمرن، هیچ چاریٚكیان نییە جگە لەوەی تاقە چیٚلٚەكەیان بفرۆشن. بەیانییەك بە جاكی گوت: "من شنگم لەبەر بڕاوەو ناتوانم بڕۆم چیٚلٚەكە بفرۆشم، تۆ بیبە بۆ بازاڕو بیفرۆشە".

جاك گوتی: "دایكە خەمت نەبیٚ، خەیالٚت تەخت بیٚ، من ئەم كارەت بۆ دەكەم."

بیٚوەژن گوتی: "ئیٚمە، پیٚشتر چیٚلٚو گامان فرۆشتوون، بەلاٚم تا ئیٚستا تۆم لەگەلٚ خۆدا نەبردووە تا ئەم كارە فیٚر ببی، بۆیە ئاگادار بە فریو نەخۆی."

جاك، پیرە چیٚلٚی وەپیٚش داو بەرەو بازاڕ رۆیی. لە ریٚگەدا تووشی قەساویٚك (قەساب) بوو كە چەند دەنكە لۆبیایەكی جوانی بە دەستەوە بوو. جاك بە دیار لۆبیاكانەوە وەستاو كەوتە تەمەشا كردنیان. قەساوەكە بە جاكی گوت: "ئەو لۆبیایانە یەجگار بە نرخن."و قەناعەتی بە جاك كرد كە چیٚلٚەكەی لە جیاتی ئەو لۆبیایانە پیٚ بفرۆشیٚت.

كاتیٚ جاك لە جیاتی پارە, لۆبیاكانی دایە دایكی، دایكە زۆر نارەحەت بوو و دەستی بەگریان كرد،و كەوتە سەرزەنشتی جاك كە منداليٚكی گەوجە. بیٚوەژن، لۆبیاكانی لە جاك وەرگرتو بە دەم گریانەوە لە ژوورەكە وەدەركەوتو فڕیی دانە

باخچەکەوە... ئەوسا بە نیگەرانی گوتی:"کورە گەوجەکەم ئیدی لە برسا دەمرین." جاك-یش کە تازە بۆی دەرکەوتبوو چ کارێکی گەوجانەی کردووە، زۆر نیگەران بوو.

ئەو شەوە، دایكو کوڕ کە دوا هیواو ئومێدی خۆیان لە دەست دابوو، لە حاڵێکا کە دەیانزانی بۆ سبەینێ هیچ شتێکیان نییە بۆ خواردن، سەریان نایە سەر سەرینو بە نیگەرانی خەوتن. بەڵام جاك لە داخو سوێیاندا خەوی لێنەکەوت، سپێدە زوو لە خەو ڕابوو و سەرێکی باخچەکەی دا، بەوپەڕی سەرسامی دیتی لۆبیاکان شەوێ روواونو لاسکەکانی لۆبیا ئەوەندە بەرز بوونەتەوە کە تاوێرەکەی پشت کوختەکەیان بە تەواوەتی داپۆشیوە. لاسکی لۆبیاکە دوو دوو تێك ئاڵا بوونو پەیژەیەکی قایمیان دروستکردبوو.

جاك بیری کردەوە کە دەتوانێ بە سانایی بەلاسکی لۆبیاکەدا هەڵزنێو بچێتە سەرێ، بۆیە بێ چەندو چوون, بڕیاری دا ئەم کارە بکاتو ئیدی بە لاسکە لۆبیاکەدا هەڵگەڕا، هێندە بەرز بووەوە کە هەستی کرد هەموو شتێك لە ژێر پێی ئەودایە، کوختەکەی خۆیان، گوندەکەو تەنانەت بورجە بەرزەکەی کلێساکەش بچووك دەهاتنە بەرچاو، بەڵام هێشتا ترۆپکی لاسکە لۆبیاکەی لێوە دیار نەبوو،و نەی دەبینی.

جاك، هەستی کرد ماندوو بووە، لە پڕ هات بە سەریا کە بگەڕێتەوە، بەڵام زۆر بە ورە بوو،و دەیزانی کلیلی سەرکەوتن لە هەر کارێکدا، کۆڵ نەدانە. دوای پشوویەکی چەند دەقیقەیی، درێژەی بەسەرکەوتن دا.

جاك هەر سەرکەوتو سەرکەوت، گەییە ئاستێك کە ئیدی لە ترسی ئەوەی سەری نەسوڕێت، تەمەشای خوارەوەی نەدەکرد. ئەنجام جاك گەییە ترۆپکی لاسکە لۆبیاکەو بەوپەڕی سەرسامی بینی کە گەییوەتە سەر زەمینێکی فرە جوان. تا چاو بڕکات چیمەنو سەوزەزار بوو، پەزو مەڕ خەریکی لەوەڕان بوون. ڕۆخانەیەکی (رووبار) بچووکی پڕ ئاوی زوولاڵ بە ناوەڕاستی سەوزەزارەکەدا تێدەپەڕی، قەڵایەکی گەورەش لە نزیکی چەمەن زارەکە بوو.

لەو کاتەدا کە جاك نقومی تەمەشای قەلآکـە بـوو، ژنێکـی یـەجگار سـەیر کـە کلآوێکی سووری قووچەکی لەسەر بوو،و قژەکـەی بەسـەر شـانو ملیـا رژا بـوو، دار عاسایەکی بە دەستەوە بوو و لە بێشەو دارسـتانێکی پشـت قەلآکـەوە وەدەرکـەوتو بەرەو لای جاك هات.

جاك، بەوپەڕی نەزاکەتەوە، کەوتە مینگە مینگو گوتی: "ببوورە، ئەمـە مـالّی تۆیە؟"

پیرەژن گوتی: "نە، گوێ بگـرە بـا مـن چیرۆکی ئـەم قەلآیـەت بـۆ بگێڕمـەوە، رۆژگارێك، سوارچاکێکی نـەجیمزادە لـەم قەلآیـەدا دەژیـا، ئـەم قەلآیـە کەوتووەتـە قەلّەمڕەوی ولآتی جنو پەرییانەوە. ئەو نەجیمزادەیە ژنێکی جوانو چـەند منـدالّێکی باشی هەبوو. دراوسێکانی خەلّکانی کورتە بـالآ بـوون، کـە زۆر دۆسـتانە رەفتاریـان دەگەلّ دەکردو دیاری یـەجگار گرانبـەهاو بـەنرخیان دەدایـە. هـەوالّی ئـەم قەلآیـەو گەنجینەکانی، لە هەموو شوێنێکدا بلآوبووەوە،و دێوێکی ترسناك کە لەو دەوروبەرانـە دەژیا و یەجگار بەدفەڕو ناجسنو ناڕەسەن بوو، لێبڕا (بڕیاری دا) کـە قـەلآی نـاوبراو داگیر بکاتو دەست بەسەر گەنجینەو سەروەتو سامانەکەیدا بگرێ. دێوەکە، بەرتیلی بە خولآمێکی خیانەتکاری نەجیمزادە دا، تا رێگەی بدات بچێتە ناو قەلآکەوە. کـاتێ کە دێوە چووە ناو قەلآکە، نەجیمزادە لە غـوڕابی خـەودا بـوو،و لـە شـیرینی خـەودا کوشتی. ئەوسا دێوە خۆی بە ژووری نووستنی مندالّە بێتاوانەکانی نەجیمزادەدا کـردو هەر هەموو ئەو وردیلە بەلەنگازانەشی کوشت.

خۆشبەختانە هاوسەرەکەی نەجیمزادە لەوێ نـەبوو، دەگـەلّ کـوڕە سـاوا دوو سـێ مانگانەکەیدا چوو بوو بۆ دیدەنی دایەنە پیرەکەی خۆی کە لە خوار دۆلّەکـەوە دەژیـا. ئەوشەوە، تۆفانێکی یەجگار توند هەلّدەکاتو هاوسەری نەجیمزادە ناچار دەبێـت لـە مالّی دایەنەکەی وەمێنێ.

بەیانی رۆژی دوایی، هەرکە دنیا رووناك بووەوە، یەکێك لە خولآمەکان کە تـوانی بووی لە قەلآکە هەلّێ، هایمو سەرگەردان خۆی بە مـالّی دایەنەکـەدا کـردو هـەوالّی

جەرگبڕی کوژرانی نەجمیزادەو منداڵەکانی پێدان. ژنە لە سەرەتاوە نەیدەتوانی باوەڕ بە قسەکانی یارۆی خولام بکات، بەڵام کاتێ کە دڵنیا بوو مێردەکەی‌و منداڵەکانی کوژراون، خەم‌و پەژارە دایگرت‌و لێبڕا یەکسەر بۆ قەڵاکە بگەڕێتەوە تا ئەویش وەکو ئازیزەکانی گیانی خۆی بەخت بکات. بەڵام پیرەدایەن، بەدەم فرمێسك هەڵڕشتنەوە، لە خانم پاڕایەوە کە بۆ قەڵا نەگەڕێتەوەو ئەوەی بیر خستەوە کە ئەو هێشتا منداڵێکی دیکەی هەیەو پێویستە لەبەر خاتری ئەو بژی. ژنە قاییل بوو کە بە نهێنی لە ماڵی پیرە دایەنەکەی وەمێنێ، چونکە خولامەکە پێی گوت کە دێوەکە سوێندی خواردووە کە ئەگەر هاوسەرو منداڵەکەی نەجیمزادەی چنگ بکەون، ئەوانیش دەکوژێت.

سالان تێپەڕین، پیرە دایەن مرد و کوختەکەی بۆ خانمی خۆی بەجێهێشت. ژنەی بێچارە بۆ دابینکردنی ژیان، وەکو گوندییان کاری دەکرد. پارەیەکی کەمی هەبوو، چێڵێکی (مانگا) کڕی ،بە شیری چێڵەکەو خەرەکەکەی خەرجی ژیانی خۆی‌و کوڕەکەی دابیندەکرد. باخێکی چکۆلەو جوانیش بە تەنیشت کوختەکەوە بوو کە نۆك‌و لۆبیاو کەلەرمی تیا دەڕواند. جارجاریش بۆ دابینکردنی پێویستیەکانی کوڕەکەی لە دەرێی ماڵش کاری دەکرد."

ژنە درێژەی بە قسەکانی داو گوتی: "جاك! ئەو ژنە بەلەنگازە، ئەم دایکەی تۆیە. ئەم قەڵایە ڕۆژێ لە ڕۆژان هی دایکت بووەو تۆ لەسەرتە جارێکی دی وەدەستی بێنیتەوە."

جاك بەدەم گریانەوەو بە سەرسامی هاواری کرد: "ئۆه، دایکی من! م، م، من دەبێ چ بکەم، تەگبیرم چیە؟!"

ژنە گوتی: "ئەرکی تۆ ئەمەیە کە ئەو قەڵایە بۆ دایکت بگێڕیتەوە، بەڵام ئەمە کارێکی گەلەك سەخت‌و ترسناکە.جاك!ئایا تۆ زاتی ئەنجامدانی ئەم کارەت هەیە؟"

جاك بێ ترس‌و دوو دڵی گوتی: "من لە هیچ کارێکی دروست‌و ڕەوا ناترسم".

ژنە گوتی: "تۆ کەسێکی دەتوانی دێوان بکوژیت. تۆ دەبێ خۆت بە قەڵاکەدا بکەی، مریشکێکی لێیە کە هێلکەی زێڕین دەکات‌و سازێکی لێیە کە قسان دەکات،

دەبێ ئەو دووانە بەدەست بێنی، داگیریان بکەی، چونکە نەك ئەو دووانە، بەڵکو هەر هەموو دارایی‌و موڵك‌و ماڵی دێوەکە هی تۆیە."

کاتێ ئەو ژنە کڵاو سوورە لە قسەکانی بووەوە، لە پڕ دیار نەما و جاك یەکسەر تێگەیی کە ئەو ژنە (پەری) بووە.

جاك، لێبڕا، هەر هەموو ڕێنماییەکانی پەری (فریشتە) ئەنجام بدات. ئیدی چووە بەر دەرگای کۆشکەکەو لە تەقەی دەرگای دا. دێویکی ترسناکی بە سام دەرکەی کردەوە. جاك، هەرکە ئەو دێوەی بینی، گەڕایەوەو ویستی هەڵێت. بەڵام دێوەکە گرتی‌و رایکێشایە ناو قەڵاکە.

دێوەکە لە قاقای پێکەنینێکی ترسناکی داو گوتی: "ها، ها، تۆ چاوەڕوانی دیتنی من نەبوویت، وانیە ؟من نایەڵم تۆ بڕۆی، بەڕاستی بە دەست کارکردنەوە هیلاك‌و ماندووم. نازانم بۆچی منیش وەکو هەموو خانمان نۆکەرم نەبێت. تۆ دەبێ کێردو چەقۆیان پاك بکەیتەوە، چەکمەو پێڵاو بۆیاخ بکەیت، ئاگر بکەیتەوەو کە مێردەکەم لە ماڵ نەبێت، یارمەتی من بدەیت. بەڵام کاتێ کە مێردەکەم لە ماڵ بێت، دەبێ تۆ بشارمەوە، چونکە هەموو نۆکەرەکانی پێشووی منی خواردوون. کوڕە چکۆل تۆ پارووەکی بە لەزەت‌وبەتامی !"

دێوەکە بە دەم ئەم قسانەوە، جاکی رایکێشایە ژوورەوە. کوڕەی بەلەنگاز زۆر ترسا بوو، بەڵام هەوڵی دەدا نەترە بەر نەدات‌و هەموو کارەکان بە باشی ئەنجام بدات. جاك گوتی: "من ئامادەم، چەندی بتوانم، کۆمەکی تۆ بکەم، یارمەتیت بدەم، تاقە تکام ئەمەیە کە لە مێردەکەتم وەشێرە، چونکە حەزناکەم بخورێم."

دەڵە دێوە لە دڵی خۆیدا گوتی ئەمە کوڕێکی چاکە و سەرێکی لەقاندو بە جاکی گوت: "وەرە ئێرە، بچۆرە ناو ئەو سەندوقەی منەوەو خۆت لەوێندەر وەشێرە. مێردەکەم هەرگیز بۆی نییە بیکاتەوە, ئەوێ بۆ تۆ شوێنێکی ئەمینە." ئەوسا دەرگای سەندوقەکەی کردەوەو جاکی خستە ناوی. کونی کلیلی سەندووقەکە ئەوەندە گەورە بوو

که به ئەندازەی پێویست هەوا دەچووە ژوورەوەو جاك دەیتوانی هەر شتێك کە لە ژوورەکەدا رووی دەدا ببینێ.

زۆری پێ نەچوو، کە دەنگی پێیەکی قورس کە بە قالدرمەکانـدا سـەر دەکـەوت، هاتە گوێ‌و پاشان دەنگی هەڕەشە بەرز بـووەوە: "بـۆن دێ، بـۆنی بێگانـان دێ، لـەم دەورومەکانان دێ، بۆنی ئادەمیزاد دێ، چ زندوو بێ چ مردوو بێ، ئێسك‌و پرووسـکی تێك دەشکێنم‌و دەیکەم بە یەك پاروو".

نێرە دێو هاواری کرد: "ئـافرەت، ژنەکـە! ئـادەمیزاد لـە قەڵاکەدایـە، دەمـەوێ بیخۆم."

دێڵە دێو بە دەنگی بەرز هاواریکرد: "تۆ پیرو خڵەفاوی ئەمە بۆنی گۆشتی تـازەی فیلە، دانیشەو تێشتەکەت (نانی بەیانی) بخۆ." ئەوجا دەڵە دێو، بەلەمێکی گەورەی، کە هالاوی گۆشتی لێ هەڵدەستا، نایە بەردەم نێرە دێو. نێرە دێو بـە دیـتنی گۆشـتی فیل زۆر خۆشحاڵ بوو،و بیری بوونی ئادەمیزادی لەسەر دەرچوو.

کاتێ کە نێرە دێو قاوەڵتی (نانی بەیانی) خوارد، بۆ پیاسە لە قەڵاکە وەدەرکەوت، دەڵەدێو، جاکی لە سەندوقەکە هێنانە دەرێ و خواردنێکی باشی دایە جـاك‌و ئێـوارێ دووبارە جاکی خستەوە ناو سەندوقەکە.

شەوێ نێرە دێو بـۆ خـواردنی شـیو هاتـەوە بـۆ قەڵاکـە. ئێسـکی مریشـکێکی شکاندەوەو نیوەی مریشکەکەی کرد بە یەك پاروو و جـاك لـە کـونی سـەندووقەکەوە بەسەرسامی تەمەشای دەکرد. کاتێ نێرە دێـو شـیوەکەی (خـواردنی ئێـوارە) خـوارد داوای لە ژنەکەی کرد ئەو مریشکەی، کە هێلکەی زێر دەکات، بۆ بێنی. دێوە گوتی: "ئەم مریشکە وەکو ئەو رۆژگارەی کە هی ئەو نەجیمزادە خوێڕیە بوو، هێلکە دەکات، پێم وایە هێلکەکانی لە جارانیش گەورەترن."

دەڵە دێو، یەکسەر بە مریشکێکی قاوەیی بچـکۆلەوە هاتـەوەو لەسـەر مێزێـك، لەبەردەم مێردەکەیدا دایناو گوتی: "ئەگەر کارت بە من نییە، دەچمە دەرێ پیاسەیەك دەکەم."

نێره دێو گوتی: "بڕۆ، منیش حەزم لێیە سەرخەوێ بشکێنم." ئەوسا مریشکە قاوەییەکەی هەڵگرتو گوتی: "هێلکە بکە". مریشکەکە لەپڕ هێلکەیەکی زێڕی کرد. نێره دێو دووباره گوتی: "هێلکە بکە"و مریشکەکە هێلکەیەکی تری کردو بەمجۆره نێره دێو بۆ جاری سێیەم داوای لە مریشکەکە کرد هێلکە بکات،و مریشکەش سێیەمین هێلکەی زێڕینی کرد.

ئیدی جاك دڵنیا بوو کە ئەمە هەمان ئەو مریشکەیە کە پەرییەکە (فریشتە) باسی کرد. دێوه مریشکەکەی لە عاردی داناو خەو بردییەوەو دوای ماوەیەکی کەم پرخ‌و هۆڕی، وەکو هەروە تریشقە، بەرز بووەوە.

کاتێ جاك، بینی کە نێره دێو لە غوڕابی خەودایە، دەرگای سەندووقەکەی پاڵ ناو هاتە دەرێ‌و هێدی هێدی هاتە ناوەندی ژوورەکەو مریشکەکەی هەڵگرت‌و بەلەز (بەپەلە) لە دەرگای ئاشخانەکەوە (موبەق) بەرەو لاسکە لۆبیاکە هەڵهات‌و بەپەلە بەلاسکی لۆبیاکەدا چووە خوارێ.

کاتی دایکی جاك، جاکی بینی، لە خۆشیا دەستی بە گریان کرد، چونکە لەوە ترسابوو کە نەبادا جن‌و پەری جاکیان بۆ شوێنێکی دوور بردبێ‌و دێوەی ناڕەسەن‌و بەدفەڕ گرتبێتی. هەمیشە ترسی ئەو دێوەی لە دڵدا بوو. جاك مریشکە قاوەییەکەی لەبەردەم دایکیدا داناو بۆی گێڕاوە چۆن چووەتە ناو قەڵاکەو هەرچیەکی بەسەر هاتبوو، لە سیری تا پیازی بۆ دایکی گێڕایەوە. دایکی جاك، بە دیتنی مریشکەکە زۆر خۆشحاڵ بووو دڵنیا بوو کە ئەو مریشکە دەوڵەمەندیان دەکات.

ڕۆژێ کە دایکی جاك بۆ بازار چوو بوو، جاك جارێکی دی بە لاسکە لۆبیاکەدا هەڵگەڕاو خۆی بە قەڵاکەدا کرد، بەڵام سەرەتا قژی خۆی بۆیە کردو شێوەی خۆی گۆڕی، ئەوجا چووە ناو قەڵاکە.

دەڵە دێوە، جاکی نەناسییەوەو وەکو جاری پێشوو دەرگای قەڵاکەی بۆ کردەوە، تا لە کاری ماڵدا یارمەتی بدات. دەڵە دێو هەرکە گوێی لە دەنگی پێی مێردەکەی بوو، جاکی لە سەندووقەکەدا شاردەوەو نەیزانی کە ئەمە هەمان ئەو کوڕەیە کە

مریشکەکەی دزی بوو. دەڵە دێو بە جاکی گوت: "لە نێو سەندووقەکەدا خۆت مەڵاس بدە، فزە نەکەی، ورتەت لێوە نەیەت، چونکە ئەگەر مێردەکەم بتدۆزێتەوە، دەتخوا."

نێرە دێو خۆی بە ژوورا کردو گوتی: "بۆن دێ، بۆنی بێگانان دێ، لەم دەورومەکانان دێ، بۆنی ئادەمیزاد دێ، چ مردوو بێ و چ زندوو، دەیگرمو ئێسكو پروسكی تێکدەشکێنمو دەیکەم بە یەك پاروو." دەڵە دێو گوتی: "قسەی بەلاش مەکە، چەڵتە چەڵت! ئەمە بۆنی گۆشتی برژاوی گایە کە بۆ شیو ئامادەم کردووە. دانیشە تا بۆتی بێنم."

نێرە دێو دانیشت، دەڵە دێو یەکسەر گۆشتە برژاوەکەی نایە سەرقاپێکی گەورەو هێنای و بە دوو قۆڵی کەوتنە خواردنی. جاك کە دەیبینی ئێسکی گایەکەیان وەکو باڵندەیەکی بچووك، دەکرۆشتو دەخوارد، بە تەواوەتی حەپەسا بوو. کە لە خواردن بوونەوە، دەڵە دێو هەستاو بەمێردەکەی گوت: "گیانەکەم من دەچمە ژوورەکەی سەرەوە تا ئەو چیرۆکەی کە دەم خوێندەوە، تەواو بکەم، ئەگەر ئیشێکت بە من هەبوو، گازم (بانگم) بکە!"

نێرە دێو گوتی:" جارێ کیسە پارەکانم بۆ بێنە، با بەر لەوەی بخەوم پارەکانم بژمێرم."

دەڵە دێو، یەکسەر دوو کیسەی گەورەی، کە نابوونیە سەرشانی، هێناو لەلای مێردەکەیەوە ایناو گوتی: "ئەمە هەموو ئەو پارەیەیە کە لە میراتی نەجیمزادە کەوتووە، ئەگەر ئەمانەش خەرج بکەی، ئەوا دەبێ بچی قەلاّی کەسێکی دیکە داگیر بکەیت!"

جاك لە دڵی خۆیدا گوتی:" هەڵبەتە من نایەڵم کاری وا بکات." نێرە دێو، کاتێ کە ژنەکەی رۆیی، پارەکانی هەڵڕشتو ژماردنی. ئەوسا هەمووی لەسەر یەك کەڵەکە کرد تاماندوو بوو. ئەوسا هەموو سکەو دراوەکانی کۆ کردەوەو لە کیسەکانی کردەوەو پشتی دا بە کورسیەکەیەوەو زۆر زوو خەو بردییەوەو، بە جۆرێ دەی پرخاند، پیاو جگە لە پرخەی ئەو هیچی تری گوێ لێنە دەبوو.

جاك، بە ئەسپایی لە سەندووقەکە هاتە دەرێ و ئەو کیسە پارانەی کە نێرە دێو لە بابی ئەوی دزی بوو، هەڵگرتو قووچانی. پاش ئەوەی جاك بە زەحمەتێکی زۆر بەلاسکی

لۆبیاکەدا داگەڕاو چووە خوارێ، چوو بۆ لای دایکی‌و کیسە پارەکانی، لەسەر مێزێـك، لـە بەردەم دایکی دانا. دایکی جاك تازە لە شار هاتبووەوەو چونکە جـاك لـە مالـّەوە نـەبوو، دەگریا.

جاك گوتی: "دایکە، ئەو پارانەم، کە باوکم لە دەستی دابوون، بۆ هێناویتەوە.

دایکی گوتی: "ئۆ، جاك تۆ کوڕێکی زۆر باشی، بەلاّم من حەزناکەم تـۆ گیـانی خـۆت بخەیتە مەترسییەوەو بۆ قەلاّی دێوە بڕۆیت! تۆ پێم بلّێ بزانم تۆ چۆن دووبـارە بـۆ ئەوێنـدەر چوویت؟"

جاك، هەموو شتەکەی، لە سیری تا پیازی، بـۆ دایکـی گێڕایـەوە، دایکـی جـاك زۆر خۆشحالّ بوو کە دووبارە پارەکانی وەدەست هێنا بووەوە. بەلاّم حـەزی نـەدەکرد کـە جـاك لەبەر خاتری ئەو خۆی بخاتە تالوکەوە (خەتەر، مەترسی).

دوای ماوەیەك، جاك دیسان لێبرا کە بۆ قەلاّی دێوەکە بروات. وەکو جارەکانی پێشـوو، هەمدیس بە لاسکە لۆبیاکەدا سەرکەوت‌و لـە دەرگـای قـەلاّی دێوەکـەی دا. دەلّـە دێـو، دەرگای کردەوە، بەلاّم ئەو دەلّە دێوە هێندە گەوج بوو کـە ئـەمجارەش جـاکی نەناسـییەوە، تەنیا پێش ئەوەی جاك بەرێتە ناو قەلاّکە، کەمێك لە فکران ڕاچوو کە نەبا ئەمەش دزێکی دیکە بێت، بەلاّم سیمای تازەی جاك هێندە بێگەردو پاك دەهاتـە بەرچـاو کـە دەلّـە دێـو داوای لێکرد وەژوور بکەوێ و دیسان لە سەندووقەکەی ناو شاردییەوە.

نێرە دێو، زوو بۆ مالّ گەڕایەوە، هەرکە لە دەرگای قەلاّکە وەژوورکەوت، هاواری کـرد: "بۆن دێ، بۆنی بێگانان دێ، لەم دەورومەکانان دێ، بۆنی ئادەمیزاد دێ، چ زندوو بـێ‌و چ مردوو، ئێسك‌و پروسکی دەهاڕم بەسەر یەکاو دەیکەم بە یەك پاروو."

هاوسەرەکەی گوتی: "ئەی دێوی گەوج! بۆنی چی‌و ئادەمیزادی چی! ئەمـە بـۆنی ئـەو مەڕەیە کە بۆ شام (شیو) بۆم برژاندوویت."

نێرەدێو دانیشت و ژنەکەی مەڕێکی بیلبتونی (تەواو) بۆ هێنا، کە هـەموو مەڕەکـەی خوارد، بەژنەکەی گوت: "دەی ئێستا چەنگەکەم بۆ بێنە تا تۆ پیاسەکەت دەکەی، منـیش کەمێك گوێ لە مۆسیقا دەگرم."

دەڵە دێو ڕۆیی‌و بە چەنگێکی یەجگار جوانەوە گەڕایەوە. چەنگەکە بە ئەڵماس‌و یا قووتی ڕەخشان‌و پرشنگدار رازێنرابووەوەو ژێیەکانیشی هەمووی لە زێڕ بوو.

نێرە دێو گوتی: "ئەمە جوانترین شتە کە من لەو نەجیبزادەیەم سەندووە. زۆرم حەز لە مۆسیقایەو فرە دڵم بەم چەنگە خۆشە!"

ئەوسا نێرە دێو، چەنگەکەی بردە لای خۆیەوەو گوتی: "لێدە!"

چەنگەکەش ئاوازێکی نەرم‌و خەمناکی لێدا.

نێرە دێو هاواری کرد: "ئێستا ئاهەنگی لای لایەم بۆ لێبدە"و چەنگەکەش ئاهەنگێکی دڵنەوازی بۆ لێداو دێوە بەدەم ئەو نەواو ئاوازەوە خەوی لێکەوت.

کاتێ نێرە دێو، بە تەواوەتی خەوت، جاك بە ئەسپایی لە سەندووقەکە هاتە دەرێ‌و چوو بۆ موبەقەکە تا بزانێ کە ئاخۆ دەڵە دێوە چووەتە دەرێ یان نا. کە جاك بینی هیچ کەسێك لەو ناوە نییە، بە ئەسپایی دەرکەی ماڵەکەی کردەوە، پاشان خۆی بە ژوورەکەی نێرە دێودا کرد، چەنگەکەی هەڵگرت‌و هەڵات. بەڵام لەو کاتەدا کە جاك بەرەو دەرگا هەڵات، چەنگەکە بە دەنگی بەرز هاواریکرد: "سەروەرم، سەروەرم!" دێوەکە خەبەری بووەوە، بەدەم نەڕەیەکی ترسناکەوە لە جێی خۆی ڕاپەڕی‌و بە دوو شەقاوان (هەنگاو) گەییە بەر دەرگای چوونە دەرەوە. بەڵام جاك زۆر چالاك بوو وەکو بروسکە بە خۆو چەنگەکەی دەستیەوە هەڵات. جاك کەوتە گفتوگۆ دەگەڵ چەنگەکەدا، چونکە بۆی دەرکەوت کە ئەو چەنگە پەرییە (فریشتە). جاك، بە چەنگەکەی گوت کە من کوڕی خاوەنی پێشووی تۆم، یانی کوڕی هەمان سوار چاکی نەجیمزادەم. دێوەکە هێندە بەلەز غاری دا کە بە تەواوەتی لە جاکی بەلەنگاز نزیك بووەوەو دەستە زەلامەکەی (گەورە) درێژ کرد تا بیگرێت، بەڵام خۆشبەختانە ڕێك لەم دەمەدا پێی نایە سەر بەردێکی لەق‌و بەو هەیکەلە زەلامەیەوە تەختی سەر عاردی بوو.

جاك دەرفەتی هێنا کە خۆی هەڵبداتە سەر لاسکی لۆبیاکەو بە پەلە پێیدا داگەڕێت. کاتێ جاك گەیشتەوە باخچەکەی ماڵی خۆیان، سەیری کرد دێوەکە بە دوویدا دێت. جاك هاواری کرد:

"دایکە، دایکە! خێرا تەورەکە بێنە."

دایکە، تەور بە دەست بەرەو لای جاك غاری دا و جاك بە زەبری تەور، هەموو لاسکەکانی لۆبیاکەی بڕیو بە دایکی گوت لاکەوێتە لاوە.

ڕێك لەم دەمەدا، لە کاتێکا نێرە دێو خۆی بە دوا لاسکی لۆبیاکەوە گرتبوو، جاك بە پەلە ئەویشی بڕیو نێرە دێو شلّپ کەوتە سەر عاردیو حەیاتی لەبەر بڕا.

جاكو دایکی زۆر ترسا بوون، بەڵام لەم دەمەدا، خانمێکی جوان، هاتە بەردەمیانو گوتی: "جاك! تۆ وەکو کوڕی سوار چاکێکی دلێرو مەرد ڕەفتارت کردو هەقی خۆتە میراتی بابت بە تۆ ببڕێ. دەی ئێستا عاردی هەڵکەنەو نێرە دێو لە چاڵ بنەو بڕۆ ژنەکەشی بکوژە."

جاك گوتی: "من دەستم ناچێتە خوێنی کەس، ناتوانم کەس بکوژم، مەگەر شەرم پێ بفرۆشێت. من ناتوانم شمشێرەکەم لە ژنێك هەڵکێشم. ژنی دێوەکە بە هەموو ناشیرینییەکیەوە زۆرم دەگەڵ مێریڤانو دلۆڤان بوو."

پەرییەکە، بەدەم جاکەوە پێکەنیو گوتی: "من زۆر خۆشحاڵم کە تۆ دلێکی بەخشندەت هەیە، بە هەرحاڵ بۆ قەڵاکە بگەڕێوەو هەر کارێك کە پێویستە ئەنجامی بدە."

چونکە لاسکی لۆبیاکە بڕا بوو، جاك داوای لە پەری کرد تا ڕێگەی قەڵاکەی پێ نیشان بدات. پەری گوتی کە بە گالیسکەکەی خۆی کە تاوسان دەیهاژۆن، بۆ ئەوێندەر دەبات. جاك سوپاسی پەری کردو دەگەڵ ئەودا سواری گالیسکەکە بوو.

هەر ڕۆییشتنو ڕۆییشتن تا گەیینە گوندێکی بناری گردێك. کۆمەڵێك خەڵکی بێچارەو بێنەوا لەوێندەر خڕبووبوونەوە. پەری، گالیسکەکەی ڕاگرتو روو لەو خەڵکە گوتی: "دۆستان! ئەو دێوە ستەمکارەی کە غەدری لە ئێوە کرد بوو مێگەلە ماڵاتەکانی خواردبوون، مرد. پێویستە سوپاسی ئەم کوڕە گەنجە بکەن کە دێوەکەی کوشتو لە کۆڵی کردنەوە. ئەمە کوڕی سوار چاکی نەجیمزادە، یانی هەمان سەر گەورەی پێشووی ئێوەیە."

خەڵکەکە، بەو قسانەی پەری، زۆر خۆشحاڵ بوونو گوتیان: "وەکو چۆن ڕاستگۆیانە خزمەتی بابی ئەم گەنجەیان کردووە، بەو ئاوایە خزمەتی ئەویش دەکەن." ئەوسا پەری

داوای لێکردن کە جاك بۆ قەڵاکە ببەن. کاتێ گەیینە قەڵاکە، جاك لە تەقـەی دەرگـای داو ویستی وەژوور بکەوێ. بەڵام هاوسەرە پیرەکەی نێرە دێو، کە لەسەر قوللەی دێدەوانیەکـەوە حەشاماتەکەی بینی بوو، زۆر ترسا بوو و یەکسـەر دڵـی خەبـەری دا کـە شـتێك بەسـەر مێردەکەی هاتووە. ئەو دەڵە دێوە کاتێ بە پەلە لە قالدرمەکان دەهاتـە خـوارێ، پێـی لـە جلەکانی خۆی گیر بووو لە قالدرمەکانەوە سەرنگون بوو. کاتێ خەڵکەکـە سـەیریان کـرد، دەرگای قەڵاکە ناکرێتەوە، بـە زەبـری لۆسـەو باریـە دەروازەکـەیان کـردەوە و رووبـەڕووی جەستەی بێ گیانی دەڵە دێـوە بەدفـەڕو بەدخواکـە بوونـەوە کـە لەسـەر قالدرمەکانـەوە کەوتبوو خوارەوە.

لەوە بەدواوە جاك، بەقەڵاو ماڵەکەی بابی شاد بـووەوەو پـەری، چـوو دایکـی جـاك و چەنگەکەو مریشکە قاوەییەکی بۆ هێنان بۆ قەڵاکە. جاك ژنـی دێوەکەشـی لـە چـاڵ نـاو یارمەتی هەر هەموو ئەو کەسانەشی دا کە دێوەکە ماڵو سامانی بە تالان برد بوون.

پەری بەر لەوەی بۆ مەملەکەتو قەڵەمڕەوی پەریان بگەڕێتەوە، بۆ جاکی گێڕایەوە کە ئەو، ئەو قەساوەی بەو لۆبیانەوە هێنابووە سەر ڕێی جاك تـا تـاقی بکاتـەوەو بزانـێ چـتۆ (چۆن) کوڕێکە.

پەری گوتی: "ئەگەر تۆ بێ ئەقلانە تەمەشای ئەو لاسکە لۆبیا زۆر گەورەیەت کردبـا، من ئیدی کارم بە کارتەوە نەدەبوو، بە دەردی خۆتەوە بـە تـەنیا جێم دەهێشـتی و تـەنیا چێڵکەم بۆ دایکت دەگێرایەوە. بۆیە تـۆ شایسـتەی سـەرفرازیتو کاتـێ کـە بـە لاسـکی لۆبیاکەدا سەردەکەوتی، لە ڕاستیدا بە پەیژەی بەختەوەریدا سەردەکەوتیت."

ئەنجام، پەری، جاكو دایکی بەجێهێشتو بۆ مەملەکەتو وڵاتی خۆی گەڕایەوە.

حیکایەتی فولکلۆری ئینگلیستان
کۆ چێرۆکی ئاندرولانگ.

(٦)

پشیلەی چەکمەپۆش

هەبوو نەبوو ئاشەوانێك هەبوو، ئەم ئاشەوانە سێ کوڕی هەبوو. کە مرد لـە دارای دنیادا تەنیا ئاشێك و کەرێكو پشـیلەیەکی بـۆ کوڕەکـانی لـە پـاش بـەجێ مـابوو. کوڕەکان، ئەم میراتو کەلە پورە ناچیزەیان خێـرا لـە بـەینی خۆیانـدا دابـەش کـردو چاوەڕوانیان نەکردو کە پارێزەرێك بێتو یارمەتیان بـداتو ئـەو میراتـەیان لێ بـەش بکات.

کوڕی گەورە ئاشەکەی هەڵگرت، کوڕی دووەم کەرەکەو لە ئەنجامدا هیچ شتێك بۆ کوڕە چکۆلەکە نەمایەوە تەنیا پیشلەکە نەبێت، کە بەم بەشە ناچیزە قاییل نەبوو.

کوڕی بچووك لە دڵی خۆیدا گوتی: "برایەکانم دەتوانن بە یارمەتی یەکتر ژیانی خۆ بەڕێوە بەرن، بەڵام من کاتێ کە پشیلەکەم خواردوو کەوڵەکەیم کـرد بـە دەسـتکێش، ئیدی لە برسا دەمرم!"

پشیلەکە، کە وای دەنواند گوێی لە قسەکانی ئەو نییە، هەر هەموو ئەو قسـانەی ژنەوت (بیست)و بە هۆشمەندیو جددی گوتی: "ئاغا، پێویست ناکات بە هیچ جـۆرێ بە بەشە میراتەکەی خۆت ناڕازی بیت، یەك زەرە خەمت نەبێ. تۆ تەنیا ئەوە بکە کە خورجینێكو جووتێ چەکمە بۆ من پەیدا بکـەیت تـا بتـوانم بـە ئاسـانی بـە بێشـەو جەنگەڵاندا ڕێبکەم ئیدی هەقت نەبێ."

ئەم پشیلەیە پێشتریش سەلماندبووی کە لە فێڵو دەهۆیانـدا یـەجگار زیـرەكو بـە توانایە. بۆ نموونە کاتێ دەیویست کەروێشکێك یان مشکێك ڕاو بکات، خۆی لە نێـو گیاو رووەکاندا مەڵاس دەداو بە جۆرێ لاقەکانی بەرز دەکردەوە، لە تۆ وایە مردووە.

کوڕە، متمانەی بە زیرەکی پشیلەکەی پەیدا کردو هەموو ئەو شتانەی کە داوای کرد بوون، بۆ پەیدا کرد.

پشیلەکە، بە خۆشحاڵیەوە چەکمەکانی لە پێکردو خورجەکەی لە مل کردو چوو بۆ شوێنی ڕاگرتن‌و بە خێوکردنی کەروێشکان. پشیلەکە، هەندێك کەپەك‌و گێزەری کردە خورجینەکەی خۆیەوەو بە جۆرێ لە عاردی ڕاکشا کە وا بێتە بەرچاو مردووە. نەخشەو پلانەکەی ئەمە بوو کە چاوەڕوان بکات تا کەروێشکێکی چکۆلەی کەم ئەزموون بێت‌و بۆ مڵ‌و موش خۆی بەناو خورجینەکەی ئەودا بکات.

دوای تۆزێك، تەگبیرەکەی پشیلەی ناوبراو سەری گرت. کەروێشکێکی چکۆلەی نەزان خۆی بە خورجەکەدا کردو ئاغای پشیلەش خێرا دەرکی خورجینەکەی (تورەکە) بەست‌و لە چاوتروکانێکا کەروێشکەکەی کوشت.

پشیلەکە کە لە ڕاوو شکارەکەی خۆی رازی بوو، بەرەو کۆشکی پاشا وەڕێکەوت‌و داوای دیتنی پاشای کرد. پشیلەیان بە قاڵدرمەکاندا سەرخست. خۆی بە ژووری پاشادا کردو ئیکلامێکی کردو گوتی: "سەروەرم من لە لایەن ئاغامەوە، لەلایەن کارابس ی نەجیمزادەوە -پشیلە ئەو ناوەی لە ئاغای خۆی نابوو- کەروێشکێکم بە دیاری بۆ هێناوی."

شا وەڵامی دایەوە: "بە ئاغات بڵێ من سوپاسی لوتف‌و کەرەمی ئەو دەکەم."

ڕۆژێکی دیکە پشیلەکە، خۆی لە نێو تەبارە گەنمێکدا حەشارداو سەری خورجینەکەی بە تەواوەتی کردەوە. ئەمجارەیان دوو کەوی قوت‌و قەڵەو خۆیان بە خورجینەکەدا (تورەکە) کردو پشیلەکە خێرا دەمی خورجینەکەی بەست‌و هەردووکیانی گرت. دووبارەو بەهەمان شێوەی کە کەروێشکەکەی بە دیاری بۆ شا بردبوو، بەو ئاوایە ڕۆیی‌و کەوەکانیشی پێشکەش بە پاشا کرد. شا کە زۆر دڵی بەو جووتەکەوە خۆش بوو بوو، دیارییەکی بە پشیلەکەدا.

پشیلەکە، بەمجۆرە تا دوو سێ مانگی دیکەش، هەر ماوە نا ماوەیەك، جارێك دەچووە دیدەنی شاو بە ناوی ئاغایەوە دیارییەکی بۆ دەبرد. ئەم دیاریانە بریتی بوون

لەو گیانلەبەرانەی ئەو ڕاوی دەکردن. ڕۆژێ پشیلە زانی کە شـا دەخوازێـت کیژەکـەی خۆی، کە جوانترین شازادە خانمی دنیا بوو، بە نیـازی پیاسـەو گـەڕان، بـۆ بەسـتێنی (کەنار، ڕۆخ) رووبار ببات. پشیلەکە، بە ئاغاو خاوەنەکەی خۆی گوت: "تۆ ئەگەر بە گوێی من بکەیتو ئەوەی من پێتی دەڵێم، ئەنجامبدەی، چارەنووسێکی باشت دەبێت، تۆ تەنیا ئەوەندەت لەسەرە بڕۆی لە فـلان شـوێنی رووبارەکـە مەلـە بکـەیتو ئیـدی هەموو کارەکانی دی بە من بسپێرە." ئاغای پشیلەکە، کە هەنووکـە بـە نـەجیبزادە کارابس ناو دەبرا، نەیدەزانی پشیلەکە چ نەخشەیەکی لـە سـەردایە، بـەلام پشـیلەکە هەرچیەکی پێگوت، ئەنجامی دا.

کاتێ کە کوڕە بەدەم مەلەکردنەوە لە ئاوەکـە دا بـوو، شـا لـە رووبارەکـە نزیـك بووەوە، پشیلەکە دەسـتی بـە هـاتو هـاوار کـرد: "عەشـرەت هـاوارە، فریاکـەون، نەجیمزادە کارابس خەریکە دەخنکێ." کە شا گوێی لەم هـاوارە بـوو، دەسـتووری دا گالیسکەکەی ڕابگرن. شا، پشیلەکەی ناسییەوە، فەرمانی بە دەستو پێوەندەکانی دا بە پەلە بڕۆنو کۆمەکی (یارمەتی) ئەو نەجیمزادەیە بکەنو رزگاری بکەن.

کاتێ کـە نـەجیمزادەی نەگبـەتیان لـە رووبارەکـە دێنایـە دەرێ، پشـیلەکە، لـە گالیسکەکە نزیك بووەوەو بۆ شای گێڕایەوە کە کاتێ ئاغای خەریکی مەلـە بـوو دزان هاتنو جلەکانیان دزی و ئەم بۆ دەستگیرکردنی دزەکان هاواری کردووە. جـا پشـیلەی فێڵباز جلەکانی ئاغای لە ژێر بەردێکی گەورەدا شاردبووەوە. شا یەکسەر فەرمانی بە نۆکەرو خولامەکانی خۆی دا بڕۆن دەستێك جلکی باش بـۆ ئـەم نـەجیمزادە نەگبەتـە هەڵبژێرن.

شا بەڕێزو حورمەتێکی زۆرەوە رەفتـاری دەگـەڵ نـەجیبزادەدا کـرد. جـا چـونکە نەجیمزادە گەنجێکی قۆزو لەبار بوو، هەرکە ئەو جلکە باشـانەی، کـە نۆکـەرانی شـا بۆیان هێنابوو، لەبەر کردبوو سەرو سیمایەکی جوانو دڵگیری پەیدا کرد بوو و کیـژی پاشاش زۆری چووە دڵەوە. لە راستیدا نەجیمزادە تەنیا دوو سێ جـار نیگـای شـازادە خانمی کردو ئەویش نیگا کردنێکی بەڕێزو نەزاکەتەوە، بۆیە ئەمە کردیە کارێك کیـژی

شا بە تەواوەتی حەزی لێبکاتو ئاشقی ببێ. شاش داوای لە کوڕە کرد کە دەگەڵیاندا سواری گالیسکە ببێو پێکەوە بچنە سەفەر.

پشیلەکە بینی نەخشەکەی بە تەواوەتی سەری گرتووە، زۆر خۆشحاڵ بوو. لە پێش گالیسکەکەی شاوە بە رێکەوتو سەیری کرد ژمارەیەك جوتیارو دێهاتی لە کێڵگەیەکدا خەریکی گیادرون بوون، خۆی گەیاندنێو گوتی: "دۆستان گوێ بگرن، ئەگەر بە شا نەڵێن کە ئەم کێڵگەو مەزرایە هی نەجیمزادە کارابسە، هەمووتان وەکو قیمە ئەنجن ئەنجن دەکات."

شا لە کاتو ساتی خۆیدا گەییە ئەوێندەر، لە گیاکەرەکانی پرسی کە ئەو کێڵگەو مەزرایە هی کێیە؟ هەموویان لە ترسا بە یەك دەنگ گوتیان: "ئەمە مەزرای نەجیمزادە کارابسە." شا بە کارابس ی گوت: "مەزرایەکی باشت بە میرات بۆ ماوەتەوە."

نەجیبزادە بەرسڤی (وەڵام) دایەوە: "جەنابت وەکو دەبینیت ئەم مەزرایە، ساڵانە بەروبوومێکی زۆر دەدات."

پشیلەی فێڵباز هەمدیس لە پێش شاوە کەوتە رێو تووشی ژمارەیەك درۆینەوان بووو پێی گوتن: "گوێ بگرن دۆستانی ئازیز، ئەگەر بە شا نەڵێن کە هەموو ئەم مەزرایانە هی نەجیمزادە کارابسە هەمووتان دەکوژێت." زۆری نەبرد کە شا گەییە ئەوێندەرو پرسی کە ئەم مەزرایانە هی کێن؟

دروێنەوانەکان گوتیان: "هەمووی هی نەجیمزادە کارابسە."

شا، هێندەی دی نەجیمزادەی چووە دڵەوە. پشیلە، هەمدیس لە پێش گالیسکەکەوە کەوتە رێو و هەر کەسێکی بینی بە هەمان شێوە ترساندی، شا سەری لەو هەموو سەروەتو سامانە زۆرەی نەجیمزادە سوڕمابوو. سەرەنجام ئاغای پشیلە، گەییە کۆشكو قەڵایەکی گەورە کە هی دێوێك بوو. ئەم دێوە، دەوڵەمەندترین دێوی دنیا بوو، هەر هەموو ئەو دەڤەرو ناوچانەی کە شا پێیاندا تێ پەڕی بوو، لە قەڵەمڕەوی قەڵاکەی ئەودا بوو.

پشیلەی گۆڕین کەوتە سۆراغو سووسەی ئەوە کە بزانێت ئەم دێوە کێیەو چ توانایەکی هەیە؟ داوای کرد کە دێوە بدینێ‌و گوتی نایەوێ بەبێ پرسی خاوەنی ئەم قەڵایە، لە قەڵاکە نزیك ببێتەوە. دێوە بەو پەڕی ڕێزو نەزاکەتەوە پێشوازی کردو خولکی کرد کە دابنیشێت.

پشیلەکە گوتی: "من بیستوومە کە گوایە تۆ توانای ئەوەت هەیە بچیتە پێستی هەر گیانلەبەرێکەوە. بۆ نموونە خۆت بگۆڕێت‌و شێوەی شێر یان فیل وەربگریت.

دێوە گوتی: "ئەمە زۆر ڕاستە، جا بۆ ئەوەی بۆتی بسەلمێنم ئێستا دەچمە پێستی شێرێکەوە!"

پشیلەکە، کە شێرێکی لەبەردەم خۆیدا بینی، زۆر ترساو لە ترسا خۆی هەڵدایە بن میچەکە، دیارە ئەم کارە بۆ ئەو کارێکی ئاسان‌و بێ مەترسی نەبوو، چونکە چەکمەکانی بۆ ئەو کارە لە بارو گونجاو نەبوون.

پشیلەکە کە بینی دێوەکە گەڕایەوە دۆخی خۆی، لە شێرەوە بووەوە بە دێو، لە بن میچەکە هاتە خوارێ‌و گوتی کە بەڕاستی ترساوە. پشیلەکە جارێکی دی گوتی: "من بیستوومە کە گوایە دەتوانی بچیتە پێستی بچووکترین گیانلەبەرانی وەکو کەروێشك یان مشکەوە، جا من پێم وایە ئەم کارە مەحاڵی مەحاڵە."

دێوە هاواریکرد: "مەحاڵ؟ ئێستا پێتی نیشاندەدەم!" دێوە، یەکسەر خۆی گۆڕی‌و چووە قاڵبی مشکێکەوە کە بە ژوورەکەدا غاری دەدا. پشیلەکە، هەرکە چاوی بە مشکەکە کەوت یەکسەر پڕی دایەو خواردی.

زۆری پێ نەچوو شا لە ڕێوە گەییە ئەوێندەرو کە چاوی بە کوشك‌و قەڵا جوانەکەی دێوە کەوت، ویستی بیبینێ‌و تەمەشای بکات. پشیلەکە، کە گوێی لە دەنگی تەق‌و هۆڕی گالیسکەکە بوو، کە بەسەر پردە بزۆزەکەی قەڵاکەدا تێدەپەڕی، رایکردە ناو حەوشی قەڵاکەو هاواریکرد: "خاوەنشکۆ بە خێر هاتی بۆ کۆشك‌و قەڵای نەجیمزادە کارابس!"

شا هاواریکرد: "ئەمە چییە؟ نەجیمزادە ئەم کۆشكو قەڵایەش هی تۆیە؟ بە عەمراتم کۆشكو قەڵای وا جوانو خۆشم نەدیتووە. بە یارمەتیت دەچینە ناو قەڵاکە با تەمەشایەکی بکەین."

نەجیمزادە، دەستی شازادەخانمی گەنجی گرتبوو، لە دوای شاوە بە قالدرمەکاندا سەردەکەوتن. کاتیٚ کە چوونە ناو هۆڵە گەورەکەی قەڵاوە، لەوێندەر زیافەتو دەعوەتێکی گەورە رێکخرا بوو، ئەم میوانییە لەلایەن دێوەکەوە رێك خرا بوو، چونکە ئەو رۆژە قەرار وا بوو چەند کەسێك لە دۆستەکانی بێنە دیدەنی ئەو. دۆستانی دێوە کاتیٚ دیتیان کە شا لە قەڵاکەدایە، زاتیان نەکرد بێنە ژوورەوە.

ئێستا شاو کیژەکەی هەردووکیان بە تەواوەتی شەیدای رەوشتی بەرزی ئەم نەجیمزادەیە بوو بوون. شا کە چەند پیاڵەیەك شەرابی نۆشی بوو، کە ئەو هەموو سەروەتو سامانە مۆڵەی نەجیمزادەی بینی، رووی تێکردو گوتی: "ئەگەر بتەویٚو حەز بکەی ئامادەم بتکەم بە زاوای خۆم, ئیدی بە خۆت سەرپشکی."

نەجیمزادە، ئیکلامێکی (کڕنۆش بردن) کێشاو ئەو کەرەمەی قەبووڵ کردو هەر ئەو رۆژە زەماوەندی دەگەڵ شازادە خانمدا کرد.

پشیلەش بوو بە کەسایەتییەکی سەنگینو بە قەدرو تەنیا بۆ کەیفو خۆشی راوە مشکی دەکرد.

چارلز پرا لت

(٧)

پاڵتۆ سوور

هەبوو نەبوو، رۆژگارو سەردەمانێك کچۆڵەیەکی قشتیلەی خۆشەویست لە گوندێکدا دەژیا، هەر کەسێك ئەم کیژەی ناسیباو دیتبا، خۆشی دەویست. بەڵام داپیرەی لە هەموو کەسێکی خۆشتر دەویستو هەر کارێکی لە دەست بهاتبایە بۆی دەکرد. رۆژێ دایە گەورە (داپیرە) پاڵتۆیەکی مەخمەڵی سووری دا بە نەوەکەی. ئەم پاڵتۆیە زۆر لە کچۆڵەکە دەهات، بۆیە لەوە بە دواوە بە پاڵتۆ سوور ناوی دەرکردو هەموو کەسێك بە پاڵتۆ سوور بانگی دەکرد.

رۆژێ دایکی پاڵتۆ سوور، کیژەکەی گاز (بانگ) کردو گوتی: "وەرە ئەم کێکو بوتڵە شەرابە بۆ داپیرەت ببە. چونکە نەخۆشو بێتاقەتە، بەڵکو بەم شتانە تۆزێ ببووژێتەوە. تا دنیا گەرمی نەکردووە، خێرا برۆ. لە رێگەش لاساریو ئەملاو ئەولا مەکە، غاریش مەدە نەبا بکەویتو بوتڵەکە بشکێو شەرابەکە لە کیس داپیرە بچێتو چاك نەبێتەوە. لە بیرت نەچێ کە گەییتە ماڵی داپیرە رۆژ باشو سڵاوی لێبکەو سەر بەم کونو بەو کوندا نەکەی."

پاڵتۆ سوور بەڵێنی بە دایکی دا کە هەموو فەماریشتەکانی (قسەکانی) بە جێدێنێو بە گوێی دەکات.

داپیرە لە بێشەو دارستانێکا دەژیا کە نیو سەعاتە رێیەك لە گوندو ئاوەدانی دوور بوو. کاتێ پاڵتۆ سوور گەییە بێشەو دارستانەکە تووشی گورگێك بوو، بەڵام نەیدەزانی گورگ، حەیوانێکی نارەسەنو درندەیە، بۆیە هیچ نەترساو بەرەو لای گورگەکە چوو و گوتی: "رۆژ باش." گورگە وەڵامی دایەوە: "رۆژ باش، سوپاس."و ئەوسا پرسی: "پاڵتۆ سوور، بەم بەیانی زووە، بۆ کوێ دەچیت؟"

"دەرۆم بۆ ماڵی داپیرەم."

"ئەدی ئەم زەمیلەیە چی تێدایە؟"

"کێك‌و شەراب، بۆ داپیرەمی دەبەم، پێویستی بەم شتانەیە تا ببووژێتەوە."

"پالتۆ سوور، نەنکت (داپیرە، دایە گەورە) لە کوێ دەژی؟"

پالتۆ سوور، وەڵامی دایەوە: "لێرەوە تا ئەوێ چارەکە سەعاتێك دەبێ. ماڵەکەی لە دارستانێکدایە، لە ژێر سێ دار بەڕووی گەورەدایەو نزیکی چەند دار گوێزێکە کە بێگومان تۆ پێی دەزانی."

گورگە لە دڵی خۆیدا گوتی: "ئەم کچۆڵە قشتیلە دڵپاکە پاروەیەکی بەتام و لەزەتە! هەڵبەتە زۆر لە داپیرەی پیری بە تام‌و لەزەت ترە، من دەبێ فێڵێك بدۆزمەوەو بەکار بێنم کە کەسیانم لە دەس دەرنەچێت."

ئەوسا گورگەکە، کەمێك لەگەڵ پالتۆ سووردا ڕێی کردو گوتی: "پالتۆ سوور تۆ تەمەشای ئەو گوڵە جوانانە بکە، بۆچی تەمەشای دەوروبەرت ناکەی؟ وا تەسەور دەکەم تەنانەت گوێ لە ئاوازی باڵندەکانیش نەگریت، ڕەفتارت ئەوەندە جدیە کە پێموایە نەچوویتە قوتابخانەش. زۆر شتی جوانی دیکەش لە دارستانەکەدا هەن کە تۆ نەت دیتوون."

پالتۆ سوور ڕوانییە دەوروبەری خۆی، کە سەیری کرد تیشکی هەتاو بەدەم سەماوە خۆی بە نێو لق‌و چڵی درەختەکاندا دەکات و دەدا لە گوڵە گەش‌و پاراوەکان، لە دڵی خۆیدا گوتی: "بۆچی چەپکە گوڵێکی گەش‌و تازە بۆ داپیرم نەبەم، بێگومان زۆری پێ خۆش دەبێ. خۆ هێشتا زووە، تازە هەوەڵی ڕۆژە، فریا دەکەوم چەپکێ گوڵ بکەم."

پالتۆ سوور لە ڕێگاکە لایدا، بە مەبەستی گوڵ چنین بە ناو چڕە دارستانی بێشەکە کەوت. هەر گوڵێکی دەچنی، گوڵێکی دوورتری بەدی دەکردو جوانتر دەهاتە بەرچاوی. بەمجۆرە بەرەبەرە کەوتە ناو قووڵایی بێشەکە. گورگەش ئەم دەرفەتو دەلیڤەیەی قۆستەوەو یەکڕاست چوو بۆ ماڵەکەی داپیرەو لە دەرکەی دا.

"ئەوە کێیە لە دەرگا دەدا؟"

"منم، پالتۆ سوور، کێکێك و کەمێ شەرابم بۆ هێناوی، دەرگا بکەوە."

داپیرە گوتی: "بەخۆت دەرگاکە ڕاکێشە، زۆر نەخۆشم، ناتوانم لە جێی خۆم هەستم."

گورگە، دەرگاکەی راکێشاو کردیەوەو بێئەوەی چ قسەیەك بکات، یەکسەر بەرەو تەختە خەوەکەی داپیرە رۆیی‌و پیرەژنی بەستەزمانی خوارد. ئەوسا جلی خەوو کڵاوەکەی داپیرەی لەبەرو لەسەر کردو خۆی بە ناو جێگاکەی داپیرەدا کردو هەموو پەردەکانی دەوروبەری تەختە خەوەکەی دادایەوە."

پاڵتۆ سووریش هێشتا هەر خەریکی گوڵ چنین بوو و تا توانی گوڵی چنی، لە پڕ ئەوەی بیرکەوتەوە کە بەڵێنی بە دایکی دا بوو، لە رێگەدا خۆی ماتەڵ نەکات.

کاتێ پاڵتۆ سوور، گەییە کوختەکەی داپیرە، سەری لەوە سوڕما کە دەرگای کوختەکەی داپیرە کراوەتەوە، کە خۆی بە ژوورا کرد، هەموو شتەکانی بەلاوە سەیر بوو، هەستی بە ترس دەکرد، بەڵام نەیدەزانی بۆ.

پاڵتۆ سوور بە دەنگی بەرز بانگی کرد: "رۆژ باش دایە گەورە". بەڵام کەس وەڵامی نەدایەوە.

پاڵتۆ سوور، چوو بۆ لای تەختە خەوەکەی داپیرەو پەردەکانی لادا. دایە گەورە نووستووە، ئەدی بۆ کڵاوەکەی هێناوەتە سەر چاوی؟ زۆر سەیرە!

"ئەی دایە گەورە ئەم گوێچکە گەورانە چییە!"

"ئەوە بۆ ئەوەیە باشتر گوێم لە دەنگت بێ گیانەکەم"

"دایە گەورە ئەدی ئەم چاوە گەورانە چییە!"

"بۆ ئەوەی باشتر بتبینم گیانەکەم".

"دەستەکانت چەند گەورەن داپیرە!"

"بۆ ئەوەیە باشتر لە ئامێزت (باوەش) بگرم گیانەکەم".

"ئەدی داپیرە دەم‌و ددانەکانت بۆ ئەوەندە گەورەن!"

"بۆ ئەوەیە باشتر بتخۆم گیانەکەم."

گورگە، لەگەڵ ئەو قسەیەدا یەکسەر لەسەر تەختە خەوەکە راپەڕی‌و پڕی دایە پاڵتۆ سوورو حەپەلۆشی کرد.

گورگە کە تێر بوو، جارێکی دی خۆی بە ناو جێگاکەدا کـردو لێـی راکشـاو زوو بـە زوو پرخ‌و هۆڕی خەوی بەرز بووەوە.

بە رێکەوت راوچییەك لەو دەمەدا بەلای کوختەکەی داپیرەدا تێدەپـەڕی، کـە گـوێی لـە دەنگی پرخ‌و هۆڕی گورگەکە بوو، وایزانی داپیرەیـە، گـوتی: "بـا بچـم بـزانم داپـیرە هیچـی پێویست نییە."

راوچیەکە، وەژوور کەوت، چوو بۆ لای تەختە خەوەکە، لە پڕ چاوی بە گورگەکـە کـەوت، راوچیەکە گوتی: "ئەی حەیوانی بەدفەڕو نارەسەن لێرە چی دەکـەی؟ مـن لـە مێـژە لـە تـۆ دەگەڕێم!".

راوچیەکە، یەکسەر تفەنگەکەی سوار کرد کە گورگە بەر گوللە بدات، بـەڵام لـەپڕ بـیری کردەوە، کە نابادا گورگەی نارەسەن داپیرەی حەپەلوش کردبـێ. بـەڵکو هـەولێ بـدەم پـیرەژن رزگار بکەم. تفەنگەکەی لەلایەکەوە داناو چـەقۆیەکی هـەڵگرت‌و کەوتـە هەڵـدڕینی ورگـی گورگە نووستووەکە. هێشتا ورگی گورگەکەی بە تەواوەتی هەڵنەدڕی بوو، کـە سـەری پـاڵتۆ سوور وەدیار کەوت‌و دوای تۆزێك پاڵتۆ سووری بەستەزمان لە ورگـی گورگەکـەوە دەرپـەڕی‌و هاواریکرد: "وای کە ترسام، ورگی گورگەکە، تاریکی تاریك بوو." دوای پـاڵتۆ سـوور، دایـە گەورەش کە هێشتا زیندوو بوو، بە هانکە هانك هاتە دەرێ.

پاڵتۆ سووری عەیاریش خێرا رۆیی پڕ باوەشێك بەردی هێناو ورگی گورگەی تاینی لێ پـڕ کرد. گورگەی نارەسەن‌و بەدفەڕ خەبەری بووەوەو ویستی هەڵێت، بەڵام بەردەکانی نـاو سـکی هێندە قورس بوون کە بە پشتا کەوت‌و تۆپی.

هەموویان خۆشحاڵ بوون، راوچیەکە پێستی گورگەکـەی گـروو بـۆ مـاڵی بـردەوە، دایـە گەورە ئەو کێك‌و شەرابەی کە پاڵتۆ سوور بۆی هێنا بوو، خواردو چاك بووەوە. و پـاڵتۆ سـوور لە دڵی خۆیدا گوتی: "ئیدی هەرگیز بە تەنێ پێ نانەمە نـاو بێشـەو جەنگـەڵان‌و بـە گـوێی دایکم دەکەم."

جاکوب‌و ویلهلم گریم

(٨)

چەخماخ

رۆژێ سەربازێك بەسەر جادەیەك دا دەڕۆیی : چەپ، ڕاست! چەپ! ڕاست! کۆڵەپشتییەکەی دابوو بە شانیاو شمشێرەکەی لە قەدی بەستبووو لە بەرەی شەڕەوە بۆ ماڵ دەگەڕایەوە. سەرباز، لە ڕێگەدا تووشی بوو بە تووشی ژنێکی جادووبازەوە. پیرەژن زۆر ناشیرین‌و ڕەزا گران بوو، لێوی تا سەر سینگی شۆڕ بووبووەوە.

پیرەژن، بە سەربازەی گوت: "ئێوارەت باش سەرباز! چ شمشێرو کۆڵەپشتییەکی جوانت هەیە! بەڕاستی سەربازیت! تۆ هەقە لە زێڕ بگیرێی. لە زێڕ باربکرێی"

سەربازەکە گوتی: "سوپاست دەکەم، داپیرە."

جادووبازەکە گوتی: "وەرە ئیشێك بۆ من بکە تا خۆتیش دەوڵەمەند ببی. ئەو درەختە زەلامە دەبینی؟ ئەوە ناوەکەی بەتاڵە، کلۆرە، هەر قالۆرەکەیەتی جا ئیشەکەی من ئەوەیە کە بەو دارەدا سەر بکەوی. لەسەر ترۆپکی درەختەکەدا کونێك هەیە کە دەتوانی لێوەی بچیتە خوارێ. من پەتێك لە ناو قەدت دەبەستم تا هەر کاتێ ویستت، هەڵتکێشمەوە سەرێ".

سەربازەکە گوتی: "باشە من دەبێ لەوێ چ کارێك بکەم؟"

جادوو بازەکە گوتی: "ئێ، دەیسا گوێ بگرە! کاتێ بە کلۆری دارەکەدا چویتە خوارێ‌و گەییتە بنی درەختەکە، هۆڵێکی گەورە دەبینی، زۆر ڕووناکە، سێ سەد چرای تیادا دەسووتێ، پاشان سێ دەرگات دێتە ڕێ، هەر دەرگایەو کلیلی خۆی لەسەرە، دەتوانی بەو کلیلانە دەرگاکان بکەیتەوە. ڕێك لە ناوەڕاستی ژووری یەکەمدا سەندووقێکی گەورە هەیە کە سەگێکی لەسەر هەڵتووتاوە، هەر چاوێکی ئەو سەگە بە

ئەندازەی ژێر پیاڵەیەکە، بەڵام مەترسە، نیگەران مەبە. من بەرکۆشە شینەکەی خۆمت دەدەمێ تا بیدەیت بەسەر سەگەکەدا.

ئەوسا سەندووقەکە بکەوەو بە دڵی خۆت چەندت پارە ویست دەری بێنە. سەندووقەکە پڕە لە سکەو دراوی مسین. بەڵام ئەگەر ویستت زیوت هەبن، دەبێ بچی دەرگای ژووری دووەم بکەیتەوە، سەگێکی لێیە هەر چاوێکی بە قەد چەرخی (تایە) گالیسکەیەکە. بەڵام هیچ ترسێکت نەبێ، بەرکۆشەکەی منی بەسەرا بدە. خۆ ئەگەر حەزت لە زێڕ بوو، دەبێ دەرگای ژووری سێیەم بکەیتەوە، کە تا حەز بکەی زێڕی تیایە. بەڵام ئەو سەگەی لەوێیەو پاسەوانی سەندووقەکەیە هەر چاوێکی بە ئەندازەی بورجە بازنەییەکەی کوپنهاکەو زۆر دڕو دڕندەیە. ئەمیش ئەگەر بەر کۆشەکەی پێدا بدەی هەقی بەسەرتەوە نابێت. هەنگێ دەتوانی چەندت زێڕ بوێ لە سەندووقەکەی دەربێنی."

سەربازەکە گوتی: "زۆر باشە! بەڵام پیرەژن بڵێ بزانم, من لە هەنبەر ئەمەدا، دەبێ چ کارێك بۆ تۆ بکەم ؟ چونکە گومانم لەوە نییە کە تۆش چاوەڕوانی شتێکی لە من، ئەمەم بە خۆڕایی لەگەڵدا ناکەی."

جادووبازی پیر وەڵامی دایەوە: "راستە، تۆش دەبێ لە جیاتی ئەمە، چەخماخێکی قەدیمیم بۆ بێنی کە داپیرەم دەمێ ساڵە لەوێندەری داناوە."

سەربازەکە گوتی: "باشە، دەیسا وەرە پەتەکە لە ناو قەدم ببەستە."

پیرەژن گوتی: "وەرە، ئەمە پەتەکەو ئەمەش بەر کۆشە شینەکە."

سەربازەکە بە درەختەکەدا هەڵزناو لە کونی سەر ترۆپکی درەختەکەوە خۆی بە ناو کلۆرەکەدا کرد. کاتێ گەییشتە بنی درەختەکە. وەکو چۆن پیرەژن باسی کردبوو، چاوی بە هۆڵێکی گەورە کەوت کە سێ سەد چرای تیا دەسووتا.

سەربازەکە، دەرگای ژووری یەکەمی کردەوەو سەگێکی بینی، هەر چاوێکی بە ئەندازەی ژێر پیاڵەیەك بوو. کەوتە مەرایی‌و خافڵاندنی سەگەکەو دەیگوت تۆ سەگێکی زۆر ئاقڵی، شانت واو باڵات وا، لە گەرمەی ئەم قسانەدا بەرکۆشەکەی

بەسەریدا دا. ئەوسا چوو بەلای سەندووقەکەوەو هەموو گیرفانەکانی لە دراوی مسین پڕ کرد، پاشان دەرکی سەندووقەکەی داخستەوەو سەگەکەی نایەوە سەری‌و چوو بۆ ژووری دووەم. سەگێکی لێ بوو، هەر چاوێکی بە قەد چەرخی گالیسکەیەك بوو. سەربازەکە بە سەگەکەی گوت: "بەو جۆرە مۆڕەم لێ مەکە، دەنا هەردوو چاوت دەردێنم."و یەکسەر بەر کۆشەکەی بەسەریدا دا. سەگەکە بە کاوەخۆ لەسەر سەندووقەکە هاتە خوارەوە، سەربازەکە دەرکی سەندووقەکەی کردەوەو یەك دنیا دراوو سکەی زیوی بینی. هەنگێ هەرچی پارەیەکی مسی لە گیرفاندا بوو، هەر هەمووی هەڵڕشت و لە جیاتی ئەوە گیرفانەکانی‌و کۆڵەپشتییەکەی پڕ کرد لە دراوی زیو.

پاش ئەوە بۆ ژووری سێیەم ڕۆیی. ژوور چی ژوور، پیاو هەترەشی دەچوو! سەگێك لەسەر سەندووقەکە بوو، کە هەر چاوێکی بە ئەندازەی بورجە بازنەییەکەی کۆپنهاگ بوو. سەربازەکە کە زۆر ترسا بوو، بەڕێزو نەزاکەتەوە سڵاوی لە سەگەکە کردو یەکسەر بەرکۆشەکەی دا بە سەریاو خۆی گەیاندە سەندووقە پڕ لە زێڕەکە. پەحا کە زێڕی تیا بوو! بەو هەموو زێڕە دەیتوانی شەکرۆکەو مژ مژەی دنیا بکڕێت! سەربازەکە، هەرچی دراوی زیو، لە بەرك (گیرفان)و کۆڵە پشتییەکەیدا بوو، هەڵیڕشت و گیرفانەکانی‌و کۆڵەپشتییەکەی پڕ کردن لە دراوی زێڕ — بەڵێ، گیرفانەکانی، کۆڵەپشتیەکەی‌و تەنانەت کڵاوەکەی‌و چەکمەکانیشی بە جۆرێ پڕ کرد لە زێڕ کە بە زەحمەت دەیتوانی ڕێ بکات. ئێستا بەڕاستی بوو بوو بە سەربازێکی پارەدار. ئیدی خۆی ماتەڵ نەکرد، سەگەکەی نایەوە سەر سەندووقەکەو دەرگای ژوورەکەی داخست‌و هاواریکرد: "پیرەژن، ئێستا هەڵم کێشە سەرەوە!".

پیرەژنی جادووباز پرسی: "چەخماخەکەتیش لەگەڵ خۆتا هێناوە؟"

سەربازەکە گوتی: "ئاه، سەیری ئەم بیربڵاوییەی من! هەر لە بیرم نەما بوو"و گەڕایەوەو چەخماخەکەشی هێنا.

پیرەژن، سەربازەکەی هەڵکێشایە سەرێ. ئێستا سەربازەکە بە گیرفان، کۆڵەپشتی، کڵاوو چەکمەی پڕ لە زێڕەوە لەسەر جادەکە وەستا بوو. سەرباز، لە پیرەژنی پرسی: "ئەرێ تۆ ئەم چەخماخەت بۆ چییە، چی پێدەکەی؟"

پیرەژن گوتی: "ئەمە پەیوەندی بە تۆوە نییە، تۆ پارەی خۆت وەرگرتووەو منیش چەخماخی خۆم وەردەگرم."

سەرباز گوتی: "ئێستا پێتی نیشان دەدەم کە ئاخۆ پەیوەندی بە منەوە هەیە یان نا. دەی خێراکە پێم بڵێ ئەم چەخمامە بە کەڵکی چیدێت، دەنا هەر ئێستا ملت دەپەڕێنم!"

پیرەژن هاواریکرد: "نا، نەکەی!"

سەربازەکە، دەمو دەست سەری پیرەژنی پەڕاندو هەواڵەی ئەو دنیای کرد! پاشان بە بەرکۆشەکە بۆخچەیەکی دروستکردو زێڕەکانی تێکردو بۆخچەکەی بە کۆڵیاداو چەخماخەکەشی لە بەرکی ناو بەرەو شار وەڕێکەوت.

شار، شارێکی زۆر جوان بوو! یەکسەر بۆ باشترین میوانخانە رۆییو باشترین ژووری بەکرێ گرتو بە دڵی خۆی داوای خواردنی کرد، چونکە هەنووکە (ئێستا) پارەیەکی زۆری هەبووو بەڕاستی دەوڵەمەند بوو.

ئەو خزمەتکارەی کە ئەو شەوە چەکمەکانی سەربازەکەی پاك دەکردەوە، زۆری پێ سەیر بوو کە ئەم پیاوە دەوڵەمەندە ئەو چەکمە شڕو کۆنانە لە پێدەکات. بەڵام سەربازەکە، بۆ سبەینێ جووتێ چەکمەی نوێو دەستێ جلکی نایابی کڕی. ئیتر سەربازێکی گومناو نەبوو، بەڵکو کەسێکی دەوڵەمەندی دیار بوو. خەڵکی باسی کارە گرینگەکانی شارو پاشاو کیژە جوانەکەی پاشایان بۆ دەکرد.

سەربازەکە دەیپرسی: "چۆن دەتوانێ ئەم شازادە خانمە بدینێ؟" ئەوانیش دەیانگوت: "کەس ناتوانێ بیدێنێ. چونکە لە کۆشکێکی گەورەدا دەژی، کە حەسارو شوورەو بورجو قوللەی بەرزی هەیە! هیچ کەسێك جگە لە شاو شاژن ناتوانن بچنە

ئەوێندەر، چونکە پێشبینی ئەوە کراوە کە کیژی پاشا شوو بە سەربازێکی ئاسایی دەکاتو پاشاش ئەمەی زۆر لەبەر گرانە."

سەربازەکە، لە دڵی خۆیدا دەیگوت: "زۆر حەز دەکەم کیژی پاشا بدینم" بەڵام نەیدەزانی چۆنی بدینێ.

سەربازەکە، ئێستا وەکو پیاو ماقووڵو ئەشرافان دەژیا، دەچووە تەمەشای شانۆ، لە پارکی پاشایەتیدا سواری گالیسکە دەبووو یارمەتی هەژارانی دەدا. ئەو رۆژە سەختانەی وەبیردێنایەوە کە تاقە پۆلێکی لە بەرکدا نەبوو، ئەسپێ لە باخەڵێدا سەوزەڵێ خانمی دەگوت، بەڵام ئێستا دەوڵەمەند بوو بوو، جلکی نایابی لەبەر دەکردو ژیانێکی پڕ شکۆی هەبووو دۆستێکی زۆری لە دەورخڕ بوو بوونەوەو هەمیشە ستایشیان دەکرد، بە شانو باڵیاندا هەڵدەداو ئەویش با دەچووە ژێر کەوڵیو کەیفی بە خۆی دەهات. بەڵام چونکە بەردەوام هەر پارەی خەرج دەکردو قەت هەوڵی نەدەدا شتێك بخاتە سەر سەروەتەکەی، ئەنجام رۆژێك پارەکەی تەواو بووو تەنیا دوو شلینگی پێ ما. ناچار بوو ژووره جوانەکەی چۆڵ بکاتو بگوازێتەوە بۆ ناو کابینەیەکی پەرپووتی ژێر جەمەلۆنێك. بە خۆی چەکمەکانی خاوێن دەکردەوەو بە سوژنو داوان پینەی دەکرد. دۆستەکانی لێی تەکینەوەو نەدەهاتنە دیدەنی، چونکە دەبوایە بە قالدرمەیەکی بەرزدا، سەر بکەون بۆ لای.

ئێوارەیەکی درەنگ، دنیا زۆر تاریك بووو سەربازەکە توانای کڕینی تاقە چرایەکیشی نەبوو، لە ناکاو چەخماخەکەی وەبیرکەوتەوە. چەخماخەکەی دۆزییەوەو چەخماخی لێدا. لە پڕێکدا دەرگا کرایەوە، ئەو سەگەی کە هەر چاوێکی بە ئەندازەی ژێر پیاڵەیەك بوو، هاتو گوتی: "فەرمایشت بە چییە ئەزبەنی (قوربان)؟" سەربازەکە هاواریکرد: "خودایا، ئەمە چییە، من باوەڕم نایەت بەم چەخماخە دەتوانم دووبارە بە ئارەزووەکانی دڵم بگەم." ئەوسا بە توندی دەستووری بە سەگەکەدا: "بڕۆ پارەم بۆ بێنە!" سەگەکە رۆیی، خێرا بە تورەکەیەکی گەورەی پڕ لە پارەوە، کە بە دەمییەوە گرتبوو، گەڕایەوە.

ئێستا سەربازەکە، بۆی دەرکەوتبوو کە چ چەخماخێکی بایەخداری هەیە. ئەگەر یەك جار چەخماخەکەی لێدابا، ئەو سەگەی کە لەسەر سەندووقە پارە مسینەکە خەوتبوو، دەهات. ئەگەر دووجار لێیدابا، سەگی سەر سەندووقە زیوەکە دەهاتو ئەگەر سێ جار لێیدابا سەگی سەر سەندووقە زێڕەکە دەهات. بەمجۆرە سەربازەکە جارەکی دی گەڕایەوە سەر ژیانە بەشکۆکەی پێشوویو گەڕایەوە ژوورو ماڵە جوانەکەی جارانی، جلکی نایابی لەبەر کرد، دیسان دۆستەکانی دەوریان دایەوەو کەوتنەوە ستایشو پێدا هەڵدانی.

شەوێك، سەربازەکە بە خۆی گوت: "زۆر سەیرە کە هیچ کەسێك ناتوانێ شازادەخانم بدینێ. خەڵکی دەڵێن زۆر جوانە، بەڵام ئەو هەموو جوانییە بە چی دەچێت، کە ئەو نەتوانێ تاقە جارێك لەو کۆشکە قایمە بێتە دەرێ؟" چەخماخەکەی یەك جار لێدا، یەکسەر ئەو سەگە هات کە هەر چاوێکی بە ئەندازەی ژێر پیاڵەیەك بوو.

سەربازەکە گوتی: "دەزانم. ئێستا نیوە شەوە، بەڵام زۆر حەز دەکەم، ئەگەر بۆ یەك دەمیش بووە شازادە خانم بدینم." سەگەکە، وەدەرکەوتو هەندەی بڵێی یەكو دوو بە شازادە خانمەوە گەڕایەوە. شازادەخانم لەسەر پشتی سەگەکە ڕاکشا بوو،و هێندە جوان بوو کە هەر کەسێك دیتبای یەکسەر دەیزانی کە ئەمە شازادەخانمێکی ڕاستەقینەیە.

سەربازەکە، لە تەمەشای شازادەخانم تێر نەدەبوو، بەڵام سەگەکە دەبوایە بۆ کۆشکەکەی بەرێتەوە. بەیانی زوو کاتێ کە شازادەخانم دەگەڵ شاو شاژندا خەریکی بەرچایی بوون، بۆی گێڕانەوە کە شەوێ خەوێکی سەیری لەبارەی سەگێكو سەربازێك دیتووە،و ئەویان بەسواری سەگێك بۆ ماڵی سەربازەکە بردووە.

شاژن گوتی: "خەوێکی زۆر جوانو عەنتیکەیە." بەڵام بۆ شەوی دوایی یەکێك لە کارەکەرەکانی کۆشکی نارد تا بەدیار تەختە خەوەکەی شازادە خانمەوە دانیشێتو ئاگای لێ بێ تا بزانێ ئەوەی ئەو دیتویەتی بەڕاستی خەو بووەو یان ڕووداوێکی ڕاستەقینە بووە.

سەربازەکە، خولیای دووبارە دیتنی شازادە خانمی کەوتبووەسەر. بۆیە، دووبارە سەگەکەی بۆ کۆشك ناردو شازادە خانمی لەگەڵ خۆیدا هێنا. ئەمجارەیان کارەکەرەکە دوویان کەوتو سەیری کرد سەگەکە خۆی بە ماڵێکی گەورەدا کرد. کارەکەرەکە زۆر بە زیرەکی، بە پارچە تەباشیرێك خەتێکی ڕاستو چەپی بە دەرگای ئەو ماڵەدا کێشاو دووبارە بۆ کۆشکەکە گەڕایەوەو سەگەکەش شازادە خانمی بۆ سەر جێگاکەی خۆی گێڕایەوە. بەڵام سەگەکە زۆر لە کارەکەرەکە زیرەکتر بوو. کاتێ کە بینی خەتی ڕاستو چەپ لە دەرگای ماڵەکە داوە، ئەویش پارچە تەباشیرێکی پەیدا کردو نیشانەی ڕاستو چەپی لە تێکرای دەرگای ماڵەکانی شار دا، تا کارەکەرەکە نەتوانێ ماڵی سەربازەکە بدۆزێتەوە.

بەیانی زوو شا، شاژن، کارەکەرەکەو هەر هەموو دەرباریان ڕۆییشتن تا بزانن شازادە خانم بۆ کامە ماڵ براوە.

پاشا، کاتێ کە یەکەمین نیشانەی ڕاستو چەپی بینی، گوتی: "ئێرەیە، ئەم ماڵەیە."

بەڵام شاژن، دەرگایەکی دیکەی پێ نیشان دا کە هەمان نیشانەی پێوە بووو گوتی: "نە گیانەکەم! ئەم ماڵەیە."

کارەکەرەکەو دەرباریەکان گوتیان: "ئەمەش نیشانەیەکی ترە. ئەوەش یەکێکی ترە."و چونکە تێکڕای دەرگاکان هەمان نیشانەیان پێوە بوو، هەموو گێژ بوونو بە نائومێدی گەڕانەوە.

بەڵام شاژن، ئافرەتێکی یەجگار هۆشن (بەهۆش) بوو، لەو شاژنانە نەبوو کە تەنیا فێری ئەوەبێ لە گالیسکەی پاشایەتیدا دانیشێتو بگەڕێ. دەستی دایە مقەستە زێڕەکەیو پارچەیەك ئاوریشمی بڕیو کیسەیەکی چکۆلەی لێدروستکرد. ئەوسا تۆزێ گەنمی لە کیسەکە کردو کیسەکەی لە ملی شازادە خانم کرد. کونێکی چکۆلەشی لە بنی کیسەکە دروستکرد. بەمجۆرە شازادەخانم بۆ هەر کوێ ڕۆیشتبا، لە کونی کیسەکەوە گەنم دەژڕاو گەنمی لە پاش بەجێ دەما.

شەوێ، دیسان سەگەکە هاتەوەو شازادەخانمی هەڵگرتو دەگەڵ خۆیدا بۆ لای سەربازەکەی برد. ئیدی سەربازەکە بەرادەیەك شەیدای شازادەخانم بوو بوو کە ئامادە بوو هەرچیەکی هەیە بیدات تا ببێ بە شازادەیەكو بتوانێ دەگەڵ شازادەخانمدا زەماوەند بکات.

سەگەکە، هەستی بەوە نەکرد کە ریزێ دەنکە گەنم رێك لە کۆشکەکەوە تا پەنجەرەی ژوورەکە ڕژاوە.

سبەینێ، شاو شاژن بەو پەڕی نیگەرانی زانیان کە کچەکەیان لە کوێ بووەو سەربازەیان دەستگیرکردو لە زندانیان پەستا.

زیندانەکە زۆر تاریكو ناخۆش بوو. لەگەڵ ئەمەشدا بە سەربازەکە یان گوتبوو: "سبەینێ لە سێدارە دەدرێی." لە هەموو ئەمەش خراتر، ئەوەبوو کە چەخماخەکەی لە ماڵەوە لە بیر چوو بوو.

بەیانی رۆژی دواتر، سەربازەکە لە دەلاقە چکۆلەکەی زیندانەوە، لە پشت شیش بەندەکانەوە، خەڵکی بینی کە بە پەلە بۆ دەرێی شار غاریان دەدا تا تەمەشای ئیعدام کردنەکەی ئەو بکەن. دەنگی تەپلانی دەژنەوتو سەربازانی دەبینی کە بەریز رێیان دەکرد. هەموو خەڵکی لە جم و جووڵدا بوون. کوڕیژگەیەکی پینە دۆز، بە بەرکۆشەو پێڵاوی چەرمەوە بە ژێر دەلاقەی زیندانەکەدا تێ دەپەڕی. ئەوەندە بەلەز (خێرا) غاری دەدا کە تاکێك لە پێڵاوەکانی، ڕێك لە ژێر دەڵاقەکەدا، لەپێی داکەندرا. سەربازەکە گوتی: "ئەهای کوڕۆ، پەلەی گەییشتنە ئەوێندەرت نەبێ. دڵنیا بە تا من نەیەم، هیچ شتێك روو نادات، ئەگەر ئێستا بچیت بۆ ماڵەکەی منو چەخماخەکەم بۆ بێنی، چوار شلینگت وێدەدەم. بەڵام لە بیرت نەچێ دەبێ وەکو با برۆیت."

کوڕیژگە کە گوێی لە چوار شلینگ بوو، وەکو با رۆییو چەخماخەکەی بۆ یارۆی سەرباز هێنا. سێدارەیەکی گەورەیان، لە دەرێی شاردا، بەرپا کردبوو. سەربازانو حەشاماتێکی یەجگار زۆر بە چوار دەوریدا وەستا بوون شاو شاژنیش لەسەر تەختێکی گەورە، رێك بەرانبەر بە قازی دانیشتبوون.

کاتێ میر غەزەب (جەلاد) پەتی سێدارەکەی لە ملی سەربازەکە کرد، سەربازەکە گوتی کە هەمیشە دەرفەت بە مەحکومی نەگبەت دەدرێت تا دوا خواستی خۆی بڵێ و گوتی کە زۆر حەز دەکات بۆ دواجار کەمێك پایپ بکێشێت.

شا، نەیتوانی خواستەکەی رەت بکاتەوە... بۆیە سەربازەکە چەخماخەکەی دەرهێناو سێ جار لەسەر یەك چەخماخی لێدا. لە چاوترووکانێکدا سێ سەگ دەرکەوتن، یەکەمیان هەر چاوێکی بە قەد بنپیاڵەیەك بوو، دووەمیان هەر چاوێکی بە ئەندازەی چەرخی گالیسکەیەك بووو سێیەمیان هەر چاوێکی بە قەد بورجە بازنەییەکەی کوپنهاگ بووو هەر سێکیان چاوەڕوانی فەرمانی سەروەری خۆیان بوون.

سەربازەکە هاواریکرد: "سەگەکانم! فریام کەون، نەیەڵن لە سێدارەم بدەن!"

لە ناکاودا، سەگەکان هێرشیان بۆ قازیو دەرباریان بردو لە قاپی هەندێکیانو لە کەپووی (لووت) هەندێکی تریان نەوینو هەڵیاندان بە ئاسمانا.

پاشا هاواریکرد: "ئەمە شتێکی نەکردەنییە!" لێ سەگە گەورەکە شاو شاژنیشی گرتو هەڵیدان بە ئاسمانا. سەربازەکان ترسانو قوچانیان (هەڵاتن). خەڵکەکە بە خۆشحاڵییەوە گوتیان سەربازی دلێرو دلاوەر! تۆ دەبێ ببیت بە پاشای ئێمەو دەگەڵ شازادەخانمی جواندا زەماوەند بکەیت!"

خەڵکی، سەربازەکەیان سواری گالیسکە کردو لە کاتێکدا کە ئەو سێ سەگە لە پێش گالیسکەکەوە سەمایان دەکرد، خەڵکەکە هاواریان دەکرد: "بژی! با بژی!" کوڕو کاڵیش فیکەیان دەکێشاو سەربازانیش سروودیان دەگوت.

شازادەخانمیش لە ئەنجامدا، لە کۆشکەکە هاتە دەرێو حەوت شەوو رۆژ شاییو زەماوەندیان گێڕاو شازادەخانمیش بوو بە شاژنی تازە.

هانس کریستین ئاندرسن

لە کۆچیرۆکی (ئاندرولانگ)ەوە

(٩)

بێچووه مراوییه ناشیرینەکه

وەرز، وەرزی هاوین بوو، دیمەنی گوند یەجگار جوان بوو، گەنم زەرد بوو بوو، وێنجەی سەوز هەموو چەمەنزارەکانی داپۆشی بوو، لەقلەقێکی لاق درێژی لاق سوور رێی دەکرد، بە دەم رێگاوە، بە زمانێك کە لە دایکییەوە فێر بوو بوو، خۆی دەدواند. دارستانێکی گەورە دەوری مەزراو سەوزەزارەکانی گرتبوو، چەندین دەریاچەی جوان‌و قوولّ لە ناوەندی ئەم لێڕەوارو دارستانەدا هەبوو. بەڵێ بەڕاستی گوند لە باوەشی ئەو هاوینەدا، یەجگار جوان‌و دڵفڕێن بوو، خانوویەکی گەورەی کۆن‌و کەونارا لە ناوەندی مەزراکەدا بوو، کە سەربانەکەی لە ژێر تیشکی زێڕینی هەتاودا دەدرەشایەوە. حەوزێکی بچووك دەوراندەوری خانووەکەی دابوو، لە بن دیواری خانووەکەوە تا قەراخی حەوزەکە یەکپارچە رێواس بوو، رێواسەکان هێندە بەرز بوون کە منداڵانی بچووك دەیان توانی خۆیانی لە پەنادا وەشێرن، هەموو گیاو رووەکەکان وەکو خودی لێرەوارەکە کێوی بوون. مراوییەك، لە نێو ئەو گیاو رووەکانەدا دەژیا، ئەم مراوییە لە هێلانەکەی خۆیدا، لەسەر هێلکەکانی هەڵنیشتبوو و چاوەڕوانی ئەوە بوو. هێلکەکانی بترووکێنێ‌و بێچووەکانی بێنە دنیاوە. ئیدی خەریك بوو بەرە بەرە لەم هەموو چاوەڕوانیە بێزار دەبوو، چونکە کڕکەوتن لەسەر هێلکان، بەڕاستی کارێکی زەحمەت بوو، هەندێ لە مراوییەکان رۆژانە دەهاتنە دیدەنی، بەڵام هەندێکی تریان حەزیان دەکرد، هەر لە حەوزەکەدا مەلە بکەن، نەك خۆ بگەیەننە ژێر رێواسە کێویلەکان‌و دەگەڵ خامراویدا سەرگەرمی قسان بن.

ئەنجام، هێلکەکان یەك لە دوای یەك ترووکان: "جیـك، جیـك" هـەموو زەردێنـە هێلکەکان، بوو بوون بە جوجەڵەو سەریان لە قاوغان هێنا بووە دەر.

خامراوی گوتی: "قاق، قاق" بێچووە مراوییەکان کە قوشـقی بـوو بـوون، ئـاوڕی ئەملاو ئـەولایان دەدایـەوە، خنـە خـن بـەم لاو بـەولادا رایانـدەکرد، لـە ژێـر گـەڵا ڕێواسەکاندا هەرچیەکیان دەبینی بە سەرسامی تەمەشایان دەکردو دایکیان ڕێی دەدان بە کەیفی دڵی خۆیان تەمەشای دەوروبەری خۆیانو ئەو سەوزەزارە پانو بەرینە بکەن، چونکە ڕەنگی کەسك (سەوز) بۆ چاو باشە.

بێچووە مراوییەکان گوتیان: "ئەم دنیایە چەند گەورەیە، چەند جوانـە!" هەڵبەتـە شوێنەکەی ئێستایان لە چاو ئەوسای کە لە ناو هێلکەکاندا بوون، زۆر جیـاوازتر بـوو، خۆشتر بوو.

دایکەکەیان گوتی: "وردیلەکانم چما ئێوە پێتان وایە ئەمە هـەموو دنیایـە، دنیـا هەر ئەوەندەیە؟ دنیا زۆر لـەم بـاخو دارسـتانە گـەورەترەو تـا ئەوپـەڕی مـەزراکانی کەشیشی گوندەکەش دەڕوات! من تا ئێستا نەگەییوەمەتە ئەوێندەرو نەمـدیتوە. دەی ئێستا ژمارەتان تەواو بوو."

هەنگێ خامراوی لە جێی خۆی هەستا، تەمەشایەکی جوجەڵـەکانی کـردو گـوتی: "ڕاوەستن، ڕاوەستن! هێشتا یەکێکتان نەهاتووەتە دنیا، هێشتا گەورەترین هێلکە ماوە بترووکێ. خودایا چ بکەم، چەندی تری دەوێ تا بترووکێ! بەڕاستی لە چاوەڕوانی بێـزار بووم. دەڵێی بە دەنـوك بەربمـە ئـەم هێلکەیـەو بیترووکێـنم. سـەیرە بۆچـی هێشـتا نەترووکاوە."و دووبارە لەسەر هێلکەکە هەڵنیشتەوە.

پیرە مراوییەك کە هاتبووە دیدەنی خا مـراوی، پرسـی: "ئـێ، حـاڵ و ئـەحواڵت چۆنە، لە چیدایت؟"

خامراوی گوتی: "باشم، بەڵام دوا هێلکە هێشتا نەترووکاوە، لەوە دەچێ کـاتێکی زۆرتری پێ بچێت. بەڵام وەرە با فەرخەکانی دیکەمت پیشانبدەم. یەجگار جوانن، بـە

عەمراتی خۆم جوجەڵەی وا جوانم نەدیتوون! هەر هەموویان لە بابیان دەچن، ئەو بێ ویژدانەی کە تا ئێستا سەرێکی منو بێچووەکانی نەداوە."

پیرە مراوی گوتی: "ئادەی با تەمەشایەکی هێلکە نەترووکاوەکەت بکەم. دیارە دەبێ هێلکە قەلەموون بێت. جارێکیان منیش گەوج بوومو زەحمەتێکی زۆرم دەگەڵ چەند بێچوە قەلێکدا کێشا. لە ئاو دەترسان، هەر چیم کردو کۆشا نەمتوانی فێرە مەلەیان بکەم. چەندم بۆڵەبۆڵ بەسەردا دەکردن، فایدەی نەبوو نەبوو. ئادەی با تەمەشایەکی بکەم! ئا خۆیەتی، ئەمە هێلکە قەلەموونە. وازی لێبێنەو برۆ بەلای جوجەڵەکانی ترتەوەو فێرە مەلەیان بکە."

خامراوی گوتی: "نا، نا، من تا ئێستا زەحمەتێکی زۆرم کێشاوە، ماوەیەکی زۆر چاوەڕوانم کردووە، با کەمێکی تریش سەبر بکەمو لەسەری هەڵنیشم."

پیرە مراوی گوتی: "بە کەیفی دڵی خۆت بکە، چی بە باش دەزانی ئەوە بکە."و چونکە خامراوی بە گوێی نەکرد، زیز بوو و هەستاو رۆیی.

سەرەنجام هێلکە گەورەکە ترووکا. جوجەڵەکە بە جوکە جوك دەیویست لە قاپۆرە هێلکەکە بێتە دەرێ. زۆر گەورەو ناشیرین بوو. خامراوی ماوەیەك لێی ورد بووەوە: " چەند جوجەڵەیەکی گەورەو ناشیرینە، بە هیچ شێوەیەك لەوانی دی ناچێت، تۆ بڵێی بێچووە قەلەموون بێ؟! دەی گوێ مەدەیە، زوو بە زوو دەردەکەوێ. ناچار دەبێت خۆی بە ئاودا بکاتو مەلە بکات، ئەگەر رازی نەبێ بە تۆبزیو بە شاپان دەیخەمە ئاوەوە."

سبەینێ کە لە خەو ڕابوون، رۆژەکەی رۆژێکی زۆر خۆش بوو، خامراویو بێچووەکانی چوون بۆ حەوزەکە. خامراوی لە پێش هەموویانەوە خۆی هەڵدایە ئاوەکەوە: "قاق، قاق." جوجەڵەکانیش یەك لە دوای یەك خۆیان هەڵدایە ئاوەکەوە، خەریك بوو لە ئاوەکەدا نقوم بن، بەڵام یەکسەر هاتنە سەر ئاوەکەو کەوتنە مەلە. هەر هەموو جوجەڵەکان لە ناو ئاوەکەدا بوون، تەنانەت بوونەوەرە ناشیرینە بۆرە قنەکەش دەگەڵ ئەوانی دیدا مەلەی دەکرد: خامراوی گوتی: "نا، نەخێر قەلەموون نییە. تۆ تەمەشا چەند بە باشی پێی لە ژێر ئاوەکەدا دێنێو دەباتو خۆی قیت لەسەر ئاوەکە

ڕادەگرێت. نا بێچووی حەلاڵی خۆمە، لە گۆشتو خوێنی خۆمە، ئەوی ڕاستی بێ زۆر لێی وردبیتەوە ئەو ناشیرنەش نییە! قاق، قاق، دەی وردیلە جوانەکانم دووم بکەون با دنیاتان پێ نیشان بدەم، با بۆ مەڵبەندی مراویانتان ببەم، با ئەوانیش بتان بینن. لە من دوور مەکەونەوە، تا خێراتر بڕۆن باشترە. ئاگاتان لە پشیلە بێت!" خامراویو جوجەڵەکانی گەیشتنە مەڵبەندو واری مراویان. چ هەراو فەرتەنەیەك بوو. دوو بنەماڵەی مراویان لەسەر مارماسیەك لێیان بوو بوو بە قەرقەشەو دەمەقاڵێ. ئەنجام لەو بەینەدا پشیلەیەك هات بەسەراو مارماسیەکەی بۆ خۆی ڕفاند.

خامراوی گوتی: "وردیلەکانم، خۆ بە چاوی خۆتان بینیتان. ئەمە یاسای دنیایە." ئاو زاییە دەمی، چونکە ئەویش لە دڵی خۆیدا خۆی بۆ خواردنی سەری مارماسیەکە ئامادە کرد بوو! دەی ئێستا پێ هەڵگرن، خێراکەن، کڕنۆش بۆ پیرە مراوی بەرن، ئەمە زاناترین مراوی گوندەکەیەو زۆریش بوێرو دلێرە، ئەسڵو نەژادی ئەسپانیاییە. ئەو پەتە سوورەی کە بە لاقیەوەیە دەبینن؟ ئەمە بەرزترین میداڵو نیشانەی ڕێزە کە بە مراویەك ببەخشرێو نیشانەی ئەوەیە کە خاوەنەکەی بە کەسێکی تری نادات و بۆ خۆیی رادەگرێت. گشت خەڵكو گیانلەبەرانی گوند ڕێزی دەگرن. دەی خێرا پێ هەڵگرن با بڕۆین، لاقتان وامەیەننەوە یەك، لاقتان بڵاو بگرن. ئەوە بزانن کە هەر بێچووە مراوییەکی بە ئەدەب، هەمیشە وەکو بابو دایکی لاقی بڵاو دەگرێت." بێچووە مراوییەکان بە گوێی دایکیان کرد. مراوییەکانی دی کە بە سەرسامی سەیریان دەکردن، بە قاق قاق گوتیان: "تەمەشا، وا یەك فەوجی ترمان بۆ هات، هەر لە مانمان کەم بوو، یانی دەبێ ئەم هەمووە دەگەڵ ئێمەدا بژین؟ خۆ خواردنی دنیا بەشمان ناکات. ئاها! تەمەشای ئەو یەکەیان بکە، چەند ڕەزا قورسە. ئێمە حەزناکەین ئەمە لەگەڵ ئێمەدا بژی." یەکسەر یەکێك لە مراوییەکان خۆی گەیاندە بێچووە ناشیرینەکەو دەنووکێکی لە ملی دا. دایکی بێچووە ناشیرینەکە هاواریکرد: "وازی لێبێنە، بۆچی لێیدەدەی؟ بێوەیەو کاری بە کاری کەسەوە نییە."

ئەو مراوییەی کە لــە بێچــووە ناشــیرینەکەی دابــوو، گــوتی: "دەزانم، بــەڵام زۆر ناشیرینو کۆمیدییە، دەبێ تەنگەتاوی بکەین، بۆ ئەوەی بڕوات!"

پیرە مراوییە پەت لە پێیەکە گوتی: "کچەکەم، بێچووەکانت هــەموو جــوانو روح سووکن، بەڵام ئەو یەکەیان، بە باشی لاقی بڵاو ناگرێ، وانییە؟"

خامراوی گوتی: "جەنابی مراوی! ڕاستە جوان نییە، رەزا سووك نییە، بەڵام وەکــو هەموو بێچووەکانی ترم بە باشی مەلە دەکات. دەتوانم بڵێم لــەوانی دیکــە باشــتریش مەلە دەکات. ئەگەر هەندێ تەژەو ناقۆڵا (گەورەی ناشیرین) دیارە، هی ئەوەیە کە ئەو هێلکەیەی ئەوی لێبوو زۆر گەورە بوو." هەنگێ دانەوییەوەو ژێر گەردنی بێچووەکەی ماچ کردو نەوازشتی کردو لەسەری رۆیی: "جا چونکە نێرەیە، ئەگەر جــوانیش نــەبی زۆر گرینگ نییە."

بەڵێ بێچووە مراوی بەسەزمان، زۆر ناشیرین بــووو هــەموو پەلــەوەرو مریشــكو مراویەکانی دی بەر دەنووکیــان دەداو گاڵتــەیان پێــدەکردو دەیــانگوت: "تــەحا، کــە ناقۆڵای." نێرە قەلێك کە پەنجەیەکی تیژی سوژن ئاسا لە پشت هەر لاقێکیــەوە بــوو، خۆی بە گەورە و سەروەرو پاشای هەموو قەلەموونانی دنیا دەزانی، کە بێچووە مراوی تاینی بینی وەکو چارۆکەی کەشتیانی چارۆکەدار خۆی پڕ با کردو ئەوەنــدەی قیڕانــدو شیڕاند کە پۆپنەکەی ژێر ملی شینو مۆر بووەوە.

بێچووە مراوی نەگبەت نەیدەزانی کێوە بڕوات. چونکە زۆر ناحەز (ناشیرین) بووو هەمووان گاڵتەیان پێدەکرد، هەستی بە بەدبەختی دەکرد. رۆژ بــەرۆژ وەزعــی خراتــر دەبوو. هەموو هەر دەیان بوغزاند، تەنانەت خوشكو براکانی خۆیشی لەگەڵیدا تونــدو ڕەق بــوونو هەمیشــە پێیــان دەگــوت: "بریــا پشــیلەیەك دەیبردیــتو لــە کۆڵمــانی دەکردیتەوە." تەنانەت دایکیشی دەیگوت: "خۆزگەم بەوەی ناتبینێ. بریا لەبەر چاوم گوم دەبوویت." مراوییەکان بەر دەنووکیــان دەداو مریشــکان پــەلاماریان دەدا. ئــەو کیژەش کە دانی دەدانێ، هەمیشە بە نووکە شەق دووری دەخستەوە.

سەرەنجام، ڕۆژێك هەر چۆنێ بـوو، هەڵفڕییـە سـەر پـەرژینی مەزراکـە، هـەموو چۆلەکەکانی ئەو ناوە کە ئەو یان بینی، ترسـانو فـڕینو لـەو نـاوە دوور کەوتنـەوە. بێچووە مراوییەکە لە دڵی خۆیدا گوتی: "چونکە ناشیرینم، بۆیە ئەمانە هەڵدێنو لێم دوور دەکەونەوە." بێچووە مراوی گۆڕین (ناوبراو) هەر ڕۆیی، هەر ڕۆیی تا شـەوێکی درەنگ گەییە گوێی قۆپیو ئاوێکی گەورە، کە پڕ بـوو لـە سـۆنەو مراوییـە کێـوی. ئەوەندە شەکەتو ماندوو و هیلاك بوو هەر لەوێندەرو لە قەراغ قـۆپیو زەلکاوەکـەدا خەو بردییەوە.

کە ڕۆژ بووەوە، مراوییە کێوییەکان، یەك یەك لـە خـەو ڕابـوونو بـە سەرسـامی ڕوانیانە ئـەم غەوارەیـەو لێیـان پرسـی: "ئـەرێ تـۆ چ جـۆرە باڵندەیـەکی؟ بێچـووە مراوییەکەی هاوڕێمان سەری بە هەموو لایەکدا وەردەسووڕاندو ڕۆژ باشو سـڵاوی لـە یەك بە یەکیان دەکرد. مراوییە کێوییەکان گوتیان: "تۆ زۆر ناشیرینی، بەڵام دەتـوانی لای ئێمە بمێنیتەوە، بە مەرجێ کە بیر لەوە نەکەیتەوە ژن لە خێڵی ئێمە بێنی."

بێچووە مراوی نەگبەتو داماو، ئەوەی بیری لێنە دەکردەوە ژن هێنانو زەماوەنـد بوو. هەموو ئاواتێکی ئەوە بوو کە بتوانێ، بە ئاسـانیو بـێ سەریەشـەو بـێ ئـەوەی کەس گەڕی پێ بکات، لەو زەلکاوەدا بژیو بە کەیفی خۆی ئـاو بخواتـەوە. تـازە دوو ڕۆژ بوو بێچووە مراوییەکە گەیی بووە ئەوێندەر کە دوو نێرە قـازی کێـوی لێ هاتنـە پێشێ. ئەم قازانە هێشتا باڕ (بێچووە مەلی بەهارە) بوون، بۆیـە زۆر گـورجو گـۆڵو زیتەڵو بزێو بوون. بە تەشەرەوە (تەعلیق) پێیان گوت: "هاوڕێی جاحێڵ، تۆ ئەوەنـدە ناشیرینی کە چوویتەتە دڵمانەوەو خۆشمان دەوێی. دەتەوێ دەگەڵ ئێمەدا بێیتو ببی بە باڵندەیەکی کۆچەری؟ لە زەلکاوێکی دیکەی ئەم دەوربەرەدا، کۆمـەڵێك قـازە مێیـە دەژین کە هەر هەموویان کیـژی ڕنـدو جـوانن. هەرکـە چـاویان بـەم سـەرو فەسـاڵە ناشیرینەی تۆ بکەوێ، نەك بە دڵێ، بە سەد دڵ ئاشقو شەیدات دەبن!"

لە پڕ دەنگی تەقینی دوو فیشەك لـە ئاسمانـدا "تریـق، تریـق" دەنگـی دایـەوە. هەردوو باڕە قازەکە پەلە خوار بوونەوە، کەوتنە ناو زەلکاوەکە ، ئاوەکەی ژێریـان لـە

خوێنی ئەواندا سوور بوو. دیسان دەنگی تەقە بەرز بووە، قازە کێوییەکانی ناو نەیچەزارەکە (قامیشەڵان) هەڵفڕین. ئیدی ڕاو بوو ئەما ڕاو. ڕاوچیان لە دەوروبەری قۆپیو زەلکاوەکەدا خۆیان بۆ لە بۆسە دابوونو هەندێکیانیش لەسەر دارەکان خۆیان حەشاردا بوو. دووکەڵێکی شینباوی چڕ بەسەر درەختەکانو ئاوەکەوە وەستا بوو. تولەو تاژیان بە نێو قامیشەڵانو دەوەنەجاڕەکەدا، بە نێو قوڕو چڵپاوەوە، بەدەم مڵۆو موشو بۆنکردنەوە دەهاتنە پێشێ. بێچووە مراوی نەگبەت، لە ترسا زراوی تۆقی بوو و سەری وەبن باڵی نابوو. لە پڕ تاژیەك لێی نزیك بووەوە. زمانی بستێك لە زاری هاتبووە دەرێو تووڕەیی لە چاوانی دەباری. دەمی کردەوەو ددانەکانی جیڕکردەوە. ئەوسا بەلای بێچووە مراوییەکەدا ڕۆییو شڵپ خۆی بە ئاوەکەدا دا.

بێچووە مراوییەکە گوتی: "سوپاس بۆ خودا! ئەوەندە ناشیرینم کە تەنانەت تاژیش پێم قاییل نییە کە بۆ خۆی بمخوات."

بە درێژایی ئەو ماوەیەی کە راوچیان تەقەیان دەکردو فیشەکان بە نێو قامیشەڵانەکەدا بە گیزو هوڕ تێ دەپەڕین، بێچووە مراوییەکەی هاوڕێمان لە جێی خۆی نەبزووت. کە خۆر ئاوابوو، راوچییەکان ڕۆییشتنو کپیو ئارامی باڵی بەسەر هەموو شوێنێکدا کێشا. تا ئەو دەمە بێچووە مراوی بێچارە لە ترسا لە جێی خۆی نەجووڵا. ئەوسا سەری هەڵبڕی، نیگایەکی دەوروبەری کرد، وەکو تێسکەی تفەنگ بۆی دەرچووو لە قۆپیو زەلکاوەکە دوور کەوتەوە. بایەکی توندی دەهاتو بێچووە مراوی داماو، بە هەزار زەحمەت لە مەزراکە دەرچوو.

پاژێکی (بەش) شەو بوری بوو کە بێچووە مراویەکە گەییە کۆنە کوختەیەکی چکۆلە. کوختەیەکی هێندە وێرانو داڕوخا بوو، کە لە ئانو ساتا بوو بە سەریا بڕوخێتو سەیر بوو کە تا ئەو کاتە خۆی بە پێوە گرتبوو. گڤو هوڕی باو باهۆز هەترەشی پیاوی دەبرد. بێچووە مراوی داماو، لە پاڵ کوختەکەدا، کلکی لە عاردی توند کرد تا بایەکە هەڵی نەگرێتو بە دیواری کوختەکەیدا نەکێشێت. باو باهۆزەکە، سات بە سات توندتر بوو، بێچووە مراویەکە لە پڕ بینی کە بایەکە لایەکی لە دەرگای

کوختەکە دەرهێناوەو کەلەبەری تێ خستووە، بۆیە بێچووە مراوییەکە دەیتوانی بە ئاسانی لەو کەلەبەرەوە خۆی بخزێنێتە ژوورەوەو هەرواشی کرد.

پیرەژنێك، بەخۆو پشیلەیەك‌و مریشكێكەوە لەو کوختەیەدا دەژیا. پشیلەکە کە ناوی (سانی) بوو، زۆر شارەزایانە پشتی کووڕ دەکردەوەو دەی میاواندو مووی خۆی گرژ دەکردو دەی مڕاندو دەی پرخاند. خۆ ئەگەر پیرەژن دەستی بە تووکەکەیدا هێنابا، بە تایبەتی ئەگەر بەپێچەوانەوە دەستی پێدا هێنابا، پزیسکی لێدە بووەوە. مریشکەکە دوو لاقی زۆر کورتی هەبوو، ناوی (خرپن) بوو. ئەم مریشکە هێلکەکەر بوو، پیرەژن وەکو منداڵێکی خۆی خۆشی دەویست. کە دنیا رووناك بووەوە، رۆژهەڵات، سەیریان کرد بێچووە مراوییەکی غەریب‌و غەوارە خۆی بە گۆشەیەکی کوختەکەیاندا کردووە، زۆریان پێ سەیر بوو. پشیلەکە دەستی بە مڕاندن کرد، مریشکەکە کەوتە درقە درق‌و گارە گار. پیرەژن سەری لە هەراو هەنگامەی ئەوان سوڕما بوو، پرسی: "چی بووە؟" ڕوانییە دەوروبەری خۆی، بەڵام چونکە چاوەکانی کز بوو بوون، بێچووە مراوییەکەی لێ بوو بە مراوییەکی خرپن‌و قەڵەو کە ڕێی ون کردووەو بە پێی خۆی هاتووەتە بەر دەستی، گوتی: "بەهـ بەهـ! چ دەسکەوتێکی با هاوردەیە! ئەگەر مێچکە بێ باشە، هێلکەمان بۆ دەکات. بەڵام دەبێ جارێ سەیر بکەین تا بزانین نێرەیە یان مێیە." پیرەژن، سێ هەفتەی ڕێك، بۆ تاقیکردنەوە بێچووە مراوییەکەی لە ماڵەکەی خۆیدا ڕاگرت، بەڵام بە درێژایی ئەم ماوەیە تاقە هێلکەیەکیشی نەکرد.

ئێستا، پشیلەو مریشکەکە بوو بوون بە ئاغاو خانمی ماڵ. هەمیشە دەیانگوت: "ئێمەو دنیا"، چونکە خۆیان نەك هەر بە نیوەی دنیا، بەڵکو بە نیوە باشەکەی دنیا دەزانی. بێچووە مراوییەکەی لەمەڕ خۆمان، باوەڕی وابوو کە هەموو کەسێك هەقی ئەوەی هەیە ڕاوبۆچوونی جیاوازو تایبەتی خۆی هەبێ‌و گوزارشتی لێبکەن. بەڵام مریشکەکە وا بیری نەدەکردەوەو ئەمەی پێ قەبوڵ نەدەکرا. رۆژێك مریشکەکە، لە بێچووە مراوییەکەی پرسی: "تۆ دەتوانی هێلکە بکەی؟"

- نه.

- کەواتە دەمت لێکبنەو فزە مەکە.

پاشان پشیلەکە لێی پرسی: "تۆ دەتوانی خۆت گیڤ بکەیتەوەو بمڕێنیو پزیسك بهاوی؟"

- نه ء

- کەواتە، کە خەڵکی ئاقڵو فامیدە کەوتنە قسە، تۆ دەمت داخەو لە خۆتەوە قسە مەکە.

بێچووە مراوییەکە، ماتو خەمبار لە سووچێکەوە هەڵکوڕما. لە پڕ هەستیکرد پێویستی بە هەوای تازەو تیشکی خۆرە، بۆیە حەزی دەکرد کەمێك مەلە بکاتو گرێی دڵی خۆی بۆ مریشکەکە کردەوە.

مریشکەکە بەرسڤی (وەڵام) دایەوە: " من دەزانم کوێت دێشێت؟ چونکە هیچ کارێك نازانیو هیچت لەبارا نییە، بۆیە بیر لەم شتە قۆڕانە دەکەیتەوە. بڕۆ لە جیاتی ئەم گەوجە گەوجە، هێلکەیەك بکە، یا مرە مرێك بکە، هەنگێ دەبینی چۆن هەموو شتێك بە دڵی خۆت دەبێ."

بێچووە مراوییەکە گوتی: " تۆ لە قسەکانی من ناگەی، لێم تێناگەی..."

مریشکەکە کە بەرسڤی دایەوە: "باشە، ئەگەر من لێت تێنەگەم ئەدی کێ لێت دەگات؟ بێگومان خۆت لە پیرەژنو پشیلەکەش بە ئاقڵتر دەزانی، وانییە؟ ئەوەندەش غەرا مەبە بچکۆل. باوەڕ بکە من خێرو چاکەی تۆم دەوێ. پێشینان گوتویانە: دۆست ئەوەیە بتگرێنێ نەك بتخاتە پێکەنین! کاتی خۆت بە فیڕۆ مەدە. باشترین شت ئەوەیە بەزووترین کات بێیتە هێلکەو فێری هێلکە کردن ببیت، چۆن بمڕێنی، چۆن بە پەڕەکانت پزیسك بهاوی."

بێچووە مراوییەکە گوتی: "وا باشترە لێرە بڕۆمو خۆم بە دنیای بەریندا بکەم."

مریشکەکە گوتی: "کەیفی خۆتە، چیت پێخۆشە ئەوە بکە."

بێچووه مراوییەکه لەوێ ڕۆیی، بە زۆر قەڵەمڕەودا تێ پەڕی،و لـە زۆر ئـاودا مەلـەی کرد، بەڵام هەر کەسێك کە دەیبینی، ئەوەنـدە ناحـەزو ناشـیرینە گاڵتـەی پێـدەکرد. وەرز هاتنو رۆیین، تا وەرزی پایز هات. گەڵای دارو درەختان بەرە بـەرە زەرد دەبـوون، بـا لێـی دەدانو دەوەرین. دنیا زۆر سارد بوو بوو. هەوری گەواڵ گەواڵ، کە دیار بوو بەفری پێیە، لە زەوی نزیك دەبوونەوە. قەلەڕەشکەیەك لـە هێلانەکـەی خۆیـدا هەڵنیشـتبووو لـە سـەرما هەڵدەلەرزیو دەیقڕاند، ژیان لەو سەرماو تۆفـەدا بـۆ بێچـووە مـراوی نەگبـەتو بێچـارە زەحمەتو دژوار بوو. رۆژێ، دەمەو ئێوارەیەك، کە تیشـکی هـەتاو بـاڵی بەسـەر هـەموو شوێنێکدا کێشـابوو، پۆلـە باڵندەیـەکی سـپی جـوان هاتنـە بێشـەو مەزراکـە. بێچـووە مراوییەکە بە عەمراتی خۆی ئەم باڵندانەی نەبینی بوو. هەموو مل باریكو درێـژ، باڵیـان گەورە بوو. ئەمانە قوو بوون. دەنگو ئاوازیان هـەموو ئاسمـانی پـڕ کردبـوو. ئـەم قـووە جوانانە، هەموو ساڵێك لەم کاتەدا، لە شەقەی باڵیان دەداو بـەرەو ئـارانو گەرمـە سـێرو دەریاچەی گەورەتر کۆچیان دەکرد

ئەمانە، لە ئاسماندا بەرە بەرە بەرزو بەرزتر دەبوونـەوەو بێچـووە مراوییەکـەی هـاوڕێی خۆمان، نوقمی تەمەشای ئەوان بوو بوو. هەستێکی سەیر دڵو دەروونی داگـیر کـرد بـوو. بەسەر ئاوەکەوە بە هەر چوار دەوری خۆیدا دەسوڕایەوەو ملی هەڵدەبڕی تا مەلەکان باشـتر بدینێ لە پڕ هاوارێکی هێندە بەرزو سەیری کـرد کـە خـۆی لـە دەنگەکـەی خـۆی ترسـا. نەیدەتوانی ئەو باڵندە جوانانە لە بیربکات، کاتێ کە ئەوان لە هەتەری چاو ون بوون، خـۆی بەژێر ئاوەکەدا کرد. کە هاتەوە سەر ئاوەکـە ئیـدی بێچـووە مراوییەکـەی جـاران نـەبوو، هەستێکی سەیر سەراپای گرتبوو. ناوی ئەو باڵندانەی نەدەزانیو تەنانەت نەشیدەزانی کـە بۆ کوێ کۆچ دەکەن، بەڵام هەستیدەکرد کە هەرگیز هیچ کەسو هیچ شتێکی بە ئەنـدازەی ئەو باڵندانە خۆش نەویستبوو. لە ناخی دڵی خۆیدا زەڕەیەك بەغیلی پێنـەدەبردن. هـەرگیز ئەو جوانیەی بۆ خۆی بە ئاوات نەخواستبوو. ئەو تەنیا ئەوەندەی بەس بوو کە مراوییەکانی دی لە نێو خۆیاندا قـەبوڵی بکـەن، دەری نەکـەن، دامـاو خـۆت بێچـووە مـراوی ناحـەز (ناشیرین)!

وەرز گۆڕا، زستان هات، زستانێکی زۆر سارد. بێچووە مراوی ناچار بوو لە ئاوەکەدا مەلە بکات تا نەیبەستێ، بەڵام ئاوەکە ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر دەیبەستو مەوداکەی کەمتر دەبووە، تا وای لێهات هەموو ئاوەکە بەستیو بوو بە یەکپارچە سەهۆڵ. بێچووە مراوی لە ناو ئاوەکەدا پێیەکانی دەجوولاند تا نە یەڵێ ئاوەکەی دەوروبەری بیبەستێ، بەڵام بێ سوود بوو هەوڵی. سەرەنجام ماندوو بوو، لە پەلوپۆ کەوتو سەهۆڵ چوار دەوری گرت.

بەیانی زوو، کابرایەکی جووتیار کە بە وێندەرا تێدەپەڕی، مراوییەکەی بینی کە لە نێو سەهۆڵدا گیری خواردووە. بە سەندەڵەکانی (قاپ قاپ، تەقتەقیلە) سەهۆڵەکەی شکاندو مراوییەکەی بۆماڵەوە، بۆ لای ژنەکەی بردەوە. بێچووە مراوی لەوێ. لە ماڵی جوتیارەکەدا ئاهێکی تێ گەڕاو بوژایەوە. منداڵەکانی دەیانویست گەمەی دەگەڵ بکەن، بەڵام ئەو وایزانی کە دەیانەوێ ئەزیەتی بدەن. بۆیە شپرزەو ترساو بە هەموو لایەکدا غاری دەدا. لە پەشۆکاویدا خۆی بە قاپێك شیردا کرد، شیرەکە ڕژایە ناو ژوورەکە. ژنی جووتیارەکە بە قیژە قیژ دوای کەوت، بێچوە مراوییەکە ئەمجارەیان خۆی بە قاپە کەرەیەکدا کردو لەوێوە هەڵفڕیو کەوتە کەندووە ئاردەکەیانەوە،و پاشان لەوێش دەرهات. ئەوجا ژنەکە، بەو مقاشەی کە بەدەستیەوە بوو، یەکێکی پێدا کێشا. منداڵەکان بەدەم پێکەنینو هەراو هەنگامەوە کەوتنە هەوڵو تەقەلای ئەوەی کە بیگرن. خۆشبەختانە دەرگای ماڵەکە کرا بووەوەو بێچووە مراوییەکە بە هەر زەحمەتێ بوو توانی لە دەرگاکەوە وەدەربکەوێو بەرەو بێشەو لێرەواران هەڵفڕێ. کاتێ گەییە بێشەزاران، هیلاكو ماندوو، شپرزەو حەپەساو، لەسەر ئەو بەفرە زۆرە نیشتەوە کە تازە کەوتبوو.

سەرباری هەموو بەدبەختیەکانی، ناچار بوو سەرمای سەختی زستانیش تەحەمول بکات،

ڕۆژگار تێپەڕی، وەرزی بەهار هات، پرتەوی هەتاو باڵی بەسەر هەموو لایەکدا کێشا، تەیروتو کەوتنە خوێندن، ئیدی بەهار بوو ئەمما بەهار! تا حەزکەی جوانو دڵگیر.

لە پڕ باڵی لێك کردنەوە، بە دەنگی باڵەکانیا تێگەیی کە زۆر بەهێز بوون. باڵەکانی گەورە بوو بوونو ئێستا دەیانتوانی هەڵی بگرنو لە عاردی بەرز بکەنەوە. لە شەقەی

باڵیدا، له چاو تترووکانێکدا خۆی گەیانده باخێکی گەوره. دارسێو، شکۆفەیان کرد بوو، بۆنی یاس، دنیای پڕ کرد بوو. به ڕاستی باخێکی دڵگیرو جوان بوو، هەر گۆشەیەکیت تەمەشا دەکرد، تەڕو بڕو پاراوو بەهاری بوو.بێچووه مراوییەکەی هاوڕێمان، له قوولآیی باخەکەوەو له دوورەوه سێ قووی سپی جوانی بەدی کرد، که به بەر چاوییەوەو به غروورەوه باڵیان لێك دەدا، له دوورەوه ناسینییەوەو خەمێکی سەیر سەراپای داگرت. له دڵی خۆیدا گوتی: "واچاکه بچم بۆ لای ئەم باڵندە جوانانه، هەرچەنده پێیان ناخۆش دەبێت‌و لێم تۆڕه دەبن‌و به دەنووکان تێم بەردەبن‌و دەمکوژن، بەڵام قەیدی نییه، ئەوان به دەنووك بمکوژن باشتره لەوەی مراویان بەر دەنووکم بدەن یان مریشکان پەلامارم بدەن، یان کچۆڵەی مەزرادار بەر نووکه شاپانم بدات یان له سەرمای زستاندا ڕەق ببمەوه."

هەنگێ له شەقەی باڵیدا، خۆی به رووبارەکەدا کردو بەمەله بەرەو لای قووه جوانەکان ڕۆیی. کاتێ قووەکان بینیان له شەقەی باڵیان داو بەپەله خۆیان گەیاندێ. بێچووه مراوی بەسەزمان گوتی: "وەرن بمکوژن!" بەدەم چاوەڕوانی مەرگەوه، سەری به دیار ئاوەکەوه شۆڕ کردەوه. بەڵام چی بینی؟ وێنەی باڵندەیەکی جوانی له ئاوه سافو زوڵاڵەکەدا بینی. ئەمه وێنەی خۆی بوو، بەڵێ گۆڕابوو، ئیدی بێچووه مراوییه بۆرەقنه ناشیرین‌و ناقۆڵاکەی جاران نەبوو، بەڵکو قوویەکی تەواو بوو.

گرینگ نییه له مەزراو مەڵبەندی مراویان بێیته دنیا، گرینگ ئەوەیه له هیلکه قوو بوو بیت.

قووه گەورەکانی تر، به دەوروبەریدا مەلەیان دەکردو به دەنووکان نەوازشتیان دەکرد. چونکه له نەگبەتی‌و بەدبەختی رزگار بوو بوو، له خۆشیاندا له پێستی خۆی نەدەهێوری. هەنووکه له هەموو کەس زیاتر قەدری ژیانی خۆش‌و بایەخی جوانی دەگرت‌و دەزانی. چەند منداڵێك هاتن بۆ باخەکه تا ورتکه نان‌و گەنمه شامی بۆ قووەکان بخەنه ئاوەکەوه. منداڵێك که له هەموو ئەوانی دی بچووکتر بوو، به سەرسامی هاواری کرد: "تەمەشاکەن! ئەمه قوویەکی تازەیه." منداڵەکانی دیکەش هەموو بەیەك دەنگ گوتیان: "بەڵێ، قوویەکی

تازە هاتووە." ئەوجا لە خۆشیاندا کەوتنە چەپڵە لێدانو سوڕدانو بە غار ڕۆییشتن تا داکو بابیشیان بێنن.

ئەو خەڵکەی کە بۆ باخەکە دەهاتن تا ورتکە نانو گەنمە شامی بۆ قووەکان بخەنە ئاوەکەوە، دەیانگوت: "ئەم قووە تازەیە لە هەموو ئەوانی تر جوانترە. تازە بارو جوانە." قووە پیرەکانیش، بەنیگای پڕ میهرو ستایشەوە سەیریان دەکرد.

بێچووە مراوییەکەی لەمەڕ خۆمان کە ئەو هەموو میهرو ڕێزەی دەبینی، دەپەشۆکاو لە شەرما سەری وەبن باڵی دەدا. هەستی شادمانی، سەراپای قووە بارەکەی داگرتبوو، بەڵام لە خۆی بایی نەبوو، چونکە دڵی پاکو بێگەرد، دڵی پڕ میهرو دلۆڤانی، هەرگیز مەغروور نابێت. لە خۆی بایی نابێت. ئەو کاتانەی وە بیر دێنایەوە کە هەمووان ئازاریان دەدا، تەشقەڵەیان پێ دەکردو گاڵتەیان پێدەکردو لەگەڵ ئێستادا بەراوردی دەکرد کە هەمووان دەیانگوت جوانترین باڵندەیە.

بنە یاسی وەنەوشەیی سەری چلاٚنی دانەواند بووەوەو بە ئاستەم خۆی لە ئاوەکە دەسوو، هەتاو گەرمو ئارام دەدرەوشایەوە. ئەویش باڵەکانی پێکدادانو گەردنە جوانەکەی قوت کردەوەو لە کانگای دڵەوە، بەوپەڕی شادی هاواری کرد: "کاتێ کە بێچووە مراوییەکی ناحەز بووم، لە پڕخەی خەوی خەیاڵیشدا ئەوەم بە بیردا نەدەهات کە ڕۆژێ لە ڕۆژان، ئەوەندە خۆشحاڵ ببم."

هانس کریستین ئاندرسن
١٨٤٤

(١٠)

ڕاپونزەڵ

هەبوو نەبوو، ڕۆژگارێك ژنو مێردێك پێکەوە دەژیان. ئـەم ژنو مێـردە منـداڵیان نەبوو، بۆیە زۆر خەمینو نارەحەت بوون. سەرەنجام خواوەند ئاواتی ژنو مێردەی هێنایە دیو، ژنە سکی پڕ بوو. پەنجەرەیەکی بچووك لە ماڵەکەی ئەم ژنو مێردە میهرەبانەدا هەبوو، ئەم پەنجەرەیە دەیڕوانیە سەر باخێکی یەجگار جوانی پـڕ لـە گـوڵو گـوڵزاری جوان.

شورەیەکی (دیوار) زۆر بەرز بـە دەوری ئـەم باخـەدا کێشـرا بـوو،و کـەس زاتـی نەدەکرد بچێتە باخەکەوە، چونکە خاوەنی باخەکە ژنێکی جادووبازی بە دەسەڵات بـوو کە هەموو خەڵکی دنیا لێی دەترسان.

ڕۆژێك، ژنە لەبەر پەنجەرەکە وەستا بوو،و نقومی تەمەشای باخەکە بوو، کە لە پڕ چاوی بە تەختێك کەوت کە زەڵاتەیەکی زۆری گوڵی ڕاپونزەڵی بەسەرەوە بـوو. گـەڵای ڕاپونزەڵەکە هێندە تەڕو ئاودارو تازە بـوو کـە ژنـە حـەزی چـووە خـواردنی زەڵاتـەی ڕاپونزەڵ. تاسەی خواردنی زەڵاتەی ڕاپونزەڵ ڕۆژ بە ڕۆژ لەلای ژنەی تاین کـە بێـزو و مەگێرانی دەکرد، زیاتر دەبوو،و ژنە دڵنیا بوو کە ئەگـەر لـەو گیایـە نـەخوات کـام دەکاتو نەوسی دەتکێو نەخۆش دەکەوێو لاوازو ڕەنگ زەرد دەبێ. چەند ڕۆژێك بەم حاڵەوە بوری، تا ڕۆژێك مێردە هەستی بە نیگـەرانیو پەشـێوی هاوسـەرەکەی کـردو گوتی: "گیانەکەم بۆچی ئەوەندە لاواز بوویت ؟ ژنە وەڵامی دایەوە: "ئەگـەر، تۆزێـك ڕاپونزەڵ، کە لە باخەکەی پشت ماڵەکەمانەوە هەیـە، نـەخۆم، دڵنیـام کـە دەمـرم."

پیاوەکە، کە ژنەکەی زۆر خۆشدەویست، لە دڵی خۆیدا گوتی: "تا ژنەکەم نەمردووە با فریا بکەوم،و بە هەر نرخێ بووە، هەندێ راپونزەڵی بۆ بچنم."

کە رۆژ ئاوا بوو، دنیا تاریك بوو، پیاوە بەسەر دیوارو حەسارەکە کەوت، خۆی بە باخی ژنە جادووبازەکەدا کردو بە پەلە باوەشێك ڕاپونزەڵی چنیو بۆ ژنەکەیی هێنا. ژنە، بەراپونزەڵەکە، زەڵاتەیەکی هێندە بە تامو لەزەتی دروستکردو خوارد کە لە عەمراتی شتی وا خۆشی نەخوارد بوو. رۆژی دواتریش، ژنە دیسان حەزی چووە خواردنی زەڵاتەی راپونزەڵو مێردەکەی ناچار کرد هەمدیس بۆ باخەکە بچێتو هەندێ راپونزەڵی بۆ بێنێ.

ئێوارە وەختێکی درەنگ، پیاوە بۆ جاری دووەم بەسەر حەساری باخەکە کەوت، بەڵام هەرکە پێی نایە ناو باخەکە،چاوی بە ژنەی جادووباز کەوتو ترس لە سەراپای نیشت. ژنەی جادووباز، بە نیگایەکی زۆر توڕەوە هاواریکرد: "چۆن وێرات وەکو دزان بە حەسارەکەدا سەر بکەویو بێیتە ناو باخەکەمو گوڵە راپونزەڵەکانم بدزیت ؟ تۆ دەبێ لەسەر ئەم رووقامیو سەرپێچیەت سزا بدرێیت تا ببی بە پەندو عیبرەت بۆ کەسانی تر." کابرا گوتی: "تکایە ببورە، چونکە من لە ناچاریدا ئەم کارەم کردووە. ژنەکەم حامیلەیە، بێزگەوانە، لە پەنجەرەکەمانەوە گوڵە راپونزەڵەکانی تۆی بینیو بەجۆرێ حەزی چووە خواردنی ئەو گوڵە کە ئەگەر نەیخواردایە کامی دەکردو دەمرد."

ژنەی جادووباز کە گوێی لەو قسانە بوو گوتی: "ئەگەر راست بکەیتو وابێت، تەنیا بە یەك شت لێت خۆش دەبم. دەبێ ئەو منداڵەی کە دەتان بێ، بدەیتە من تا بە دەوری دنیادا بیگێڕم. دڵنیابە کە منداڵەکەت ئایندەیەکی باشی دەبێتو وەکو دایکێك ئاگاداری دەکەم."

پیاوە، لە ترسا، داواکەی ژنەی جادووبازی قەبووڵکرد.

زۆری نەبرد کە منداڵە هاتە دنیاو سەرو کەللەی ژنەی جادووباز پەیدا بوو. جادووبازەکە، منداڵەکەی دەگەڵ خۆدا بردو ناوی نا "راپونزەڵ". ئەم ناوە لەو دەڤەرو مەرزو بووەدا بە مانای "گوڵە ئیستکانی" یان "گوڵپەر" بوو.

راپونزەل، هێندە جوان بوو دەتگوت هەتاوە. کە تەمەنی بوو بە دوانزە ساڵان، ژنەی جادووباز، لە نێو لێرەوارێکی چڕە دارو درەختدا، لە بورجێکی بێ دەرگاو بێ قالدرمەو بێ پلیکانەدا حەپسی کرد، تەنیا لە سەری بورجەکەدا دەلاقەیەکی بچووك هەبوو کە هەر کاتێ پیرە جادووباز ویستبای راپونزەل ببینێ، لە پاینی بورجەکەوە بانگی لێدەکرد:

راپونزەڵ، راپونزەڵ

پرچە زێڕینەکەت بەربدەوە

راپونزەڵ، کە قژێکی زۆر درێژی جوانی وەکو ڕستە زێڕی هەبوو، هەرکاتێ گوێی لە دەنگی جادووبازەکە دەبوو، قژە هۆنراوەکەی، یانی پرچەکەی دەکردەوەو لە دەلاقەکەوە شۆڕی دەکردەوەو ژنەی جادووباز وەکو پەیژە، پێیدا سەردەکەوت بۆ ناو بورجەکە.

چەند ساڵێك بەم جۆرە بوری، تا رۆژێك کوڕە پاشایەك بەدەم سوارییەوە گوزەرو ڕێی کەوتە ئەو لێرەوارەو بە تەنیشتی بورجەکەدا ڕەت بوو. لەو دەمەدا کوڕە پاشا گوێی لە دەنگێکی یەجگار خۆش و دڵڕفێن بوو، بە دەستی خۆی نەبوو وەستاو ئەفسوونی ئەو دەنگە بوو. ئەمە دەنگی راپونزەڵ بوو کە لە تەنیاییدا بێتاقەت بوو بوو و هەوڵیدەدا بە گۆرانی چڕین خۆی سەر گەرم بکات. شازادە بڕیاری دا بە بورجەکەدا سەر بکەوێ‌و خاوەنی ئەو دەنگە ببینێ، بەڵام هەر چەندی کردو کۆشا هیچ دەرگایەکی نەبینییەوەو ئەنجام بۆ ماڵ گەڕایەوە. شازادە بە جۆرێ شەیدای ئەو دەنگە بوو بوو کە هەموو رۆژێ بۆ لێرەوارو دارستانەکە دەڕۆیی‌و گوێی لە دەنگ‌و ئاوازی راپونزەڵ دەگرت.

رۆژێك کە شازادە لە پشت درەختێکەوە وەستا بوو، لە ناکاو جادووبازە پیرەکەی بینی کە لە خوار بورجەکەوە هاواری دەکرد:

راپونزەڵ، راپونزەڵ

پرچە زێڕینەکەت بەربدەوە

هەنگێ سەیری کرد کە راپونزەڵ پرچەکەی شۆڕ کردەوەو جادووبازەکە پێیدا سەرکەوت بۆ سەر بورجەکە.

شازادە لە دڵی خۆیدا گوتی: "ئەگەر ئەمە پەیژە بیٚو بکریٚ پێیدا سەر بکەوی بۆ سەر بورجەکە، وا چاکە منیش بەختی خۆم تاقی بکەمەوەو پێیدا سەر بکەوم."

ڕۆژی دوایی، دەمەورۆژاوا، شازادە هاتە بن بورجەکە و هاواریکرد:

راپونزەڵ، راپونزەڵ

پرچی زێڕینت بەربدەوە

ڕاپونزەڵ، هەرکە گوێی لە دەنگی شازادە بوو، پرچە زێڕینەکەی شۆڕ کردەوەو شازادە پێیدا سەرکەوت.

سەرەتا راپونزەڵ زۆر ترسا، چونکە تا ئەو کاتە هیچ پیاوێکی نەبینی بوو. بەڵام شازادە زۆر بە نەرمو نیانی قسەی دەگەڵ کردو گوتی:

"یەکەمجار کە گوێم لە دەنگو ئاوازت بوو، زۆر دڵبەندت بوومو کەوتمە هەوڵی ئەوەی بتبینم." راپونزەڵ یەکسەر ترسی رەوییەوەو، هەرکە شازادە خوازبێنی کرد، راپونزەڵ لە دڵی خۆیدا گوتی ئەمە گەنجێکی قۆزەو سەبارەت بە منیش زۆر لە پیرە جادووبازەکە مێریڤانترە (میهرەبان). ئیدی راپونزەڵ دەستی دە نێو دەستی شازادە ناو گوتی: "من زۆر خۆشحاڵ دەبم ئەگەر لەگەڵ تۆدا بم، بەڵام نازانم چۆن لەم بورجە بێمە خوارەوە؟ چارە ئەمەیە کە هەر کاتیٚ بۆ دیدەنیم دێی، کلافەیەك ئاوریشم دەگەڵ خۆدا بێنی، تا پەیژەیەکی پیٚ دروست بکەم، کە پەیژەکە ئامادە بوو، هەنگێ دەتوانم پێیدا بێمە خواریٚ، و تۆش بە سواری ئەسپەکەت هەڵمبگریتو لێرەم ببەی."

چونکە پیرەژنەی جادووباز، بە رۆژەوە دەهاتە دیدەنی راپونزەڵ، بۆیە راپونزەڵ بە شازادەی گوت کە بەشەو بێتە دیدەنی، هەر کاتێکیش کە شازادە دەهات کلافەیەك ئاوریشمی دەگەڵ خۆیدا دێنا، تا پەیژەکە ئامادە بوو.

پیرەژنی جادووباز، هەر هەستی نەکرد کە چ شتێك لە دەوروبەری رووی داوە، تا رۆژێك راپونزەڵ، بیٚ بیرکردنەوە، رووی کردە جادووبازەکەو گوتی: "نازانم دایکە گیان،

بۆچی تۆ زۆر به زەحمەت هەڵدەکێشمە سەریٚ، کەچی شازادەی گەنج زۆر بە ئاسانی‌و لە چاو تروکانێکدا دەگاتە لام."

جادووبازی پیر، لە ناکاو هاواریکرد: "ئەوە چیت گوت کچەتیوەی نارەسەنی بەدفەڕ، من وام خەیاڵدەکرد کە تۆم لە هەموو خەڵکی دنیا شاردووەتەوە، کەچی وا دیارە منت خاپاندووە (خەڵەتاندووە) ؟"

جادووبازەکە، بە تووڕەیی کەزییە جوانەکانی راپونزەڵی لە دەوری دەستی پێچاو بە دەستی راستی قرچ قرچ مقەستی لێناو بڕی. ئەوسا بەوپەڕی دڵڕەقی راپونزەڵی بۆ بیابانێکی دوورە دەستی کاکی بە کاکی بردو لەویٚ بەرەڵڵای کرد تا بە تاقی تەنیاو بەوپەڕی نەگبەتی درێژە بە ژیان بدات.

بەڵام شەوی هەمان رۆژ، کە جادووبازەکە راپونزەڵی داماوی لە بیابانـدا بەرەڵڵا کردبوو، کەزییەکانی راپونزەڵی بە تەلبەندی دەلاقەکەوە بەست،و کاتیٚ کە شازادە هات‌و هاواریکرد:

راپونزەڵ، راپونزەڵ

پرچی زێڕینت شۆڕ بکەوە.

پیرەژنە جادووبازەکە، پرچی راپونزەڵی شۆڕ کردەوەو شازادەی وەکو هەمیشە هەڵکێشایە سەرەوە.

بەڵام شازادە، لە جیاتی راپونزەڵ، رووبەڕووی پیرەژنە جادووبازەکە بووەوە کە چاوانی شەڕباری تیٚ بڕی بوو و بە تەوسەوە گوتی: "ها، بە تەما بوویت دڵدارەکەت بدینی، بەڵام ئەو باڵندە جوانە هەڵفڕی‌و رۆیی‌و بۆ هەمیشە بێدەنگ بوو. پشیلە گرتی‌و چاوانی تۆش دەردێنیٚ. راپونزەڵ تەواو، بە یەکجارەکی ون بوو، و جارەکی دی هەرگیز نای بینێتەوە."

شازادە، بەو قسانە خەمێکی وەها دایگرت، کە بیٚ هیچ بیرکردنەوەیەك لەسەر بورجەکەوە خۆی هەڵدێرا. ئەگەرچی نەمرد، بەڵام ئەو چقڵ‌و دڕوانەی بەسەریاندا کەوت، لە چاوی چەقین، هەنگیٚ شازادە کوێرو نابینا، وێڵ‌و سەرگەردان بە ناو لێرەوارو

جەنگەڵان کەوت، خۆراکی بنە گیاو دانەوێڵەی کێوی بوو، پیشەی تەنیا گریانو زاریو خەمی لە دەستدانی دڵدارە ئازیزە بێ سەرو شوێنەکەی بوو.

شازادە، یەك ساڵی تەواو، بەدەم خەمو کۆڤانەوە وێڵو سەرگەردان بوو، تا سەرەنجام گەییە ئەو بیابانەی کە راپونزەڵ، بەوپەڕی کلۆڵی تیایدا دەژیا.

شازادە، لە ناکاودا گوێی لە دەنگێك بوو کە زۆر بە گوێی ئاشنا بوو. بەوپەڕی تاسەو تامەزرۆیی بەرەو سەمتی دەنگەکە داکشا. کاتێ کە بە تەواوەتی لە دەنگەکە نزیك بووەوە، راپونزەڵ شازادەی ناسییەوە، دەستەکانی لە ملی وەرێناو لە هۆڕژنی گرانی دا. دوو دڵۆپە فرمێسکی راپونزەڵ رژانە سەر چاوانی شازادە، کە لە پڕ چاوانی کرانەوەو توانی وەکو جاری جاران هەموو شتێك ببینێ.

شازادە، راپونزەڵی، بۆ وڵاتی خۆی بردو، ساڵەهای ساڵ بە خۆشیو شادی پێکەوە ژیان.

جاکوبو ویلهم گریم.

(١١)

شازادە خانم‌و دەنكە نۆك

هەبوو نەبوو، لە رۆژگارانی كۆنی كۆندا، شازادەیەك هەبوو، ئەم شازادەیە دەیویست شازادەخانمێك بخوازێ، بەڵام شازادەخانمێكی راستەقینە.

شازادە، بەجددی كەوتە گەڕان بە دووی شازادەخانمێكی راستەقینەدا، هەموو دنیا گەڕا، بەڵام تووشی هەر شازادەخانمێك دەبوو، رووداوێك دەهاتە پێشەوەو بۆی دەردەكەوت كە ئەو كیژە شازادەخانمی ڕاستەقینە نییە.

زۆر شازادەخانمیش هەبوون، كە شازادە بۆی ساغ نەدەبووەوە كە ئاخۆ شازادەخانمی راستەقینەن یان نا. سەرەنجام شازادە پاش ئەوەی دنیای بە دوای شازادەخانمێكی راستەقینەدا تەی كردو دەستی نەكەوت، بە نا ئومێدی بۆ ماڵ گەڕایەوە. شەوێك هەڵیكردە بۆران‌و تۆفانێكی توند، هەورە تریشقە دنیای هەڵگرتبوو، بارانێكی توندی لافاو ئاسا دەباری، شەوێكی یەجگار ترسناك بوو. لە ناكاو لە جەرگەی ئەو تۆفانەوە دەنگی لێدانی دەرگای كۆشك بەرز بووەوە. پاشای پیر بە پەلە هەستاو چوو دەرگای كردەوە. سەیری كرد كیژێك لەبەر دەرگا وەستاوە، زۆری پێ سەیر بوو. وەزعی كیژەكە زۆر خراپ بوو، باراناو بە سەراپایدا دەهاتە خوارێ‌و لە پێڵاوەكانیەوە دەردەچوو. كیژە دەیگوت كە گوایە شازادەخانمێكی راستەقینەیە. كاتێ كە پاشا، كیژۆڵەكەی هێنایە ناو كۆشكەكە، شاژنی پیر بیری كردەوە: "چ قەیدیە، بە زوویی بۆمان دەردەكەوێ كە ئەو كیژە شازادەخانمی راستەقینەیە یان نا ؟"

شاژن، كە لەم كارانەدا زۆر شارەزاو كارامە بوو، هیچی بە كەس نەگوت، یەكسەر خۆی بە یەكێك لە ژووری نووستنەكاندا كردو دەنكە نۆكێكی خستە سەر تەختە خەوەكەو پاشان بیست دانە دۆشەكی لەسەر ڕاخست‌و پاشان بیست لیفەی پەڕی قووی

شیکراوەی لەسەر دۆشەکەکان ڕاخست. ئێستا ئەم جێگەیە ئامادە بوو تا شازادەخانم شەوێ لە سەری بخەوێ.

بەیانی، شاژن لە کیژێی پرسی: "خەوی دوێ شەوت چۆن بوو؟"

شازادەخانم وەڵامی دایەوە: "زۆر خراپ بوو، تا بەیانی چاوم لێك نەناوە، نازانم، لەوە دەچوو شتێکی زۆر ڕەق لەسەر جێگاکەم بوو بێ، ئازای ئەندامم شین‌و مۆر بووەتەوە. یەجگار ناخۆش بوو." بەو جۆرە بۆیان دەرکەوت کە کیژێ درۆی نەکردووەو شازادەخانمێکی ڕاستەقینەیە، چونکە توانی بوو لە ژێر بیست دۆشەك‌و لێفەوە هەست بە دەنکە نۆکەکە بکات.

کەس گومانی لەوە نەبوو، کە جگە لە شازادەخانمێکی نازدار، کەسی دی ئەوەندە هەستیارو ناسك بێت! بۆیە شازادە زەماوەندی دەگەڵ ئەو کیژەدا کردو دەنکە نۆکەکەیان وەکو یادگار لە مۆزەخانەی پاشایەتیدا دانا! ئەگەر یەکێك ئەو دەنکە نۆکەی نەدزیبێ، ئێستاش دەتوانی لەو مۆزەخانەیەدا بیدینی!

ئەمە بوو بەسەرهاتی شازادەخانمێکی ڕاستەقینە.

هانس کریستین ئاندرسن

(١٢)

سەربازی قەڵایی

هەبوو نەبوو، لە سەردەمو ڕۆژگارانێکی زۆر کۆندا، بیستو پێنج سەربازی قەڵایی هەبوون کە هەموو برابوونو زوریەتی یەك کۆنە کەوچکی قەڵایی بوون. جلەکانیان سوورو زەرد بوو. هەموو خەبەردارو وریا، تفەنگ لەسەر شان وەستابوون،و تەنیا تەمەشای پێشەوەیان دەکرد. کاتێ کە سەری پاکەتەکەیان لێکرایەوە،و چاویان بەم دنیا بەرینەدا کرایەوە، یەکەم شت کە بەر گوێیان کەوت هاواری منداڵێکی چکۆڵە بوو کە بە دەم چەپڵە لێدانەوە گوتی: "ئای سەرباز، سەربازی قەڵایی!". ئەم سەربازانە دیاریی جەژنی لە دایکبوونی ئەو کوڕە بچکۆلەیە بوون. ئیدی منداڵەکە هەرکە دیارییەکەی وەرگرت سەربازەکانی هەڵگرتو یەك یەك لەسەر مێزەکە ریزی کردن. ئەم سەربازانە کوتومت وەکو یەك وابوون، بە موو لە یەکتر جیاواز نەبوون، تەنیا یەکێکیان نەبێت، کە لە دوای هەموویانەوە دروستکرابوو، کە نۆرە هاتبووە سەر دروستکردنی ئەو، قەڵاییەکە کەمی هێنابوو، بۆیە بە یەك لاقەوە دروستکرا بوو، چونکە قەڵاییەکە بەشی نەکرد بوو. ئەم سەربازە وەکو ئەوانی دی خەبەردارو وریا، تفەنگ لەسەر شان وەستا بوو، بەڵام لەسەر یەك لاق وەستابوو، پاشان هەر ئەم سەربازە بوو کە لە ناو هەموو ئەوانی دیدا ناوبانگو شۆرەتی دەرکرد، جا ئەم چیرۆکەی لێرەدا بۆتانی دەگێڕمەوە، سەربوردەو بەسەرهاتی ئەو سەربازەیە:

مێزەکە، مەلاعیبی زۆری لەسەر بوو، بەڵام جوانترینیان کۆشكو قەڵایەکی مقەوایی بوو، کە دەتوانرا، لە پەنجەرەکانیەوە ناو ژوورەکانی بدینی. ئاوێنەیەکی قەڵایی لە چوار دەوری کۆشكو قەڵاکە دانرا بوو، ئەم ئاوێنەیە لە دەریاچەیەکی بچووك دەچوو، کە وێنەو دیمەنی درەختانی قەڵایی دەنواندەوەو وێنەی کۆمەڵێك قازی مۆمین

به دەم مەلە کردنەوە، بەسەر دەریاچەکەوە دەبینران. هەموو شتێکی ئەو کۆشکە جوان بوو، بەڵام لە هەموویان جوانتر، کچۆڵەیەك بوو کە لەبەر کۆشکەکەدا وەستا بوو. ئەو کچۆڵەیەش لە کارتۆنو مقەوا دروستکرا بوو، کراسێکی زۆر تەنکی لەبەردا بوو،و شاڵێکی شینی لە مل بوو کە گوڵەباخێکی کارتۆنی گەورەی پێوە کرابوو. کچۆڵەکە لە حاڵی سەما کردندا بوو، هەردوو باڵی بڵاو کردبوونەوەو, لاقێکی لە پشتەوە بە ڕادەیەك بەرز کردبووەوە کە سەربازە قەڵاییەکە نەیدەتوانی لاقی بدینێو پێی وابوو ئەویش وەکو خۆی هەر یەك لاقی هەیە! سەربازە قەڵاییەکە (قەسدیر) لە دڵی خۆیدا گوتی: "ئەمە بۆ من باشە، مەگەر هەر یەکێکی وا بخوازم، بەڵام ئەو ئەشرافزادەیەو لە کۆشکدا دەژی و من لە کارتۆنێکی چکۆلەدا دەژیم کە بیستو چوار کەسی دیکەشم لەگەڵدان. ئەم کارتۆنەی من جێگەی ئەشرافزادەیەکی وەکو ئەو نییە! بەڵام هەر چۆنێك بووە دەبێ ئاشنایەتی دەگەڵدا پەیدا بکەم."

ئەوسا چوو لە پشت پاکەتە بڕنوتییەکەوە وەستا. دەیتوانی لەوێندەرەوە تەمەشای ئەو کچۆڵە جوانە بکات، کە بەبێ ئەوەی بەلانسی خۆی لە دەست بدات بە هەمان دەقەوە لەسەر یەك لاق وەستا بوو. کە شەو هات، هەموو سەبازەکانی دی لە پاکەتەکەیان نرانەوەو خەڵکی کۆشکەکە چوونە ناو جێگاو نووستن. ئەوسا مەلاعیبەکان دەستیان کرد بە گەمە کردنو ڕەقسینو زرمەزلێو دەستبازیو لە یەکتردان. سەربازە قەڵاییەکان، لە نێو پاکەتەکەی خۆیانەوە دەستیان بە بۆڵە بۆڵ کرد، چونکە ئەوانیش حەزیان دەکرد بێنە دەرێو یاریو گەمان بکەن، بەڵام سەری پاکەتەکەیان بۆ هەڵنەدەدرایەوە. بوندق شکێنەکان سێ جرتەکی هەڵدەبەزینەوەو دەچوون بە ئاسماندا، هەڵماتەکان یاری گورگ و شوانیان دەکردو ئیدی هەراو هەنگامەیەك بوو سەگ ساحێبی خۆی نەدەناسی. کەنارییەکە لە دەنگی هەراوزەنا زەنای ئەوان خەبەری بووەوە، بە شیعر داوای لێکردن کە بێدەنگ بن! تەنیا سەربازە یەك لاقو سەماکارە چکۆلەکە لە جێی خۆیان نەجووڵانو مانەوە. کیژۆڵە سەماکارەکە، هەردوو باڵی بڵاو کردبوونەوەو، لە سەر نووکی پێ وەستا بوو،

سەربازەکەش لەسەر تاقە لاقەکەی، وریاو خەبەردار لە شوێنی خۆی وەستابوو و چاوی لە سەماکارە چکۆلەکە نەدەگواستەوە. سەعاتی قەد دیوارەکـە دوازدە زەنگـی لێـدا, سەری پاکەتە بڕنوتیەکە کرایەوە، لە جیـاتی بڕنـوتی، جنۆکەیـەکی چـکۆلەی رەشـی لێهاتە دەرەوە.

جنۆکەکە گوتی: "سلاو سەربازی قەلاّیی! بڕۆ بەڕێی خۆتەوە، ئـەم کچـۆلە جوانـە خۆراکی تۆ نییە."

بەلاّم سەربازەکە خۆی لە گێلی دا، وای نواند کـە گـوێی لێ نـەبووەو فەرامۆشـی کرد.

جنۆکەکە بە گرژیو مۆنی گوتی: باشە باش! بە گوێی من مەکـە. قەیـدی نییـە، بەلاّم ئەگەر سبەی هەرچیەکت بەسەرهات ئۆبالّت بە ئەستۆی خۆت، گلـەیی لـە مـن نەکەی."

کە رۆژ بووەوەو منداڵەکان لە خەو هەسـتان, سـەربازە قەلاّییـەکانیان لـە قـەراغ پەنجەرەکەدا ریز کرد. نازانم خەتای بایەکە بوو یان خەتای ئەو جنۆکـە رەشەچـکۆلەیە بوو کە پەنجەرەکە لە ناکاو کرایەوەو سـەربازە یـەك لاقەکـە لـەو سـەرەوە، لـە قـاتی سێیەمەوە، بەسەر سەرا کەوتە خوارەوە. بەڕاستی شـتێکی ترسـناكو دڵتـەزێن بـوو! کاتێ سەربازە نەگبەتەکە کەوتە خوارەوە، نـووکی کلاّوخودەکـەی چـەقیە نێـوان دوو کاشیو لنگەوقوچ، پێ بە ئاسمانەوە، وەستا.

کارەکەری ماڵەکەو منداڵەکە بەڕاکردن دابەزین تا بیدۆزنەوەو فریای بکەون، بەلاّم بۆ نەگبەتی نەیان بینیو پێیان پێدا ناو تێپەڕین. خۆ ئەگەر سەربازەکە قسەی کردباو هاوکاری کربا: " ئەمەتام! لێرەم." بێگومان دەیاندۆزییەوە. بەلاّم شەرمی کردبوو بـە جلکی فەرمی سەربازییەوە، هاوار بکات.

لە پڕ تەپونم دەستی پێکرد. بارانەکە بەرە بەرە توندی کردو، بوو بە خوڕزمو ڕێژنە، باراناو هەستا. کە بارانەکە خۆشی کـردەوە، دوو کـوڕی چـکۆلە لـە رێگـەوە هـاتن،

یەکێکیان هاواریکرد: "تەماشا! ئەمە سەربازێکی قەڵاییە، وەرە سواری بەلەمی بکەین."

بە کاغەزی رۆژنامە بەلەمێکی گچکۆکەیان دروست کرد، سەربازەکەیان تێناو دایانە دەم جۆگە ئاوێکەوە. هەردوو کورەکە، بە غارو بە خۆشیی و شادیو، چەپڵە لێدانەوە کەوتنە شان بە شانی بەلەمەکە. بۆ سەربازە قەڵاییەکە، ئەو جۆگایە، بەو شەپۆلە گەورانەوە، وەکو لافاوێکی ترسناك وابوو! بەلەمە کاغەزینەکە، هەڵدەکشاو دادەکشا، بەرز دەبووەوەو نزم دەبووەوە، هێندە توند بەرەو خوار دەبووەوە و بە دەوری خۆیدا خولی دەخوارد، کە سەربازی نەگبەت لە ترسا لاقی دەلەرزی، بەڵام هەر بە دەقی خۆیەوە رەق راوەستا بوو،و خۆی شێلو نەدەکردو تەنیا تەماشای پێشەوەی دەکرد.

لە ناکاو، بەلەمەکە خۆی بە مەنهۆلێکدا کرد، کە وەکو پاکەتەکەی خودی سەربازەکە تاریك بوو. سەربازەکە لە دڵی خۆیدا گوتی: "ئێرە کوێندەرە؟ من لە کوێم؟" ئەوسا بە خۆی گوت: "هەبێو نەبێ، ئەمە ئوێنی ئەو جنۆکە رەشە چکۆلەیەیە. ئا، خۆزی کچۆڵەکەم دەگەڵ بوایە، ئەوسا هیچ باکم بە تاریکی نەبوو!" رێك لەو کاتەدا جرجێکی لێ پەیدا بوو، ئەم جرجە لە مەنهۆڵەکەدا دەژیا. لە سەربازەکە هاتە پێشیو گوتی: "پاسەپۆرتت پێیە ؟ کوا بزانم، ئەگەر پاسەپۆرتت نەبێ بۆت نییە بێیتە ئێرە."

بەڵام سەربازەکە وەڵامی دایەوە، بە خۆو تفەنگەکەیەوە رەق راوەستا بوو. بەلەمەکە بە پەلە بەرێی خۆیدا رۆیی، جرجەکە بە بۆڵە بۆڵو دانەجیرێ دوای کەوت، بە دەنگێکی ناساز هاواری دەکرد: "بیگرن! بیگرن! کرێی ترانزێتی نەداوە! ڤیزای هاتنە ژوورەوەی نیە!"

سات بە سات گورو گوژمی ئاوەکە خێراترو توندتر دەبوو. سەربازە قەڵاییەکە (قەسدیر) رووناکی رۆژی لەوسەری مەنهۆڵەکە بەدی کرد. دەنگێکی یەجگار ترسناکی لە دوورەوە هاتە گوێ. ئاوەکە رێك لەو سەری مەنهۆڵەکەوە، دەرژایە مەنهۆلێکی

گەورەترەوە کە بۆ ئەو سەربازە چکۆلەیە، زۆر ترسناك بوو. ڕێك وەکو ئەوە بوو منو تۆ لە تاڤگەو قەڵبەزەیەکی زۆر بەرزەوە بکەوینە خوارەوە.

بەلەمە کاغەزینەکە لە کۆتایی مەنهوڵەکە نزیكو نزیکتر دەبووەوە. سەربازی داماو توند خۆی گرتبوو، بەلەمەکە ڕێك کەوتە ناو مەنهۆڵەکەوە. سێ چوار جار بە دەوری خۆیدا خولایەوەو پڕ بوو لە ئاو. بەلەمەکە خەریك بوو نقووم دەبوو! سەربازەکە، لە جێی خۆی ڕەق ڕاوەستا بوو، ئاو گەیینە بیناقاقای، بەلەمەکە سات بە سات زیاتر نقوم دەبوو،و کاغەزەکەی زیاتر دەخوسایەوەو ئاو گەییە سەر سەری سەربازەکە.

لەم ساتەدا، کچۆڵە سەماکارەکەی بیرکەوتەوەو خەمی ئەوەی دەخوارد کە جارێکی دی هەرگیز دەموچاوە جوانەکەی نابینێو ئەو ئاواتە دەباتە ژێر گڵەوە. ئەم دەنگە چەندین جار لە گوێیدا زرینگایەوەو دەنگی دایەوە:

بۆ پێشەوە ، بۆ پێشەوە، ئەی پیاوی ئازا
بەرەو مەرگ، مەرگی شووم‌و سارد
هەرەپێش ئەی پیاوی ئازا

ئەنجام بەلەمەکە تەفرو تونا بوو، سەربازەکە کەوتە ئاوەکەوەو نقوم بوو، بەڵام ڕێك لەو دەمەدا ماسییەکی گەورە قووتی دا! سکی ماسیەکە لە مەنهۆڵەکەش تاریکتر بوو. چەند شوێنێکی تەنگو تار بوو! سەربازی داماو بێ ئەوەی هیچ هەوڵو تەقەلایەك بدات، لەوێندەر، لە ناو سکی ماسییەکەدا ڕاکشا.

لە پڕ ماسییەکە کەوتە هەڵبەزو دابەزو سوڕانەوەو خولانەوە، پاشان لە جووڵە کەوت. تیشکێك ناو سکی ماسییەکەی ڕووناك کردەوە، سەربازەکە گوێی لە دەنگێك بوو: "خودایا! خۆ ئەوە سەربازە چکۆڵەکەیە، ئەوە چ دەکا لێرە!"

تومەز ماسییەکە ڕاوکرابوو و لە بازاڕدا فرۆشرا بوو. پاشان برا بووە موبەقو کەیبانۆی ماڵ بە کێردێکی گەورە سکی هەڵدڕی بوو. بە دوو قامکان سەربازەکەی هەڵگرتبوو و بردبووی بۆ ژوورەکەی، تا هەمووان ئەم قارەمانە دلێرو دلاوەرە کە لە سکی ماسییەکەدا بوو بوو بدینن.

لەسەر مێزەکەیان دانا. بەڕاستی ڕێکەوتی سەیرو عەنتیکە لەم دنیایەدا روو دەدەن. سەربازە قەڵاییەکە دووبارە گەڕابووەوە بۆ هەمان ژووری پێشوو! هەمان منداڵانو هەمان بووکەڵەو گەمان، هەمان کۆشكو قەڵاو، هەمان سەماکاری چکۆڵەی جوانیش لە هەمان شوێن بوون.

سەماکارەکە هێشتا لەسەر یەك لاق وەستا بوو،و لاقەکەی تری لە پشتەوەو بە بەرزییەوە ڕاگرتبوو. کاتێ سەربازەکە، ئەو لاقەی تری بینی، لە تۆ وایە دنیای بەسەردا رووخاو چیوای نەما بوو فرمێسکی قەڵایی لە چاوانی بێنە خوارێ. سەربازەکە روانییە کچۆڵەکە، بەڵام ئەو هیچی نەگوت.

لە پڕ یەکێك لە کوڕە چکۆڵەکان، سەربازە قەڵاییەکەی هەڵگرتو لە خوتو خۆڕایی خستییە سۆپاکەوە. جنۆکەڕەشە چکۆڵەکەش لە نێو سۆپاکەدا بوو.

سەربازەکە ڕاکشاو هەستی بە گەرماییەکی زۆر کرد، نەیدەزانی کە ئەمە گەرمای ئاگری سۆپاکەیە یان گەرمای ئاگری ئەشقە. ڕەنگی بە تەواوەتی پەڕی بوو، ئیدی دیار نەبوو کە ئاخۆ هی گەرمای سۆپاکە بوو یان هی ئەو سەفەرە پڕ بەسەرهاتەی. سەربازەکە روانییە خانمی چکۆڵەو، ئەویش روانییە سەربازەکە. سەربازەکە هەستیکرد کە خەریکە دەتوێتەوە، بەڵام هێشتا هەر وریاو خەبەردار وەستابوو.

پەنجەرەکە کرایەوە. بایەك هەڵیکرد، سەماکارە چکۆلەکەی لە جێی خۆی هەڵکەندو بەرەو لای سەربازەکەی هەڵدا، کەوتە سۆپاکەوەو سووتاو تەواو بوو، ئەمە کۆتایی کچۆڵەکە بوو! سەربازە قەڵاییەکەش توایەوەو تەنیا کلۆیەك قەڵایی بچووکی لە شوێن مایەوە. بۆ بەیانی کاتێ خزمەتکاری ماڵەکە، خۆڵەمێشی سۆپاکەی دەردا، چاوی بەو کولۆ قەڵاییە کەوت کە شێوەی دڵێکی وەرگرتبوو. بەڵام سەماکارە چکۆلەکە هیچی لە دوا جێ نەما بوو، تەنیا ئەو گوڵە باخە نەبێ کە وەکو زوخاڵ، ڕەش هەڵگەڕابوو.

هانس کریستین ئاندرسن.

(١٣)

رۆژهەڵاتی خۆرو رۆژئاوای مانگ

هەبوو نەبوو، رۆژو رۆژگارێك پیاوێکی دێهاتی هەژار، دەگەڵ ژنەکەی‌و چەند کیژەکیدا لە گوندێکدا دەژیان. کچەکانی ئەم پیاوە دێهاتیە هەموویان جوان بوون، بەڵام بچووکەکەیان لە هەموویان جوانتر بوو.

رۆژێك لە درەنگە ئێوارەیەکی پاییزیدا، کە ماڵی کابرای دێهاتی بە خێزانی لە دەوری ئاگر دانیشتبوون‌و هەریەکەیان بە کارێکەوە مژوڵ‌و سەرقاڵ بوون، لە ناکاو سێ تەقە لە شووشەی پەنجەرەکەیان درا، کابرا لە ژوور وەدەرکەوت تا بزانێ کێیە، لە پڕ تووشی ورچێکی سپی زۆر گەورە بوو.

ورچە سپی گوتی: "ئێوارە باش."

کابرا بە ترس‌و لەرزەوە گوتی: "ئێوارە باش."

ورچە سپی گوتی: "تۆ ئامادەیت کیژە بچووکەکەی خۆتم بدەیتێ؟ ئەگەر ئەمەم دەگەڵ بکەیت، لەم هەژارییە رزگارت دەکەم‌و بە کەیفی خۆت دەوڵەمەندت دەکەم."

هەڵبەتە کابرا زۆری حەز دەکرد دەوڵەمەند ببێ، بەڵام بە ورچەی گوت: "دەبێ پرس بە کیژەکەم بکەم." یەکسەر وەژوورکەوت‌و بۆ کیژەکانی گێڕایەوە کە ورچێکی سپی گەورە لەبەر دەرگا وەستاوەو دەڵێت ئەگەر کیژە چکۆلەکەتم بدەیتێ، دەوڵەمەندت دەکەم. کچە چکۆڵە هەرکە باوکی لە قسەکەی بووەوە، یەکسەر گوتی: "نا، من حەز ناکەم گوێم لە قسەی وابێت."

کابرا دیسان لە ژوور وەدەرکەوت‌و بە ورچە سپی گوت: "بڕۆ ئێوارەی پێنج شەممەی ئایندە وەرەوەو وەڵامی خۆت وەربگرە."

کابرا به درێژایی ئەو هەفتەیە باسی ئەو سەروەتو سامانەی دەگەڵ کیژەکەیدا کردو پێی گوت ئەم سەروەتو سامانە بۆ ئەویش باشە. سەرەنجام کیژەی هێنایە ڕەدا کە بەگەڵ ورچەکە بکەوێتو لەگەڵی بڕوات. کیژێ جلکە کۆنەکانی شت، پینەی کردنو بە پێی توانا دەستی بە خۆیدا هێناو خۆی ڕازاندەوەو چاوەڕوانی ورچەی کرد.

ئەنجام سەری ئێوارەی پێنج شەمە ورچە سپی هات تا کیژێ دەگەڵ خۆیدا بەرێ. کیژێ کە جیازییەکی ئەو تۆی نەبوو، بەخۆو تاقە بوخچەکەیەوە سواری پشتی ورچە بوو،و لە ماڵی بابی وەدەرکەوت. دوای ئەوەی ڕێگەیەکی زۆریان بڕی، ورچە سپی پرسی: "کیژێ تۆ دەترسیت؟"

کیژێ گوتی: "نا, ناترسم."

ورچە گوتی: "دەیسا توند توکەکانی من بگرە، تا نەکەوی. ورچەو کیژێ هەر ڕۆییشتن، هەر ڕۆییشتن تا گەیینە چیایەکی گەورەو سپی. ورچەکە لە تەقەی چیایەکەی دا. دەرگایەك کرایەوە. بە دوو قۆڵی خۆیان بە کۆشکێکدا کرد کە ژوورێکی یەجگار زۆری تیابوو. هەر ژوورەو چەندین چلچراو ئاوێزەی تیا هەڵکرابوو، دیواری ژوورەکان نقومی زێڕو زیوو بوون. لە یەکێك لە ژوورەکاندا مێزێکی ئەوەندە جوانو بەشکۆ ڕازابووەوە کە بنیادەم بە دیتنی حایر دەما.

ورچە سپی زەنگێکی دا بە کیژێ تا هەر کاتێ شتێکی پێویست بێ، لە زەنگ بدات.

دوای شیو، کیژێ خەو دایگرت، حەزی دەکرد بچێتە ناو جێگەی خەوتن. یەکسەر لە زەنگی دا. هێشتا بە تەواوەتی دەنگی زەنگەکە بەرز نەبوو بووەوە کە کیژێ خۆی لە ژوورێکی ترداو لەسەر تەختە خەوێك بینییەوە. بالیفی ئاوریشمین لەسەر تەختەکە بوو، پەردەی پەنجەرەکان حەریری خالیسە بوون، پەراوێزەکانیان بە زێڕ چندرا بوو, هەموو کەلوپەلو پێویستییەکانی ژوورەکە لە زێڕو زیوو بوون.

بەڵام کاتێ کیژێ لەسەر تەختەکە ڕاکشاو چراکەی کوژاندەوە، لە ناکاو کوڕێکی گەنج وەژوور کەوتو لە پاڵ ئەودا ڕاکشا. ئەم گەنجە هەمان ورچە سپییەکە بوو کە

شەوان لەپێستە حەیوانیەکەی دەهاتە دەرەوە. بەلاّم کیژێ هەرگیز دەموچاوی ئەوی نەدەبینی، چونکە هەمیشە کاتێ دەهات کە چراکە خامۆش بوو، پێش ئەوەی دنیا رووناك ببێتەوە دەڕۆیی.

ماوەیەك بە خۆشی تێپەڕی، بەلاّم خەمو پەژارەی کیژێ وردە وردە دەستی پێکرد. بە درێژایی رۆژ بە تەنیا بوو، زۆرجار خۆزی دەخواست کە بۆ مالّی بابی بگەڕاباوەو جارێکی دی بە دیداری بابو داكو خوشکەکانی شادو شوکرباوە. شەوێك ورچە سپی هۆی پەژارەو نیگەرانی کیژێی پرسی. کیژێ گوتی: "پەژارەی من دووری کەسوکارەکەمە، نایان بینم." ورچە سپی گوتی: "رەنگە ئەمە چاری هەبێت، بەلاّم دەبێ بەلێنم بدەیتێ کە هەرگیز بە تەنیا لەگەلّ دایکت دا قسان نەکەی، تەنانەت ئەگەر زۆریشت لێبکات. چونکە ئەگەر بە گوێم نەکەی، هەردووکمان تووشی نەگبەتیو بەدبەختیەکی گەورە دەبین. رۆژی یەك شەممەیەك ورچە سپی بە کیژێی گوت: "هەنووکە دەتوانی بچیتە دیدەنی باوكو دایکت." کیژێ سواری ورچە بوو، کەوتنە رێ، رێیەکی زۆریان بڕی، سەرەنجام گەیینە مالّە گوندییەکی سپیو جوان. خوشکەکانی کیژێ بە دەوروبەری مالّەکەدا غاریان دەداو گەمەیان دەکرد. کیژێ بە دیتنی ئەو دیمەنە زۆر شادو خۆشحالّ بوو. ورچە سپی گوتی: "ئێستا دایكو باوکی تۆ لەم شوێنەدا دەژین، وریابە ئەوەی کە پێم گوتی لە بیرنەکەی، دەنا زەرەر بە هەردووکمان دەگەیەنیت." کیژێ گوتی: "خەمت نەبێ، بەلێنت دەدەمێ کە هەرگیز ئامۆژگاریەکەت لە بیر ناکەم." هەرکە کیژێ وەژوورکەوت، ورچە سپی گەڕایەوەو ڕۆیی.

هەموو بە دیتنی کیژێ شادو خۆشحالّ بوو، شادییەکی زۆر بالّی بەسەر مالّەکەدا کێشا، لەوە دەچوو ئەم شادمانییە هەرگیز کۆتایی نەیەت. کەسوکاری کیژێ وایاندەزانی کە ئیدی هەرگیز کیژەکەیان نابیننەوە، تا لە بارتەقای ئەو چاکەیەدا کە دەرهەق بەوان کرد بووی، سوپاسی بکەن. ئێستا لە هیچیان کەم نەبوو و هەر چیەکیان ویستبا، هەیان بوو. کیژێش گوتی: "ژیانێکی باشی هەیەو بە هەموو ئاواتو ئارەزوویەکی خۆی گەییوە."

بەلاّم لەمە زیاتری دەربارەی ژیانی خۆی دەگەلّ ورچەکەدا، بۆ باس نەکردن.

وەکو چۆن ورچەکە گوتبووی، بەو ئاوایە دایکی کیـژێ هەوڵیـدەدا، بـە تـەنیا دەگـەڵ کیژەکەیدا قسان بکات. کیژێش کە قسەکانی ورچەی هەر لە بیربوون، هەوڵی دەدا بەتـەنێ لەگەڵ دایکیدا نەبێت. بەڵام سەرەنجام بە هەر جۆرێ بوو، دایکـە کیـژێی قاییـل کـرد کـە باسی ژیانی خۆی لەگەڵ ورچەدا، بۆ بگێڕێتەوە.

کیژێ بۆ دایکی گێڕایەوە کە چۆن لە سەرەتاوە دڵتەنگو پەشێو بووە، بەڵام کاتـێ کـە ورچە سپی دیتووە، کە گۆڕاوەو بووە بە بەشەر زۆر خۆشحاڵ بووە. ئەوجا لەسەری رۆیی کە چۆن رۆژانی درێژی تەنیایی. بێتاقەتی کردووە.

دایکە لە ترساندا هاواریکردو گوتی: "وای، هەبێو نەبێ ئـەم مێـردەی تـۆ بابایـەکی جنە!! تۆ مۆمێك دەگەڵ خۆتدا ببە، کە مێردەکەت خەوی لێکەوتو لە خەودا بوو هەنگێ لەبەر رووناکی مۆمەکە تەمەشای بکە، بەڵام ئاگادار بـە نەیـەڵی دڵۆپـە مـۆمێکی پێـدا بڕژێ." کیژێش مۆمێکی بردو لە ژێر جلکەکانی خۆیدا شاردییەوە.

بۆ شەوێ، ورچە سپی هاتو کیژێی دەگەڵ خۆیدا برد. ورچە سپی لە ڕێگەدا لە کیـژێی پرسی: "دایکت هەولّیدا بە تەنێ قسەت دەگەڵدا بکات؟" کیژێ ناچار بوو راستی پێ بڵـێ و قسەکانی دایکی بۆ ورچەکە گێڕایەوە.

ورچە سپی گوتی: "ئەگەر بە قسەی دایکت بکەی, هەردووکمان بەدبەخت دەکـەیت." بەڵام کیژێ لێرەدا، درۆی دەگەڵ ورچەکەدا کردو گوتی: "خەمت نەبێ، هـەرگیز بـە گـوێی دایکم ناکەم،و ئەو کارەش ئەنجام نادەم کە ئەو داوای کـردووە." کاتـێ گەیینـەوە ماڵـێ، هەموو شتێك وەکو خۆی بوو، شەوێ پیاوێك هاتو لە پاڵ کیژێدا ڕاکشا. بەڵام کیژێ خـەو نەچووە چاوی، کە زانی مێردەکەی بە تەواوەتی خـەوی لێکـەوتووە و خەوەکـەی قورسـە، هەستا، ئەو مۆمەی داگیرساند کە دایکی دابوویێ. کیژێ لەبەر رۆشنایی مۆمەکە سـەیری کرد ئەو پیاوەی لەگەڵی خەوتووە، شازادەیەکی هێندە جوانو قۆزە کـە تـا ئێسـتا کـەس, جوانو قۆزی وای نەدیتبوو. کیژێ بە جۆرێ ئاشقو شەیدای شـازادە بـوو، کـە هەسـتیکرد ئەگەر ئەو دەمە ماچی نەکات، گیانی لە دەست دەداتو دەمرێت.

کیژێ، کوڕەی ماچ کرد. بەڵام سێ دڵۆپە مۆم بەسەر کراسەکەی کوڕەدا ڕژاو بێداری کردەوە.

کوڕە گوتی: "بزانە چیت کرد؟ ئەگەر یەك ساڵێك خۆت گرتباو سەبرت کردبا، من ئازاد دەبووم. من باوەژنێکم هەیە کە جادووی لێکردوم، بە ڕۆژەوە دەبم بە ورچی سپی‌و شەوان دەبمەوە بە بەشەر. ئێستا هەموو شتێك تەواو، ریسەکەمان بووەوە بە خوری، دەبێ تۆ بەجێ بێڵم‌و بگەڕێمەوە بۆ لای باوەژنەکەم. باوەژنم لە کۆشك‌و قەڵایەکدا دەژی کە لە نێوان ڕۆژهەڵاتی خۆرو ڕۆژاوای مانگدایە. جا لەوێدا شازادەخانمێکی جنۆکە هەیە کە لووتی لە مەترێك درێژترە،و من دەبێ ئەو شازادەخانمە بخوازم."

کیژێ دەستی بە گریان کرد، بەڵام فایدەی نەبوو، چونکە شازادە دەبوایە بڕوات. هەنگێ کیژێ لە شازادەی پرسی: "ئایا ئەویش دەتوانێ لەگەڵیا بڕوات؟" شازادە گوتی: "نە، نا بێت."

کیژێ گوتی: "باشە دەکرێ ڕێگەی ئەو کۆشك‌و قەڵایەم پێ نیشان بدەیت، تا بە دووتا بێم، هەڵبەتە بۆم هەیە ئەم کارە بکەم ؟"

شازادە گوتی: "بەڵێ دەتوانی بە دووامدا بێی، بەڵام ئەو کۆشك‌و قەڵایە، کەوتووەتە نێوان ڕۆژهەڵاتی خۆرو ڕۆژاوای مانگەوەو ڕێگەی ئەو کۆشك‌و قەڵایە هەرگیز بە تۆ نادۆزرێتەوە."

بەیانی زوو، کاتێ کیژێ لەخەو ڕابوو، هەم ورچە سپی‌و هەم کۆشك‌و قەڵاکە نەمابوون و ئەویش بە تاقی تەنیا لە نێو بێشەیەکی تاریکدا، لەسەر پارچە قوماشێکی چکۆلەی کەسکدا ڕاکشا بوو و هیچی بەدەورەوە نەبوو، تەنیا ئەو بوخچەیە نەبێت کە کاتی خۆی دەگەڵ خۆیدا بۆ کۆشك‌و قەڵاکەی هێنابوو. کیژێ چاوانی هەڵگلۆفتن‌و دەستی بە گریانێکی بە کوڵ کرد، تا توانی گریا، پاشان هەستاو کەوتە ڕێ. هەر ڕۆیی هەر ڕۆیی تا گەییە چیایەکی بەرز کە پیرەژنێك لە بناریدا دانیشتبوو و سێوێکی زێرینی بە دەستەوە بوو و یاری پێدەکرد. کیژێ لە پیرەژنی پرسی: "دایکە گیان، ئەرێ تۆ شوێنی ئەو شازادەیە

دەزانی کە لە ڕۆژهەڵاتی خۆرو لە ڕۆژاوای مانگ دا دەژی؟ ئەو شازادەیەی کە قەرارە دەگەڵ شازادەخانمێك دا زەماوەند بکات کە لووتی مەترێك درێژە."

پیرەژن پرسی: "تۆ لە کوێ دەیناسیت، رەنگە تۆ هەمان کیژ بیت کە قەرار بوو زەماوەندی دەگەڵ بکەی؟"

کیژێ گوتی: "بەڵێ، من هەمان کیژم."

پیرەژن گوتی: "کەواتە تۆ هەمان کیژی! بەڵام من تەنیا ئەوەندە دەزانم شازادە لە کۆشك‌و قەڵایەکدا دەژی کە کەوتووەتە نێوان ڕۆژهەڵاتی خۆرو ڕۆژاوای مانگەوە. دەبێ ڕێگایەکی زۆر ببڕی تا بگەیتە ئەوێندەر. هەڵبەتە ئەگەر بەخت یاوەرت بێ‌و بگەی. تۆ دەبێ ئەسپەکەی من بە ئەمانەت بەریت‌و سواری ببی‌و بڕۆی بۆ لای هاوسێ کۆنەکەی من‌و داواکەت بەو بڵێی. کاتێ گەییشتیتە ئەوێندەر، یەکێك بەبنا گوێی چەپی ئەسپەکەدا بکێشەو داوای لێبکە دووبارە بۆ ماڵ بگەڕێتەوە. دەتوانی ئەم سێوە زێڕینەش دەگەڵ خۆتدا ببەیت."

کیژێ، ڕێگایەکی زۆر زۆر دووری بڕی‌و سەرەنجام گەییە چیایەکی تر کە پیرەژنی دووەم لە بناریدا دانیشتبوو و شانەیەکی زێڕی بە دەستەوە بوو. کیژێ لە پیرەژنی پرسی کە ئاخۆ ڕێگەی ئەو کۆشك‌و قەڵایەی کە کەوتووەتە نێوان ڕۆژهەڵاتی خۆرو ڕۆژاوای مانگەوە، دەزانێت؟ پیرەژن، هەمان زانیارییەکانی پیرەژنی یەکەمی دووبارە کردەوەو گوتی: "من هیچ شتێك لە بارەی ئەو کۆشك‌و قەڵایەوە نازانم، تەنیا ئەوەندە دەزانم کە کەوتووەتە نێوان ڕۆژهەڵاتی خۆرو ڕۆژاوای مانگەوەو دەبێ ڕێگایەکی زۆر زۆر ببڕی تا بگەیتە ئەوێندەر، هەڵبەتە هیچ مەعلومیش نیە کە بیگەیتێ! جا ئێستا ئەسپەکەی من ببەو بچۆ بۆلای ئەو پیرەژنەی کە لەو لاتری منەوە دەژی، لەوەیە ئەو شوێنی کۆشك‌و قەڵاکە بزانێ. کە گەییشتیە ئەوێندەر، شەپەزللەیەك وەپەناگوێی چەپی ئەسپەکەدا بکێشەو پێی بڵێ کە بۆ ماڵ بگەڕێتەوە. هەنگێ پیرەژن، شانە زێڕەکەی خۆی دایە کیژێ‌و گوتی: "لەوەیە ئەو شانەیە بە کەڵکت بێت."

کیژێ دیسان سواری ئەسپ بوو، ڕێگەی سـەختو دژواری بـڕیو دوای چـەندین شـەوو ڕۆژ گەییە چیایەکی گەورە، کە پیرەژنی سێیەم لە بناریا دانیشتبوو و بە خەڕەکێکی زێڕین خەریکی ڕستن بوو. کیژێ لەویشی پرسی کە ئاخۆ ڕێگای ئەو کۆشكو قەلایـە دەزانـێ کـە کەوتووەتە نێوان ڕۆژهەلاتی خۆرو ڕۆژئاوای مانگەوە؟

پیرەژن گوتی: "وادیارە تۆ هاوسەری ئەو شازادەیەی؟"

کیژێ گوتی: "بەڵێ، قەرار بوو شوو بەو شازادەیە بکەم."

بەلام ئەم پیرەژنـەش، بێشـبەتر لـە دووانەکـەی تـر، ڕێگـەی ئـەو کۆشـكو قەلایـەی نەدەزانی. ئەویش هەر ئەوەندەی دەزانی کە کەوتووەتـە نێـوان ڕۆژهــەلاتی خـۆرو ڕۆژاوای مانگەوە. پیرەژن گوتی: "تۆ دەبێ ڕێگایەکی زۆر دوورو درێژ ببڕی تا بگەیتە ئەو قەلایـە، کە مەعلومیش نییە بیگەیتێ! واباشە ئەم ئەسپەی من بە ئەمانەت ببەیتو بچـی بـۆلای بای وەشتو لەو بپرسیت، لەوەیە ئەو بزانێتو بۆ ئەوێندەرت ببات. کە گەییشتیە لای بـای وەشت شەپەزللەیەك بـەبنا گـوێی چـەپی ئەسـپەکەمدا بکێشـەو پێـی بڵـێ بابگەڕێتـەوە بۆماڵەوە." ئەوسا پیرەژن خەڕەکە زێڕینەکەی خـۆی بـە کیـژێ داو گـوتی: "لەوەیـە ئـەم خەڕەکە لە شوێنێکدا بە کەڵکت بێت."

کیژێ، دەبوایە ڕێگایەکی زۆر ببڕێ تا بگاتە بای وەشت. بەلام سەرەنجام پـاش چـەندین ڕۆژ گەییە ئەوێو لە بای وەشتی پرسی: "ئاخۆ دەتوانێ شوێنی ژیانی ئەو شـازادەیەی کـە لە نێوان ڕۆژهەلاتی خۆرو ڕۆژاوای مانگدا دەژی، پێ نیشان بـدات؟" بـای وەشـت گـوتی: "من شتم دەربارەی ئەم شازادەو قەلایە بیستووە، بەلام ڕێگای ئەم قەلایـە نـازانم، چـونکە هەرگیز بۆ شوێنانی زۆر دوور نەچووم. بەلاّم ئەگەر دەتەوێ بۆلای برایەکەمت، واتە بـۆلای بای دەبوورت دەنێرم. ڕەنگە ئەو ڕێگای ئەو قەلاّیە بزانێ، چونکە ئەو لە مـن بـە هێزتـرە. دەتوانی بێیتە کۆڵی من تا بۆ ئەوێندەرت ببەم." کیژێ چووە کـۆڵی بـای وەشـتو بەلـەز وەرێکەوتن تا گەیشتنە بای دەبوور(غربی). بای وەشت چووە پێشیێو بە برایەکەی گـوت:" ئەو شازادەیەی کە لە نێـوان ڕۆژهــەلاتی خـۆرو ڕۆژاوای مانگـدا دەژی، قـەرارە بـبێ بـە

هاوسەری ئەم کیژە خانەی کە دەگەڵ خۆمم هێناوەو ئێستا ئەم کیژە بە دوای ئەودا دەگەڕێ، تۆ ڕێگای ئەو کۆشكو قەلاّیە دەزانی؟"

بای دەبوور بە کیژێی گوت:" ئەوەندەی من گەڕاوم، نازانم ئەو قەلاّو کۆشکە لە کوێیە، بەلاّم دەتوانم بتبەم بۆ لای بای باشوور، چونکە ئەو لە هەردووکمان بەهێزترەو بۆ شوێنانی دوور دەڕوات. ئەگەر ئەو نەزانێ ئەو قەلاّیە لە کوێندەرە، ئیدی هیچ کەسێك لەم دنیایەدا ناتوانێ یارمەتیت بدات. وەرە کۆڵی من تا بۆلای ئەوت ببەم."

ئیدی کیژێ چووە کۆلێ بای دەبوورو هەر ڕۆییشتن هەر ڕۆییشتن تا گەیشتنە مەزلێ. بای باشوور هێندە گرژو تووڕە بوو، کاتێ کە ئەوان لە مەزلگەی ئەو نزیك بوونەوە، هەستیان بەسەرمایەکی بەترەف کرد. بای باشوور لە دوورەوە هاواریکرد:" چیتان دەوێ ؟" کە گوێیان لە دەنگی بوو، لە سەرما جەمەدینو بای دەبوور گوتی: "من بای دەبوورمو ئەمەش هەمان ئەو کیژەیە کە قەرارە شوو بە شازادەی قەلاّی نێوان ڕۆژهەلاّتی خۆرو ڕۆژاوای مانگ بکات. جا هاتووە بۆ پرسیاری ئەوە کە ئاخۆ تۆ تا ئێستا ڕێت کەوتووەتە ئەوێندەر، دەتوانی ڕێی ئەو قەلاّو کۆشکەی پێ نیشان بدەیت، تا شازادە بدۆزێتەوە؟"

بای باشوور گوتی: "بەلێ، دەزانم ئەو قەلاّیە لە کوێندەرە، تەنیا یەك جار ڕێم کەوتووەتە ئەوێ، بەلاّم بە چ هیلاکەتێك، هێندە ماندوو بووم کە چەندین ڕۆژ نەمتوانی لە جێی خۆم بجوولێم. بە هەرحاڵ ئەگەر تۆ ڕاست دەکەیو گەرەکتە بۆ ئەوێ بڕۆیتو ناترسیت، من دەتبەم."

کیژێ گوتی: "من هەر دەبێ بۆ ئەوێندەر بڕۆمو ئەگەر بە نرخی گیانش بووە دەبێ بگەمە ئەو قەلاّیە. من لە هیچ شتێك ناترسمو چەند خێراش بڕۆیت قەیدی ناکات." بای باشوور گوتی: "زۆرباشە، بەلاّم تۆ دەبێ ئەمشەو لێرە بخەویو پشوویەك بدەیت، چونکە یەك ڕۆژە ڕێی تەواومان لەبەرە."

بای باشوور، سپێدە زوو کیژێی لەخەو هەستاندو ئەوەندە هەوای کردە خۆیو ئەوەندە گەورەو توندبوو، کە بە ڕاستی دیمەنی ترسناك بوو. هەنگێ کیژەی دا بە کۆڵی خۆیدا، خۆی بەحەلحەلەی ئاسماندا کرد، لەوە دەچوو تا ئەو پەڕی دنیا نەوەستێتەوە. لە ژێریانەوە،

له لێڕەوارو بێشەکاندا، لە دەریاکاندا، تۆفو بۆرانێکی وەها هەڵی کردبوو، کاتێ کە بەسەر دەریاکاندا تێدەپەڕین، سەدان کەشتی تەفروتونا دەبوون.

بەمجۆرە، مودەتێکی زۆر هەر ڕۆییشتنو ڕۆییشتن، بەڵام هێشتا هەر بە ئاسمانی دەریاکانەوە بوون. بای باشوور تەواو هیلاكو شەکەتو ماندوو بوو، سەرەنجام هێزو شنگی لەبەر بڕا، نەیدەتوانی بڕوات، بەرە بەرە هاتەخوارو خوارترەوەو لە ڕووبەڕی دەریاکە نزیك بووەوە، هێندە نزم بووەوە، کە سەری شەپۆلەکانی دەریاکە لە پاژنەی پێیەکانی کیژەی داماوی دەدا.

بای باشوور پرسی: "نا ترسیت؟"

کیژێ گوتی: "نەخێر، هیچ ناترسم." ڕاستیشی دەکرد. نزیکی وشکایی بوونەوە، بای باشوور هێندەی هێزو توانا تیا مابوو کە کیژێ بگەیەنێتە بەستێنو کەناری دەریا.

ئیدی خۆشبەختانە سەرەنجام کیژێی لە ژێر پەنجەرەی ئەو قەڵاو کۆشکەی، کە لە نێوان ڕۆژهەڵاتی خۆرو ڕۆژاوای مانگدا بوو، دانا. بەڵام بای باشوور هێندە شەکەتو ماندوو بوو بوو کە ناچار بوو، بەر لەوەی بۆ ماڵەکەی خۆی بگەڕێتەوە، چەند ڕۆژێك لەوێندەر بمێنێتەوە تا ئیسراحەتێ بکاتو پشوویەك بدات.

بۆ سبەی بەیانی کیژێ، لە پاڵ دیواری قەڵاکەدا کەوتە یاریو گەمە بە سێوە زێڕینەکەی. یەکەم جار چاوی بەو کیژە لووت درێژە کەوت کە قەرار بوو شوو بە شازادە بکات. شازادەخانمی کەپوو درێژ پەنجەرەکەی کردەوەو لە کیژێی پرسی: "ئەو سێوە زێرینە بە چەند دەدەیت؟"

کیژێ وەڵامی دایەوە: "ئەمە بە زێڕو پارە نایەتە کڕین."

شازادەخانم گوتی: "ئەگەر بە زێڕو پارە نەیەتە کڕین، ئەدی بەچی دەفرۆشیت؟"

کیژێ گوتی: "ئەگەر بمبەی بۆ لای ئەو شازادەیەی کە لەم قەڵایەدا دەژیوئەمشەو لەلای ئەو بمێنەوە، ئەم سێوەت دەدەمێ." کچەی لووت درێژ، کە تەماحی کرد بووە سێوکە، گوتی:" فەرموو دەتوانی بێیتە ناو قەڵاکە."

کاتێ کیژێ وەژوور کەوت، شازادە لە غوورابی خەودا بوو. چونکە شازادە خـانمی لـووت درێژ دەرمانێکی دابوویەو خەوێکی گرانو قووڵی لێکەوتبوو. کیژێی بێچارەو داماو چـەند جارێك شازادەی بانگ کردو تەکانی دا فایدەی نەبوو، لە هۆرژنی گریانـداو هـەر خەبـەری نەبووەوە. بەیانی زوو شازادەخانمی لووت درێژ هاتو کیژێی لە قەڵاو کۆشکەکە وەدەرنا.

کیژێ دیسان لە بن پەنجەرەی کۆشـکەکە لێـی دانیشـتو بـە شـانە زێڕەکـەی کەوتـە داهێنانو شانەکردنی قژەکەی. هەمان رێکەوتی دوێنێ دووبارە بووەوە. کچەی لووت درێـژ پرسی:" ئەو شانەیە بە چەند دەدەی؟" کیژێ گوتی:" ئەم شانەیە فرۆشتەنی نییە، بە پارەو زێری نادات، بەڵام ئەگەر رێگەی بدات بێتە ژوورەوەو شەوێ لەلای شـازادە بێـت، ئەوسـا شانەکەی هەر واهی دەداتێ." بەڵام کاتێ کیـژێ گەییـە ژوورەکـەی شـازادە، شـازادە لـە شیرین خەودا بووو کیـژێ چـەندی گـاز کـردو رای تەکانـدو گریـا، دادی نـەداو خەبـەری نەبووەوە. کە دونیا رووناك بووەوە، شازادە خانمی لـووت درێـژ وەکـو رۆژی پێشـوو هـاتو کیژێی لە کۆشكو قەڵا وەدەرنا.

دیسان کیژێ لە ژێر پەنجەرەی کۆشکەکە دانیشتو خەرەکەکەی دەرهێناو کەوتە دەزوو رستن، کچەی لووت درێژ تەماحی کردە خەڕەکەکـەش. پەنجەرەکـەی کـردەوەو لـە کیـژێی پرسی:" ئەو خەڕەکە بەچی دەگۆڕیتەوە؟"

کیژێ هەمان داخوازییەکانی پێشووی دووبارە کردەوە، یانی گوتی:" ئـەم خەڕەکـە بـە زێرو پارە نافرۆشم، بەڵام ئەگەر بمگەیەنیتە ژوورەکەی شازادەو شەوێ لەلای ئـەو بمێنمـەوە، ئەوسا خەڕەکەکەشت وێدەدەم."

شازادەخانمی کەپوو درێژ گوتی: "زۆر باشە، بە کەماڵی ئارەزوو، قەبووڵمە."

هەڵبەتە لەو کۆشكو قەڵایەدا، خەڵکانێکی دروستکاریش هەبوون، ئەمانە بیستبوویان کە چۆن دوو شەوی دوا بە دوای یەك، ئافرەتێك دەچێتە ژووەکەی شازادەو بێهـوودە بـانگی دەکاتو فرمێسکان دەڕێژێ.

ئەوانە، ئەم واریقاتەیان بۆ شازادە گێڕابووەوە. بۆیە ئەو شەوە کاتێ کە شازادەخانمی کەپوو درێژ دەرمانی بە شازادە دابوو، شازادە وای نواند بوو کە دەرمانەکەی خواردووە، بەڵام لەڕاستیدا دەرمانەکەی ڕشتبوو.

کاتێ کیژێ چووە ژوورەکەی شازادە، ئەمجارەیان شازادە بە خەبەر بوو، کیژێ بۆی گێڕایەوە کە چۆن ڕێگای کۆشكو قەڵاکەی دۆزیوەتەوەو بۆ ئەوێندەر هاتووە.

شازادە بە کیژێی گوت: "دەزانی ڕێك لە کاتی خۆیدا هاتوویت، چونکە قەرارە من سبەینێ دەگەڵ شازادەخانمی کەپوو درێژا زەماوەند بکەم. بەڵام تازە ئەم کارە ناکەمو تۆ دەتوانی بە تەنیا رزگارم بکەی." هەنگێ شازادە بۆ دڵدارەکەی گێڕایەوە: "سبەینێ دەڵێم کە دەمەوێ بزانم بووکەکەم چ کارگەلێك شارەزایەو داوا لە شازادەخانمی لووت درێژ دەکەم ئەو سێ دڵۆپە مۆمەی کە ڕژاوەتە سەر کراسەکەم پاك بکاتەوە و بسڕێت. شازادەخانم قەبووڵ دەکات کە ئەم کارە بکات، چونکە نازانێ تۆ ئەم دڵۆپە مۆمانەت بە کراسەکەی مندا ڕشتووە و تەنیا کەسێکی ڕاستەقینە و ئاسایی دەتوانێ ئەم پەڵانە پاك بکاتەوە، ئەمە کاری جنۆکان نییە و بە جنۆکان ناکرێت." هەنگێ منیش بیانوو دەگرم و دەڵێم: "کەس بۆی نییە ببێ بە هاوسەری من، تەنیا ئەو کیژە نەبێ کە بتوانێ ئەم دڵۆپە مۆمانە لە کراسەکەم پاك بکاتەوەو من دەزانم تەنیا تۆ دەتوانی ئەم کارە بکەیت."

لە کۆشكو قەڵادا هەموو شادو خۆشحاڵ بوون. ڕۆژی دوایی کە قەرار بوو ڕێوڕەسمی زەماوەند بەرپا بکرێ، شازادە بە زڕدایکەکەی خۆی گوت: "من دەبێ بزانم کە دەزگیرانەکەی من چ بەهرەو توانایەکی هەیە."

زڕدایکەکە گوتی: "باشە، چ قەیدیە."

شازادە گوتی: "من کراسێکی باشم هەیە دەمەوێ ئەو کراسە بۆ زەماوەندەکەم لەبەر بکەم، بەڵام سێ دڵۆپە مۆمی تواوەی پێدا ڕژاوەو دەبێ ئەو پەڵانەی لێ لابرێ‌ومن مەرجم کردووە یەکێك بخوازم کە بتوانێ ئەو پەڵە مۆمانە لە کراسەکەم پاك بکاتەوە."

ئیدی شازادە خانمی کەپوو درێژ وای دەزانی ئەمە کارێکی ئاسانەو دەستی بە شۆردنی کراسەکە کرد. بەڵام چەندی دەشۆردو هەڵی دەگلۆفت، پەڵەکان گەورەتر دەبوون. جنۆکەی

پیر، دایکی شازادەخانمی کەپوو درێژ گوتی: "ئەوە چییە، بە تۆ ناشـۆردرێ, کـوا بیـدە بـە من. بەڵام ئەویش هیچی پێنەکرا، چـەندی دەشـۆرد پەڵـەکان رەشـترو گـەورەتر دەبـوون. جنۆکەکانی دیکەش خۆیان تاقیکردەوە، بەڵام سوودی نەبوو، کراسەکە ئەوەنـدە ڕەش بـوو، دەتگوت لە لوولەی دۆکەڵکێشیان دەرهێناوە.

شازادە هاواریکرد: "ئێوە بەکەڵکی هـیچ نایـەن. کیـژێکی گـەدا لـە دەرێـی قەڵاکـە دانیشتووە، من دەزانم کە ئەو لەرهەمووتان باشتر کراسەکە دەشوات." شازادە هـاواریکرد: "ئەی ئەو کیژەی لەوێندەر دانیشتوویت، وەرە ژوورەوە." کیژێ یەکسەر وەژوورکەوت.

شازادە پرسی: "ئایا دەتوانی ئەم کراسە پاك بکەیتەوە ؟"

کیژێ گوتی: "ئاه، نازانم، بەڵام هەوڵێك دەدەم."

هەرکە کیژێ، کراسەکەی بە ئاودا کرد، یەکسەر وەکو بەفرو بگرە سپی تریش بووەوە.

کە کراسەکە پاكو خاوێن بووەوە شازادە گـوتی: "مـن دەبـێ دەگـەڵ تـۆدا زەماوەنـد بکەم."

جنۆکە پیرەکە هێندە تووڕە بوو کە لە داخا شەقی بـرد. شـازادە خـانمی لـووت درێـژو هەموو جنۆکەکانی دیکەش شەقیان بردو ئیتر لەوەدوا هیچ هاڵو هەواڵێکیان نەما.

شازادەو کیژێش هەر هەموو ئەو خەڵکـە باشـەیان، کـە زنـدانی بـوون، ئـازاد کـرد، چەندیان توانی، لەو زێڕو زیوەی کە لەوێ بوو، لەگەڵ خۆدا بردو لەو قەڵایەی کە لـە نێـوان رۆژهەڵاتی خۆرو رۆژاوای مانگدا بوو، دوور کەوتنەوە

کۆمەڵە چیرۆکی ئاندرولانگ

(١٤)

سپی بەفرینو حەوت کورتیلە

هەبوو نەبوو، لە زەمانو رۆژگاری کۆندا، لە جەرگەی زستاندا، کە بەفر کلوکلو وەکو دەسپیێچکە خووری سپی لە ئاسمانەوە دەهاتە خوارێ، شاژن لەبەر پەنجەرەی کۆشکەکەیدا دانیشتبوو. چوار چێوەی پەنجەرەکە لە عەبەنوس بوو، شاژن بە دەم دەرزیو دورمانەوە چاوی بڕی بووە دیمەنی سپی بەفرەکە، لە پڕ دەرزییەکە چوو بە قامکێکی شاژن داو سێ دڵۆپە خوێن رژایە سەر بەفرەکە. رەنگی سووری خوێنەکە بەسەر بەفرەکەوە بە جۆرێکی ئەوتۆ سەرنجی شاژنی ڕاکێشا کە ئاهێکی هەڵکێشاو گوتی: "خۆزیا منیش کیژێکم دەبوو پێست سپی وەکو بەفر، گۆنا سوور وەکو خوێنو قژ ڕەش وەکو عەبەنوس ." لە پڕ ئاواتو ئارەزووەکەی شاژن هاتەدیو دوای ماوەیەك کچێکی بوو، پێستی سپی وەکو بەفر، گۆناکانی سوور وەکو خوێنو قژی رەش وەکو رەشی عەبەنوس! کچەیان ناونا (سپی بەفرین). بەڵام زۆری پێنەچوو کە دایکی سپی بەفرین، واتە شاژن کۆچی دوایی کرد.

دوای ساڵێك پاشا، ژنی هێنایەوە. ژنە تازەکەی پاشا ئافرەتێکی جوان بوو، بەڵام زۆر بە هەواو حەسوودو لەخۆبایی بوو، هیچ جوانێکی تری لە هەنبەر جوانی خۆیدا قەبووڵ نەدەکرد. شاژنی تازە ئاوێنەیەکی جادوویی هەبوو کە لە بەردەمیا دەوەستاو لە وێنەی خۆی رادەماو لە ئاوێنەکەی دەپرسی:

"ئاوێنە، ئاوێنەی قەد دیواری
کێ شا جوانی ئەم دنیایەیە ؟"
ئاوێنەکەش هەمیشە وەڵامی دەدایەوە:
"شابانۆ، شاژن، شاجوانی لەم دنیایەدا."

شاژن، زۆری کەیف بە وەڵامی ئاوێنەکە دەهات، چونکە دەیزانی ئاوێنەکە درۆ ناکات. بەڵام سپی بەفرین، رۆژ لە دوای رۆژ جوانو جوانتر دەبوو، کە تەمەنی گەییە حەوتساڵی، یەجگار جوان بوو، تەنانەت لە شاژنیش جوانتر بوو، تا رۆژێ شاژن پرسیارە هەمیشەییەکەی لە ئاوێنەکە کردەوە: ئاوێنەکە لە وەڵامیا گوتی: "تۆ جوانی، بەڕاستی جوانی، بەڵام سپی بەفرین لە تۆ جوانترە."

شاژن، بەم وەڵامە زۆر نیگەران بوو، سەراپای بوو بە کەربو رقو کینە دەرهەق بە سپی بەفرین. لەو سەعاتە بە دواوە، شاژن هەرکاتێ سپی بەفرینی دەبینی، لە بەغیلیو حەسوودیدا چاوی دەپەڕییە تەوقی سەریو رق وەکو گیاکەڵە لە دڵیا رەگو ریشەی دادەکوتا.

سەرەنجام شاژن، تواناو تەحەمولی دیتنی سپی بەفرینی نەما، راوچییە تایبەتییەکەی خۆی گاز کردو پێی گوت: " ئەم منداڵە ببە بۆ لێرەوارو کارێ بکە کە جارێکی دی چارەی نەبینمەوە، دەبێ بیکوژیتو لە ناوی ببەی، جا بۆ ئەوەی دڵنیابم کە مردووە دەبێ جەرگو دڵەکەیم بۆ بێنێتەوە".

کابرای راوچی وەکو چۆن ئەمری پێکرا بوو، بەو ئاوایە سپی بەفرینی بۆ لێرەوار برد، لەو دەمەدا کە بیری دەکردەوە چۆن بیکوژێت. سپی بەفرین گوتی: "راوچی گیان، بەزەییت بە مندا بێتەوە. من بەڵێنت دەدەمێ کە لە دارستانەکەدا خۆم ون بکەمو هەرگیز بۆ ماڵ نەگەڕێمەوە."

چونکە سپی بەفرین هەم زۆر منداڵو هەم زۆر جوان بوو، کابرای راوچی دڵی بە حاڵی سووتاو گوتی: "ئەی کچۆڵەی نەگبەت، کەواتە لە زێ (پەلە) بکەو بۆ خۆت هەڵێ."

کابرای راوچی لەبەر خۆیەوە بیری لەوە دەکردەوە کە بەو زووانە گیانلەبەرانی دڕندەو هۆڤی سپی بەفرین دەدۆزنەوەو دەیخۆنو ئیدی ئەویش هیچ تاوانێکی ناکەوێتە ئەستۆ.

لە ڕێگەی گەڕانەوەدا، کابرای ڕاوچی کودەڵە بەرازێکی بینی کە غاری دەدا، تیرێکی هاویشتیّو کوشتی، جەرگو دڵەکەی دەرهێنا تا بیبات و پیشانی شاژنی بدات، کە گوایە سپی بەفرینی کوشتووە.

ژنەی دڵڕەقیش، جەرگو دڵەکەی لیّ وەرگرت، برژاندیو خواردی. لە دڵی خۆیدا دەیگوت کە بۆ هەمیشە لە دەستی سپی بەفرین رزگار بووە.

لەولاش، کاتیّ سپی بەفرینی نەگبەتو بێچارە خۆی لە لێرەوارێکی گەورەدا بە تاقی تەنیا بینیەوە، دیمەنو شێوەی درەختەکانی ترسناك هاتە بەرچاو، زۆر دەترسا، نەیدەزانی چ بکات. بەسەر گاشە بەردی نووك تیژو بە نێو چڕە تووتڕەکاندا تێپەڕی، گیانلەبەرانی لێڕەکەش بەلایدا ڕەت دەبوون،و هیچ کاریان بە کاری ئەو نەبوو.

سپی بەفرین، تا هێز لە لاقەکانیا هەبوو رایکردو رایکرد، تا لە ئێوارە وەختێکی درەنگدا چاوی بە کوختەیەکی بچووك کەوت، خۆی بە کوختەکەدا کرد تا پشوویەك بدات و نەفەسێك تازە بکاتەوە. لەو کوختەدا هەموو شتێك بچووك بوو، بەڵام زۆر خاوێنو بە تەرتیبو ڕێك پێك بوو. مێزێك لە ناوەڕاستی کوختەکەدا بوو، کە پەردەیەکی سپی بەسەردا درا بوو. حەوت قاپی پڕ لە خواردن، بە چەقۆو کەوچكو مراكو چنگاڵو پەرداخەوە لەسەر مێزەکە ریزکرابوو. حەوت تەختە خەوی چکۆڵەش بە چەرچەفی ناوەخن لۆکەوە، لە پاڵ دیوارەکەدا ریز کرابوون.

سپی بەفرین، هەستی بە برسیەتیو تینویەتییەکی زۆر کرد، لە هەر قاپێك پارەو نانێكو تۆزێك پەتاتەی هەڵگرتو خواردیو لە هەر پەرداخێکیش دڵۆپە شەرابێکی خواردەوە. سپی بەفرین، پاش نان خواردن، هەستی کرد زۆر ماندووەو خەوی دێت، چوو لەسەر یەکێك لە تەختەکان ڕاکشا. بەڵام تەختەکەی بە دڵ نەبوو، تەختەکانی دیکەی تاقی کردەوە. بەڵام یەکێکیان درێژ بوو یەکێکیان کورت، تا گەییە سەر تەختی حەوتەم، هەستی کرد ئەو تەختە زۆر خۆشو لە بارە. سپی بەفرین وەکو منداڵێکی ئاقڵ دوعای خەوی خوێندو لەسەر تەختەکە راکشاو هەر زوو خەو بردییەوە.

که دنیا خەریك بوو تاریك دەبوو، خاوەنانی کوختەکـە گەڕانـەوە. تومـەز حـەوت کورتیلە بوون کە لە کانێکدا لە ناو جەرگەی کێوستاندا کاریان دەکرد.

حەوت کورتیلەکە، حەوت فانۆسە چکۆلەکەیان هەڵکرد، کە چـاویان بـە روونـاکی کوختەکە راهات، سەیریان کرد یەکێك هاتووەتە کوختەکەیانـەوەو هـەموو شـتەکانی داون بە یەکدا.

یەکەم کورتیلە گوتی: "کێ لەسەر کورسیەکەی من دانیشتووە؟"

دوورەم کورتیلە گوتی: "کێ لە نانەکەی منی خواردووە؟"

سێیەم کورتیلە گوتی: "کێ لە خواردنەکەی منی چەشتووە؟"

چوارەم کورتیلە گوتی: "کێ لە قاپەکەی مندا خواردنی خواردووە؟"

پێنجەم کورتیلە گوتی: "کێ چنگاڵەکەی منی بەکار بردووە؟"

شەشەم کورتیلە گوتی: "کێ بە چەقۆکەی من شتی بڕیوە؟"

حەوتەم کورتیلە گوتی: "کێ لە پەرداخەکەی منی نۆشیوە؟"

ئەوسا یەکەم کورتیلە نیگایەکی دەوروبەری کردو سەیری کرد کە تەختە خەوەکەی کەمێك شێواوە، پرسی: "کێ لەسەر تەختەکەم خەوتووە؟" کورتیلەکانی دیکەش هەر کەسەو چوو بەلای تەختەکەی خۆیـەوەو بـە دەم گریانـەوە گوتیـان: "یـەکێك لەسـەر تەختەکانی ئێمەش پاڵکەوتووە." بەڵام کاتێ حەوتەمین کورتیلە چوو بەلای تەختەکەی خۆیەوە، سەیری کرد کیژێك لەسەر تەختەکەی نووستوە. بەسەرسـامی کورتیلـەکانی دیکەی گاز کرد. هەموویان بە فانۆسە چکۆلەکانیانەوە لە دەوری تەختەکەی ئـەو خـڕ بوونەوەو سەیریان کرد راسـت دەکـاتو کیـژێك لەسـەر تەختەکـەی ئـەو نووسـتووە. کورتیلەکان، زۆریان پێ سەیر بوو، هەموو بەیەك دەنگ گوتیان خودایا! چەند کیژێکی جوانە ؟ هەموو شەیدای جوانیەکەی بوو بوونو دڵیان نەهات خەبەری بکەنەوە.

حەوتەمین کورتیلە، ئەو شـەوە تـا رۆژ بـووەوە هـەر سـەعاتەی لای یـەکێك لـە دۆستەکانییەوە نووست.

بەیانی، سپی بەفرین لە خەو رابوو، کە چاوی بەو حەوت کورتیلەیە کەوت، ترسا. بەڵام زۆر دەگەڵیا نەرمو نیان بوون، بە مێریڤانیو دلۆڤانی ناویان پرسی. ئەویش وەڵامی دانەوە: "من ناوم سپی بەفرینە". کورتیلەکان لێیان پرسی: "ئەدی بۆچی بۆ ئێرە هاتوویت؟" ئیدی سپی بەفرین بۆی گێڕانەوە کە چۆن زڕدایکی ویستوویەتی بیکوژێتو چۆن راوچییەك تایبەتیەکەی شاژن، گیانی رزگار کردووەو چۆن ناچار بووە بە درێژایی رۆژ ڕابکات تا گەییوەتە کوختەکەی ئەوان.

کاتێ کورتیلەکان گوێیان لەسەر گورشتە تاڵەکەی سپی بەفرین بوو، لێیان پرسی: "ئایا حەز دەکەی تۆ لەماڵی ئێمەو لەلای ئێمە بمێنیتەوە، ئاگاداری ماڵەکەمان بکەی، چێشتو خواردنمان بۆ ئامادە بکەیت، جێگەکانمان بۆ رێك بخەیت، جلمان بۆ بشۆیتو پینەوپەڕۆمان بۆ بکەیت؟ ئەگەر تۆ ئەم کارانە بە باشیو رێكوپێکی بکەیت، ئیدی لێرە دەحەسێیتەوە." سپی بەفرین وەڵامی دایەوە: "بەڵێ، بە خۆشحاڵیەوە هەموو ئەو کارانەتان بۆ ئەنجام دەدەم." بەمجۆرە ژیانی سپی بەفرین دەگەڵ کورتیلەکاندا دەستی پێکرد.

کورتیلەکان هەموو بەیانیەك بۆ کارو زێڕپەیدا کردن، دەچوون بۆ کێوانو ئێوارە بۆ ماڵ دەگەڕانەوە. سپی بەفرین-یش شیوی بۆ حازرو ئامادە دەکردن، بەڵام چونکە سپی بەفرین بە درێژایی رۆژ بە تەنیا بوو، کورتیلە مێریڤانەکان ئامۆژگاریان دەکردو لە شەڕو ئۆینی زڕ دایکەکەی ئاگاداریان دەکردەوەو دەیانگوت: "ئەو ژنە ئۆینبازە، زوو بە زوو دەزانێ کە تۆ لێرەیتو لەوەیە هەر ساتێ، بێ ئەوەی بیڵێ تۆ پێ بزانی، یەکێك بۆ ئێرە بنێرێت."

لەولاشەوە، شاژن، لە خەویشا ئەوەی بە بیرا نەدەهات لە دنیادا کەسێکی لەو جوانتر هەبێ، رۆژێك بەر لە هەر کارێك چووە بەر ئاوێنە جادوووییەکەیو پرسی:

"ئاوێنە، ئاوێنەی قەد دیواری
کێ جوانی جوانانە؟"

ئاوێنەکە وەڵامی دایەوە:

"ئەی شاژن، بێ چەندو چوون تۆ لە هەموو کەس جوانتری
بەڵام سپی بەفرین لە تۆ جوانترە.
ئەو سپی بەفرینەی کە دەگەڵ حەوتە کورتیلەدا دەژی".

کاتێ شاژن گوێی لەم قسانە بوو، زۆری سەرسوڕماو لە حەژمەتاندا لەرزی لێهات، چونکە ئاوێنەکە قەت درۆی نەدەکرد. ئیدی بۆی دەرکەوتبوو کە راوچییەکەی فریوی داوەو سپی بەفرین هێشتا ماوە.

شاژن، شەوو رۆژ لە بیری ئەمەدا بوو کە چۆن سپی بەفرین لە ناو ببات، لەبەر بوغزو کینەی خۆی خەوو خواردنی نەما بوو. سەرەنجام شاژن، نەخشەیەکی کێشا، سیماو جلەکانی گوڕیو خۆی کرد بە پیرەژنێکی چەرچی، وەها خۆی گۆڕی بوو، کەس نەیدەناسییەوە. بەو سەرو سیمایەوە حەوت کێوانی بڕی تا گەییشتە کوختەی کورتیلەکان. ژنەی ناڕەسەنو بەدفەڕ، لە تەقەی دەرگای دا، و بانگی کرد: "کاڵای باشم پێیە، شتی باشم پێیە بۆ فرۆشتن." سپی بەفرین لە پەنجەرەکەوە روانییە دەرێو گوتی: "رۆژ باش خانم گیان، چیت پێیە بۆ فرۆشتن؟"

پیرەژن وەڵامی دایەوە: "شتی باش، کاڵای عال، هەموو جۆرە پشتێنێك." یەکێك لە پشتێنەکانی، کە لە ئاوریشمی رەنگینی زۆر باش دروستکرا بوو، بە سپی بەفرین نیشاندا. سپی بەفرین لە دڵی خۆیدا گوتی: "دەتوانم ئەم ژنە مێریڤانو دروستکارە بێنمە ژوورەوە.". هەنگێ دەرگای کردەوەو پشتێنێکی جوانی لە پیرەژن کڕی. پیرەژن گوتی: "کیژەکەم چەند روخسارێکی جوانت هەیە؟ وەرە، با ئەگەر بۆ جارێکیش بووە کراسەکەت بۆ رێك بخەمو پشتێنەکەت بۆ ببەستم". سپی بەفرین کە هیچ گومانێکی لە پیرەژن نەکرد بوو، لەبەردەمیا وەستاو رێگەی دا کە پشتێنەکەی لە پشت ببەستێ. بەڵام پیرەژنە، پشتێنەکەی ئەوەندە توند لە پشتی سپی بەفرین بەست کە هەناسەی توند بوو و بورایەوەو کەوتە سەر عاردی، ژنەی ئۆینبازو خاپینۆك وایزانی سپی بەفرین مردووە. بەدەم پێکەنینەوە گوتی: "ئیدی تۆ جوانترین ئافرەت نیت"و بە پەلە لەو دەڤەرە دوور کەوتەوە.

ئێوارێ کە حەوت کورتیلەکە بۆ ماڵ گەڕانەوە، بەسەر دیمەنێکی ترسناکدا کەوتن. سپی بەفرینی ئازیزیان، بێ جووڵە، وەکو مردوو، لە عاردی کەوتبوو.

بە ئەسپایی لە عاردیان بەرز کردەوەو سەیریان کرد پشتێنێکی زۆر توندی لە پشت بەستراوەو هەناسەی تەنگ کردووە. یەکسەر پشتێنەکەیان بڕی، دوای تۆزێك هەناسەی وەبەر هاتەوە. کاتێ کورتیلەکان بە حاڵو حیکایەتەکەی سپی بەفرینیان زانی، پێیان گوت: "بێگومان ئەو چەرچیە جگە لە شاژن هیچ کەسێکی تر نەبووە، لە ئێستا بەدواوە، ئەگەر ئێمە لە ماڵ نەبووین، تا بە تەواوەتی دڵنیا نەبیت، دەرکە لە کەس مەکەوە."

لەو لاشەوە، کاتێ شاژن گەییشتەوە ماڵێ، یەکڕاست خۆی گەیاندە بەر ئاوێنەکەو پرسی:

"ئاوێنە، ئەی ئاوێنەی قەد دیواری کێ جوانی جوانانە؟"

ئاوێنە، هەمان وەڵامی پێشووی دایەوە:

"ئەی شاژن، بێ چەندو چوون تۆ لە هەموو کەس جوانتری ،بەڵام سپی بەفرین لە تۆ جوانترە.

ئەو سپی بەفرینەی کە دەگەڵ حەوت کورتیلەدا دەژی، هێشتا ماوەو لە تۆ جوانترەو جوانتریش دەبێ."

شاژن کە گوێی لەم قسەیە بوو، ڕەنگی مردووی لێنیشت. چونکە ئەمجارەش بۆی دەرکەوت کە سپی بەفرین ماوە. ئیدی لە دڵی خۆیدا گوتی: "دەبێ کارێك بکەم کە بۆ هەتا هەتایە سپی بەفرین لە ناو ببەم." شاژن چونکە سیحرو جادووی دەزانی، شانەیەکی ژەهراوی دروستکرد. ئیدی شێوەو روخساری خۆی گۆڕی، خۆی کرد بە پیرەژنێکی دیکە. ئەوسا حەوت کێوی بڕیو خۆی گەیاند کوختەی کورتیلەکانو لە دەرگای داو بانگی کرد: "کاڵای باشم پێیە بۆ فرۆشتن." سپی بەفرین، لە پەنجەرەکەوە تەمەشایەکی دەرەوەی کردو گوتی: "پیرەژن، لێرە مەوەستە، کاتی خۆت بە فیڕۆ مەدە، چونکە من بۆم نییە دەرکە لە هیچ کەسێك بکەمەوە."

پیرەژن گوتی: "مۆڵەتی تەمەشا کردنیشت نییە؟" یەکسەر شانە ژەهراوییەکەی دەرهێناو پیشانی سپی بەفرینی دا. سپی بەفرین زۆری حەز لە شانەکە کردو دەرگای کردەوە. لەو دەمەدا کە سەودای شانەکەیان دەکرد، پیرەژن گوتی: "وەرە باقژە شێواوەکەتی پێ شانە بکەم." سپی بەفرینی داماو هیچ گومانێکی خراپی لە پیرەژن نەکردو رێگەی پیرەژنی دا کە قژی شانە بکات. بەڵام هەر کە شانەکە بەر قژی کەوت، ژەهرەکە کاری خۆی کردو بورایەوەو کەوتە سەر زەوی.

ژنەی نارِەسەنو بەدفەڕ گوتی: "سپی بەفرین، بێگومان ئەمجارە مردوویت." بە پەلە بۆ ماڵ گەڕایەوە.

خۆشبەختانە، کات دەمەو ئێوارە بوو، حەوت کورتیلە بۆ ماڵ گەڕانەوە، سەیریان کرد سپی بەفرین وەکو مردوو لەسەر عاردی کەوتووە. یەکسەر زانیان کە ئەمە کاری شاژنە، کەوتنە گەڕان تا شانە ژەهراوییەکەیان لە بەینی قژی سپی بەفرین دا دۆزییەوە. یەکسەر شانەکەیان لە ناو قژی دەرهێنا. سپی بەفرین وەهۆش هاتەوەو بۆی گێڕانەوە کەچی بەسەر هاتووە. کورتیلەکان دیسان ئامۆژگاریان کرد کە دەرکە لە هیچ کەسێك نەکاتەوە.

شاژن، هەرکە گەییشتەوە ماڵێ، خۆی گەیاندە بەر ئاوێنەکەو پرسی: "ئاوێنە، ئەی ئاوێنەی قەد دیواری ، کێ جوانی جوانانە؟"

ئاوێنەکە هەمان وەڵامی پێشووی دایەوە:

"ئەی شاژن، بێ چەندو چوون تۆ لە هەموو کەس جوانتری
بەڵام سپی بەفرین لە تۆ جوانترە،
ئەو سپی بەفرینەی کە لەو دیوی کێوان، دەگەڵ
حەوت کورتیلەدا دەژی."

شاژن، هەر کە گوێی لەو قسانەی ئاوێنەکە بوو، لە داخا لەرزی لێهات،و بە دەنگی بەرز هاواری کرد: "سپی بەفرین, تۆ دەبێ بمریت، تەنانەت ئەگەر بە بەهای گیانی خۆشم بووە دەبێ بمریتو لە دنیادا نەمێنی." شاژن، پاش ئەو قسانە، خۆی بە

خەوتنگەیەکی نهێنیدا کرد، کە جگە لە خۆی هیچ کەسێکی تر نەیدەزانی دەرگاکـەی لە کوێوەیە، لەوێ دەستی کرد بە دروستکردنی سێوی ژەهراوی. سێوەکان بـە ڕواڵـەت زۆر جوانو سوورو سپی بوون. ئەوەندە جوان بوون هەر کەسێك دیتبای حـەزی دەکـرد بیان خوات. کاتێ لە دروستکردنی سێوەکان بووەوە، دەموچـاوی خـۆی ڕەنـگ کـرد، جلەکانی گۆڕی، خۆی کرد بە پیرێژنێکی دێهاتی تەواو، ئەوسا حـەوت کێـوانی بـڕیو بەرەو کوختەی کورتیلەکان بووەوە. پیرێژنی نارەسەن لە دەرگای دا، بەڵام سپی بەفرین سەری بە پەنجەرەکەوە ناو گـوتی: "مـن نـاتوانم دەرگـا بکەمـەوە، حـەوت کورتیلـە ئامۆژگاریان کردووم کە دەرگا لە کەس نەکەمەوە."

پیرێژن گوتی: "دەترسیت دیسان ژەهراوی ببـی؟! تەمەشـا مـن ئـەم سـێوانە لـە ناوەڕاستەوە دەکەم بە دوو لەتەوەو بە خۆم لەتە سپییەکەی دەخۆمو تۆش دەتوانی لەتە سوورەکەی بخۆیت." سێوەکانی بە جۆری دروستکرد بوو کە تەنیا لەتـە سـوورەکانیان ژەهراوی بوو. سپی بەفرین زۆری حەز چووە خـواردنی ئـەو میـوە ئشـتیابزوێنە، کـە سەیری کرد ئەو ژنە دێهاتییە چەند بـە تاسـووقەوە لەتەکـەی خـۆی دەخـوات، خـۆی پێنەگیراو لەتە ژەهراویەکەی لێوەرگرت. بەڵام هەر کە قەپی لـە سـێوەکەدا یەکسـەر وەکو مردوو تەختی سەر زەوی بوو. چاوانی شاژنی دڵـڕەق پرشـنگیان داو لـە قاقـای پێکـەنینی داو گـوتی: "ئـەی کیژۆڵـەی روخسـار بـەفرینی، گۆنـا خـوێنینی، قـژ عەبەنووسی، ئەمجارەیان کورتیلەکان فریات ناکـەونو حـەوت روحـت هـەبێ شـتاقیان دەرنابەیت."

کە شاژن گەییشتەوە ماڵێ، لە ئاوێنەکەی پرسی:

"ئاوێنە, ئەی ئاوێنەی قەد دیواری

کێ جوانی جوانانە؟"

ئەمجارەیان, ئاوێنەکە گوتی: "تۆ، شاژن، جوانی جوانانی."

ئەمجارەیان دڵی حەسوودو پڕ بوغزو کینەی شاژن ئاسودە بوو، یان بە لای کەمـەوە بۆ یەکەمجار کەمێك ئاسوودەیی بە خۆیەوە بینی.

که ئێواریٚ کورتیله‌کان بۆ ماڵ گه‌ڕانه‌وه‌، سپی به‌فرین یه‌ك ته‌خته له‌سه‌ر عاردی که‌وتبوو، نه هه‌ناسه‌ی ده‌داو نه‌ده‌جوولا. سپی به‌فرینیان به ئه‌سپایی له عاردی هه‌ڵگرت‌و که‌وتنه پشکنینی سه‌راپای تا به‌ڵکو شوێنه‌وارێکی ژه‌هراوی بوون بدۆزنه‌وه‌. به‌ڵام نه پشتینێکی له پشت به‌سترا بوو،و نه شانه‌یه‌ك به قژییه‌وه بوو. ئازای به‌ده‌نیان شۆرد، به‌ڵام هیچ فایده‌یه‌کی نه‌بوو، کیژۆڵه‌ی به‌سته‌زمان مرد بوو. له تابووتیان ناو له ده‌وری دانیشتن‌و سیٚ رۆژی ته‌واو به دیار سپی به‌فرینه‌وه گریان. سه‌ره‌نجام بڕیاریان دا که سپی به‌فرین له کانه زێڕه‌که‌ی خۆیان بنێژن، به‌ڵام که ته‌مه‌شایان ده‌کرد، رێك وه‌کو خونچه‌یه‌ك بوو که له حاڵی شکۆفه‌کردندا بێت. گۆناکانی وه‌کو هه‌میشه سوورو ئاڵ بوون. کورتیله‌کان گوتیان: "نابیٚ له چاڵی تاریك‌و نووته‌کیدا بنێژین."

تابووتێکیان له شووشه‌ی روناك دروستکردو سپی به‌فرینیان له ناونا،و تابلۆیه‌کی زێڕیان پێوه‌ناو له‌سه‌ریان نووسی ئه‌مه شازاده‌خانمێکه. ئه‌وسا تابووته‌کیان له قووله‌ی چیادا داناو هه‌ر رۆژه‌ی یه‌کێك له کورتیله‌کان ئێشکی تابووته‌که‌یان ده‌گرت‌و چاویان لیٚ نه‌ده‌گواسته‌وه‌. گه‌لێك له باڵندانی ئاسمان هاتنه خواریٚ‌و تازیه‌یان بۆ سپی به‌فرین گرت. هه‌وه‌ڵجار کونده‌په‌پویه‌ك‌و ئه‌وسا قژاوڵه‌یه‌ك‌و ئه‌وجا کۆترێکی چکۆله هاتنه دیار تابووته‌که‌ی.

ماوه‌یه‌کی زۆر بوو که‌سپی به‌فرین له‌و تابووته‌دا پاڵ که‌وتبوو، به درێژایی ئه‌م ماوه‌یه وا ده‌هاته به‌رچاو که خه‌وتووه‌، پێستی سپی وه‌ك به‌فر، کوڵمه‌کانی سوور وه‌ك خوێن‌و قژی وه‌ك عه‌به‌نووس ره‌ش بوو.

تا رۆژیٚ شازاده‌یه‌ك رێی که‌وته لێره‌وارو به‌لای کوخته‌ی کورتیله‌کاندا تێپه‌ڕی. ئه‌و تابووته‌ی که سپی به‌فرینی جوانی تیادا بووو ئه‌و نووسراوه‌ی سه‌ر تابووته‌که سه‌رنجیان ڕاکێشا. شازاده به کورتیله‌کانی گوت: "ئه‌م تابووته‌م بده‌نیٚ، هه‌رچیه‌کتان له بارته‌قایا ده‌ویٚ ده‌تان ده‌میٚ." به‌ڵام کورتیله‌کان گوتیان:

"نا، ئێمه تاڵێکی قژی ئه‌و، به هه‌موو دنیا ناگۆڕینه‌وه‌."

شازادە گوتی: "کەواتە بە دیاری بمدەنێ، قەولتان دەدەمی کە وەکو چاوم بیپارێزم‌و وەکو ئازیزترین شتی خۆم خۆشم بوێ."

چونکە شازادە، لە قوولایی دڵەوە قسەی دەکرد، کورتیلەکان دڵیان پێی سووتاو تابووتەکەیان دایە. شازادەش دەستووری دا کە نۆکەرو دەست‌و پێوەندەکانی، تابووتەکە بخەنە سەرشانیان‌و بیبەن. لەو کاتەدا کە خەریك بوون لە چیاکەوە دادەگەڕان، بە ڕێکەوت پێیان لە بنچکە تووترکێکی قژن هەڵنووتاو تابووتەکە تەکانێکی توندی خوارد، لە ئەنجامی ئەو تەکانەوە، ژەهرەکە لە زاری سپی بەفرینەوە دەرپەڕی. سپی بەفرین لە پڕ چاوانی هەڵێنان, لە ناو تابووتەکەدا دانیشت‌و بانگی کرد: "من لە کوێم ؟"

شازادە بە دڵخۆشی وەڵامی دایەوە: "تۆ دەگەڵ مندایت." و ئەوسا بۆی گێڕایەوە کە لەم ماوەیەدا چی ڕووی داوەو لەسەری ڕۆیی: "سپی بەفرین، من لەم دنیا گەورەیەدا تۆم لە هەموو کەسێك خۆشتر دەوێ، ئایا رازیت لەگەڵ مندا بێی بۆ کۆشکەکەی بابم‌و شوو بە من بکەی؟"

سپی بەفرین، داواکەی شازادەی قەبووڵکردو لەگەڵیا ڕۆیی.

زەماوەندێکی یەجگار گەورەو بەشکۆیان گێڕا.

زڕدایکە ناڕەسەنەکەی سپی بەفرینشیان دەعوەتکرد. کاتێ کە ئەو ژنە شڕندەو دڵڕەشە جلە بەشکۆکانی، کە بۆ ئەو بۆنەیە کردبوونی، لەبەر کرد، چووە بەردەم ئاوێنەکەو پرسی: "ئاوێنە، ئەی ئاوێنەی قەد دیواری،

کێ جوانی جوانانە؟"

ئاوێنەکە وەڵامی دایەوە:

"تۆ لە هەموو کەس جوانتری، ئەی شابانۆی من، بەڵام بووکەکەی شازادە لە تۆ جوانترە."

کاتێ ژنەی حەسوودو شڕندە گوێی لەو قسانە بوو، لە داخاو لە حەسوودی دا لە خۆی چوو. هەوەڵجار نەیدەویست بۆ زەماوەندەکە بڕوات، بەلاّم لە پڕێکدا وای هەستکرد تا شازادە خانمی گەنج نەبینێ، دڵی سوکنایی نایەتو ئۆقرە ناگرێت.

کاتێ شاژن، چووە ناو هۆڵە گەورەکەوە، سپی بەفرین ناسییەوەو لەزگ بوو (وەخت بوو) لە ترسا لە خۆی بچێت. ئەوسا لە دڵی خۆیدا گوتی ئەم ژنە ئۆینبازو مەکربازە دەیەوێ چ بەلاّیەکم بەسەردا بێنێ؟ هەر چەندە پێویست نەبوو کە چیتر سپی بەفرین بترسێت، چونکە بە دەستوورو فەرمانی شازادە جووتێ پێلاّوی ئاسنی سوورەوەکراو بۆ شاژن ئامادە کرابووو ناچاریان کرد کە ئەو پێلاّوانە لە پێ بکاتو تا دەمرێتو روحی دەردەچێت هەر پێیانەوە برەقسێت .

جاکوبو ویلهم گریم

فەرهەنگۆك

ئا

ئەداو ئەتوار: رەوشت و ئاكار

ئارايشتكار : ئارايشتگەر ، مكياجكار

ئەوك : قورگ، گەروو، بەرمل

ئاسيو : ئازار، بەلا ، زيان، زەرەر

ئاشخانە : مووبەق، چێشتخانە

ئەنگۆ: ئێوە، هەە، هون

ئەگەرنا: دەنا، ئەگينا، ئەگین، گەرنا

ئێژی : دەڵێی

ئەفسووناوی : سیحراوی، جادوویی

ئیكلام : كڕنۆش، سەرچەماندن بۆ ریزگرتن

ئامێز : باوەش، هەمێز

ئەزبەنی : گەورەم، قوبان

ئاران: گەرمەسێر، گەرمیان، زستانەوار

ئۆین: پیلان، دەسیسە، فێڵ و مەكر

ئۆینباز : بەمەكرو فێڵباز، پیلانگێڕ

ئێشك: پاس، كێشك

ب:

باوەژن: زڕدایك، هۆی دایك، باجی

باب: باوك

بالانما: بالانوێن، ئاوێنەی بالاڕوان

بەلەز: خێرا، بەپەلە، گورج

بلوور: شووشە

بێنەوا: هەژار، بێچارە، داماو
بە تۆبزی: بە زۆر، بە خورتی
بە روحم : بە بەزەیی ، دلۆڤان
برنجە: جۆرە کانزایەکە، زەردی سەماوەر(قصدیر)
بەلەنگاز: بێچارە،نەدار، بەسەزمان
بەرۆك: یاخە، یەخە
بەکاوەخۆ: بە هێواشی
بەرسڤ: وەڵام
بەرِك: گیرفان، باخەڵ
بالیفۆکە: سەرینی بچووك، گۆشە
بوری: تێپەڕی
بیلبتون: بە تەواوەتی
بەو ئاوایە: بەو جۆرە، بەو شێوەیە
باریە: لۆسە
بەستێن: رۆخ، کەنار، گویَ چەم، دەم چەم
بێشە: دارستان، لێر
بەرکۆشە: بەرهەڵبێنە
بن پیاڵە: ژێر پیاڵە
بۆرەقنە: ئامال بۆر، مەیلەو بۆر، بۆرباو
بوێر : ئازا، دلێر
بێوەی: بیَ زیان، سەلامەت
بارِ : بێچووە مەلی بەهارە
بێزوو: بێزگ، مەگیرانی
بێزگەوان: بێزووکەر
بەلانس: هاوسەنگی
بارتەقا: باتەقا، هەنبەر، بەرانبەر

پ:

پێشخزمەت: نۆکەری بەردەستان

پارك: باخ

پواز: سنگێکە لە درزی داری قەڵشاوی دەنێن تا نەیەتەوە یەك

پۆڕ: باڵندەیەکی خۆش گۆشتە، لە مریشك گەورەترە

پێشکار: خزمەتکار

پەیڤ : وشە، وتە ، قسە

پەز: مەڕ، مێگەلە مەڕ و بزن

پەری : فریشتە

پاژ: بەش

پرتەو: تیشك ، رووناکی

ت:

تەمەشاڤان: بینەر، سەیرکەر

تەژی: پڕ، لیپاو لیپ، سەر رێژ

تێشت: نانی بەیانی، قاوەڵتی، بەرقلیان، تاشتی

تالووکە: مەترسی، خەتەر

تەبارە: دەغڵی گەیشتووی نەدوراو، قایمە دەغڵ

تەژەو ناقۆڵا: گەورەو ناشیرین

تاین: یارۆ، فلاَن، ناڤبری

تاژی: سەگی ڕاو، تانجی

تەشقەڵە: گەڕ، بیانووپێگرتن

ج:

جەگەن: گیایەکە لاسکی سێ سووچە لە زەڵکاودا دەڕوێ

چ:

چەلونگ: چوست و چالاك، گورج و گۆڵ، شۆخ و شەنگ

چینی: جۆرێ سواڵەتی هەرەباشە، وەکو کاشی

چتۆ: چۆن، چلۆن، کوو
چڕین: وتن (بۆ گۆرانی و قام)
چێڵ: مانگا
چەنگ: ئامێرێکی موسیقایە، هارپ
چەکمە: جەزمە، پووت
چەمەنزار: مێرگ، مێرغوزار، سەوزەزار
چما: بۆچی، ئەڕا، لەبەرچی
چقڵ: درک، دڕو، دڕی
چەرچی: فرۆشیاری گەڕیدە، دەستفرۆش
ح:
حایرمان: سەرسام بوون
حەسار: حەوش
خ:
خەنی لە خۆتان: خۆشی لە خۆتان
خشکۆک: دەلال، جوانکیلە، جوان، قەشەنگ
خورجین: هەگبەی لە بەن، جانتای لە بەن، خورج
خا: خات، خاتوون، خانم ، یا
خاپاندن: فریودان، تەفرەدان، خەڵەتاندن
خاپینۆک: فریبۆک، فێڵباز
د:
داماو: بێنەوا، بەلەنگاز، بێچارە
دەڤەر: ناوچە، ئاقار، شوێن، جێ
دێرکەوتن: دواکەوتن
دلپاقژ: دڵپاک، بێ فڕو فێڵ، بێ گزی
دەربار: دیوەخان و بارەگای پاشا
ژنەوتن: بیستن

داگەڕان: هاتنە خوارەوە
دڵنەواز : دڵگیر، مایەی دڵخۆشی
دلۆڤان: بە بەزەیی، دڵنەرم، میرەبان
هاژۆتن: لێخوڕین
دیدەوانی: ئێشکگرتن (بە تایبەتی ئێشکی سەر قەلاَت و بورجان)
داپیرە: دایە گەورە، نەنك
دەلیڤە: دەرفەت ، هەل
درەخت: دار
دەربارییان: دەست وپێوەندانی دیوەخان و بارەگای پاشایەتی
دڕوو: دڕك، چقڵ، دڕی
دڵڕەش: بێ ەزەیی، ستەمکار، دڵڕەق، ڕکوونی

ڕ:

رەقسین: سەما، هەڵپەڕین
ڕنەك: قەشەو
ڕدێن: ریش
روندك: فرمێسك، رونتك، ئەسر، ئەسرین
رۆحانی: پیاوی ئاینی
راز: نهێنی
رابوون: هەستان
رۆخانە: رووبار، چۆم، چێم، ڕوو
ڕند: جوان، خوشیك، خوشكۆك

ز:

زڕکیژ: کچی مێرد بۆ باوەژن، یان کچی ژن بۆ باوەپیارە
زێدە: زیادە
زەلام: گەورە، ناقۆلاَو تەژە
زار: دەم، دەو

زوڕییەت: وەچەو نەوەو نەتیرە
ژ:
ژێوان: پەشیمان
س:
سەرزەنشت: سەرکۆنە، لۆمە
سەندەڵ: قاپقاپ، تەقتەقیلە
سپڵە: پێنەزان، بێ ئەمەك، بێ وەفا، نمەك حەرام
سۆز: پەیمان، بەڵێن
ستران: گۆرانی، قام, لاوك
سپێدە: بەرەبەیان
سەوزەزار: مێرگ، مێرگوزار، چەمەنزار
سەمت: لا, ئالی، رەخ
سەربوردە: بەسەرهات، سەرگوزەشتە، سەربهورد
سەرگوروشتە: سەربوردە،
ش:
شڕندە: ژنی دەمدرێژی شەڕانی بێحەیا
شڕپۆش: شڕۆڵە، بێ بەرگ و بار
شەیپور: بۆقی، کەڕەنا
شام: شیو، شیڤ، خواردنی ئێواران
شکەفت: ئەشکەوت
شکەستەنی: ناسك، شتێ زوو بشکێ
شتاقیان، هیچیان، کەسیان
شنگ: هێز، تاقەت، توانا
شەقاو: هەنگاو
شلینگ: پارەیەکە
شاپ: شەق

شەکەت: ماندوو، هیلاك
شوورە: دیوار
شەڕبار: پڕشەڕ، شەڕانی
ع:
عاسا: دار عاسا، داردەست
عەیار: زیتەڵ، زۆرزان
عەبەنووس: دارێکی رەش و رەق و بەنرخە
غ:
غاڕ: ئەشکەوت
غوڕابی خەو: شیرنە خەو، خەوی قورس
غەوارە: غەریبە، بێگانە
ف:
فەرمایشت: فەرموودە، قسە
فەرخە: بێچووە مەل و جانەوەران
ق:
قالیچە: مافووری بچووك
قرمز: سوور
قەڕاڵ: پاشا
قەڕاڵنشین: پاشانشین، ئیمپراتۆریەت
قورباقە: بۆق
قاوەڵتی: تاشتی، بەرقلیان، نانی بەیانی، تێشت، قاوەتوون
قووچانی: هەڵهات
قشتیلە: بچووکی جوانکیلە
قالۆر: قاوغ
قاپ: قاچ
قاوغ: قەپێلك، قاپۆرە

قوشقی: توورە، وەرەز، سڵ ، رەوەك
قەرقەشە: تەشقەڵە، شەرو ناخۆشی
قۆپی: زەڵكاوی قامیشەڵاَن
قەڵەمڕەو: سنوور و كەوشەنی ژێر دەسەڵاتی كەسێك یان دەوڵەتێك
قوو: باڵندەیەكە لە قاز سپی ترو زلترە
قەلاَیی:كانزایەكی سپی نەرمە مسی پێ سپی دەكەنەوە
قژاوڵە: تاق تاقكەرە

ك:

كوت ومت: ەقاودەق
كوانگە: كوانوو، ئاگردان
كارمامز: بەچكە ئاسك
كودەڵە: بێچووە بەراز
كوختە: كۆخ, خانووی چكۆلەو خراپ
كوڵكە: موو، توك
كولۆ: كوللە
كەوەیی: شینكی، شینباو، خۆڵەمێشی
كێوە: بۆ كوێ
كەپەك: سۆس
كۆمەك: یارمەتی، هاریكاری
كلۆر: ناوبەتاڵ
كوڕیژگە: كوڕی بچووك
كەپوو: لووت، دفن
كەونارا: زۆركۆن، شوێنەوار
كەسك: سەوز
كۆمیدی: پێكەنیناوی
كامكردن: نەوس تكان

کەزی: پرچ، زلّف
کلاّوخود: کلاّوی ئاسنینی شەڕڤان
کەرب: رق و کینە
کان: مەعدەن
کێوستان، کۆسار, کۆجاڕ
گ:
گۆساخ: چاوقایم، رووقایم
گەدا: پارسەك، سوالّکەر، دەرۆزەکەر
گورزە: باقەی گەورە
گەرەکمە: دەمەوێ ، دەخوازم
گەمە: یاری، وازی، کایە
گەنج: زێرو زیو، مالّی دنیا
گەردنبەند: ملوانکە
گازکردن: بانگکردن
گۆرین: یارۆ، ناڤبری
گوند: دێ، ئاوایی
گومناو: ناوبزر، نەناسراو
ل:
لە کەیفان: لە خۆشیان
لە بیلادەوە: لە ئیجادەوە، لە بنەرەتەوە
لیرەوار: دارستان، جەنگەلّ، بێشەلاّن
لاپرەسەن: فزولّ، فزولّی
لەزگ بوو: خەریك بوو، وەخت بوو
لێ: بەلاّم
لێبڕا: بڕیاری دا
لۆسە: باریە

لاق: قاچ، لنگ

لەزکرن: خێراکردن، پەلەکردن

م:

موازە: فرۆشگە، دوکان

مێریڤان: دلۆڤان، میهرەبان

مشوور: تەگبیر، بەخەم کردن

مژوول: سەرقاڵ, سەرگەرم

ملڵ وموش: ملۆمۆ، گەران و بۆنکردنی زەمین بۆ پەیداکردنی خواردن

مۆڵ: زۆر، فرە، زەحف

مژمژە: مەساسە

میرغەزەب: جەلاد

مەزرا: کێڵگە

مقاش: ماشە

مەگیرانی: بێزوو

مەرزو بۆ: وڵات، نیشتمان

مقەوا: کارتۆن

مەنهۆڵ: زێراب

مەزڵ: قۆناغ، جێی مەبەست

ن:

هێورین: حەوانەوە

نەزاکەت: ئەدەب، سەلاری

نیگابان: پاسەوان

نەیجەزار: قامیشەڵان

نسیبەت: بەڵا

نەترە: ورە

ناچیز: هیچ، زۆر کەم

نەژاد: رەگەز، رەچەڵەك، ئەسڵ
ناحەز: ناشیرین

و:

وەمێنیٚ:بمێنێتەوە
وەکرد: کردەوە
وەشێرت: شاردەوە
وێنا: تەسەور
وار: هەوار، شوێن، مەڵبەن
وێدەدەم: دەدەمێ

هـ:

هانکە هانك: هەناسە برکێ
هەژگ: لکەداری وشکەوە بوو، چڕوچیلکەی ئاوردوو
هەڕوگیڤ: هەرەشەو گورەشە
هەڵدێر: جێگەی زۆر بەرزو قیت لە شاخ و کێودا
هەزاربەهەزار: شاخی زۆر بەرزو عاسی
هەڵزنان: هەڵگەڕان بۆ سەرەوە
هایم: سەرگەردان، وێڵ
هەنبەر: بەرانبەر
هەترەش: زەندەق، زراو
هەنووکە: ئیستا، نها، نهوو
هۆشن: بەهۆش
هەتەر: مەودای حوکمی چاو
هۆڤی: کێوی، وەحشی

ی:

یاڵ: تووکی سەر ملی شێرو یەکسم
یەکهاوی: یەکجۆر، یەکدەست، بێگۆڕان

حەمە کەریم عارف:

* کەرکووکییە و لە ساڵی ١٩٥١دا لەدایك بووە.
- لە ساڵی ١٩٧٥ کۆلیژی ئەدەبیاتی بەغدای تەواو کردووە.
- یەکەم بەرهەمی شیعرێکە بەناوی (هەڵبەستێکی هەتیو کەوتوو) کە لە ژمارە (١٧٠) رۆژنامەی هاوکاری لە ١٩٧٣/٦/٨ بڵاوبووەتەوە.
- لە ساڵی ١٩٧٥ەوە بە بەردەوامی نووسین و بەرهەمی ئەدەبی بڵاو دەکاتەوە.
- سەرنووسەر یان بەڕێوەبەری نووسین یان سکرتێری نووسین یان ئەندامی دەستەی نووسەرانی ئەم گۆڤار و بڵاوکراوانە بووە: گۆڤاری گزنگی نووسەرانی کەرکووك، نووسەری کوردستان، کەلتوور،نووسەری کورد، گوڵانی عەرەبی، ئاڵای ئازادی تا ژمارە ٢٢٢، گۆڤاری نەوشەفەق.

* جگە لە ناوی خۆی، بە تایبەتی لە گۆڤاری گزنگی نووسەرانی کەرکووك،نووسەری کوردستان، کەلتوور، رۆژنامەی ئاڵای ئازادی تا ژ: ٢٢٢ بەناوی گۆڤەند، زنار، سیپان، پاکزاد، محەمەدی حاجی، سیروان عەلی، دیدار هەمەوەندی، هێژا، ح. ع ،هامون زێباری، بازەوان عەبدولکەریم بەرهەمی بڵاو کردووەتەوە.

*لە ساڵی ١٩٧٤ – ١٩٧٥دا پێشمەرگەی شۆڕشی کوردستان بووە، لە هەشتاکاندا بۆ ماوەی نۆ ساڵ، بێ وابەستەگی حیزبی پێشمەرگە بووە و وەکو بەشدارییەکی مەیدانی و ویژدانی لە خەباتی رەوای نەتەوەی کوردا شانازی پێوە دەکات و منەت بەسەر کەسدا ناکات، چونکە باوەڕی وایە کە رۆڵەی میللەتی مەزلوم مەحکومە بە پێشمەرگایەتی.

- لە هەشتاکانەوە تا ٢٠١٠/٨/٢٠راستەوخۆ سەرپەرشتی و سەرۆکایەتی لقی کەرکووکی یەکێتیی نووسەرانی کوردی کردووە.

- زۆر بەرهەم و کتێبی چاپ و بڵاو کردووەتەوە، لێ زۆربەی هەرە زۆریان، بە تایبەتی ئەوانەی لە چیادا چاپ بوون بە نوسخەی هێندە کەم بڵاوبوونەتەوە،لە نرخی نەبوو دان و هەر ئەوەندەیە کە لە فەوتان رزگار بوون. هەندێك لە وانە:

١- تیرۆژ، کۆ چیرۆك، چاپی یەکەم ١٩٧٩
٢- کۆچی سوور، رۆمان، چاپی یەکەم،١٩٨٨،چاپی سێیەم ٢٠٠٧
٣- بەیداخ، چیرۆك، چاپی یەکەم ١٩٨٨
٤- داوەتی کۆچەرییان، کۆ چیرۆك ،چاپی دووەم ٢٠٠٥
٥- لە خۆ بێگانە بوون، کۆمەڵە چیرۆك،چاپی یەکەم (١٩٩٩) دەزگای گوڵان
٦- کوچ سرخ، کۆ چیرۆك، بە فارسی، وەرگێڕان چاپی یەکەم ١٩٨٧ شاخ
٧- نینا، رۆمان، سابت رەحمان، چاپی یەکەم،شاخ، ١٩٨٥ چاپی سێیەم ٢٠٠٥
٨- نامۆ، رۆمان، ئەلبیر کامۆ، چاپی یەکەم، شاخ١٩٨٧چاپی چوارەم ٢٠٠٩ وەشانخانەی سایە،سلێمانی
٩- رێبەر، رۆمان، مەهدی حسین، چاپی یەکەم (شاخ) ١٩٨٣، چاپی دووەم، ٢٠٠٧
١٠- شکست، رۆمان، ئەلکساندەر فەدایەف، چاپی شاخ (راه کارگر)، چاپی دووەم، ٢٠٠٩ خانەی وەرگێڕان.
١١- هاوماڵەکان، رۆمان، ئەحمەد مەحموود، چاپی دووەم ٢٠٠٠ دەزگای گوڵان
١٢ – بێناسنامەکان، رۆمان، عەزیز نەسین، چاپی سێیەم ٢٠٠٦
١٣- قوربانی، رۆمان، هیرب میدۆ، چاپی یەکەم ٢٠٠٤ دەزگای شەفەق
١٤- دوورە وڵات، رۆمان ع. ڤاسموف، چاپی یەکەم٢٠٠٠ دەزگای گوڵان
١٥- ئازادی یا مەرگ، رۆمان، کازانتزاکیس، چاپی یەکەم ٢٠٠٣ کتێبخانەی سۆران، چاپی دووەم: ٢٠٠٨
١٦- چیرۆکەکانی سەمەدی بیهرەنگی، چاپی دووەم، ٢٠٠٤ کتێبخانەی سۆران هەولێر

١٧- ئامانجی ئەدەبیات. م. گۆركی، چاپی شاخ ١٩٨٥
١٨- ئەو رۆژەی كە ونبووم (كۆمەڵە چیرۆكی بیانی) چاپی یەكەم،٢٠٠٦
١٩- جێ پێ (كۆمەڵە چیرۆكی فارسی) چاپی یەكەم ٢٠٠٦ ،نووسەرانی كەركووك
٢٠- زندە خەون، كۆمەڵە چیرۆك، چیخۆف،چ١ ،دەزگای موكریانی
٢١- چیرۆكستان ،كۆمەڵێك دەقورەخنەی جیهانی چ١ ،٢٠٠٥ ،نووسەرانی كەركووك
٢٢-دیدارو دەقو رەخنە،چ٢٠٠٥، ١
٢٣-دیداری چیرۆكڤانی، چ٢٠٠٥، ١
٢٤-ئەو بەرخەی كە بوو بە گورگ ،چ٢٠٠٨، ١نووسەرانی كەركووك
٢٥- میوان، چیرۆك،ئەلبێر كامۆ

٢٦- مەسەلەی كورد لە عێراقدا،عەزیز شەریف،چاپی دووەم ٢٠٠٥
٢٧- مێژووی رەگ و رەچەڵەكی كورد، ئیحسان نوری پاشا،چ١٩٩٨، ١
٢٨- كورد گەلی لە خشتەبراوی غەدر لێكراو، د. كوینتەر دیشنەر، چاپی سێیەم ٢٠٠٤
٢٩- لە مەهابادی خوێناوییەوە بۆ كەنارێن ئاراس، نەجەف قولی پسییان، چاپی یەكەم ٢٠٠٦
٣٠- كورد لە سەدەی نۆزدەوبیستەمدا،كریس كۆچرا،چاپی شەشەم ٢٠١١
٣١ - كورد لە ئینسكلۆپیدیای ئیسلامدا،چاپی یەكەم ١٩٩٨
٣٢- چینی كۆن، چ١( )دەزگای موكریانی

٣٣- دلێریی خۆڕاگرتن، ئەشرەفی دەهقانی
٣٤- خەباتی چەكداری هەم تاكتیكە هەم ستراتیژ، مەسعودی ئەحمەد زادە

٣٥- ڤنسنت ڤان گوگ، شانۆنامە، باول ئایز لەر

٣٦- به دوعا شاعیرەکان، شانۆنامە، جەلیل قەیسی (گزنگ ژ:١٢)
٣٧- جولەکەکەی ماڵتا، شانۆنامە،کریستۆفەر مالرۆ.
٣٨- دادپەروەران، شانۆنامە، ئەلبیر کامۆ
٣٩- بەد حاڵی بوون، شانۆنامە، ئەلبیر کامۆ.
٤٠- چاو بە چاو، شانۆنامە، گەوهەر مراد (غولام حسەینی ساعیدی)
٤١- ریچاردی سێیەم، شانۆنامە، شەکسپیر.چاپی یەکەم ٢٠٠٩، بلاوەخانەی سایە، سلێمانی
٤٢- گەمەی پاشا و وەزیر، شانۆنامە، عەبدوللا ئەلبوسێری..

٤٣- مندالە دارینە، چیرۆکی درێژ بۆ مندالان.
٤٤- فاشیزم چییە؟ کۆمەڵە چیرۆك بۆ مندالان، یەلماز گونای
٤٥- شوانە بچکۆلەکە، چیرۆکێکی درێژی چینی یە بۆ مندالان
٤٦- زارۆکستان (چوار شانۆنامە بۆ منالان)
٤٧- چەند چیرۆکێك لە ئەفسانەی یونانی کۆنەوە (٢٣ئەفسانە)

٤٨- لە گەنجینەی حیکایەتی تورکمانییەوە. (ئەفسانەی ئەسپی ئاشق)چاپی یەکەم٢٠٠٨
٤٩- ئەفسانەێن گریکی و رۆمانی، چاپی یەکەم (٢٠٠٤) کتێبخانەی سۆران، هەولێر
٥٠- ئیلیادە، هۆمیرۆس، چ١،دەزگای سەردەم ٢٠٠٩

٥١- گۆڤەند و زنار (فەرهەنگی فارسی — کوردی) حەمە کەریم عارف، چ١(٢٠٠٦-٢٠٠٨)دەزگای موکریانی
٥٢- چۆنیەتی فێربوونی زمانی فارسی، چ١، ٢٠٠١

٥٣- چرنیشفسکی، فەیلەسوف و زانای گەورەی میللەتی روس
٥٤- چایکۆ فسکی، ژیان و بەرهەمی.
٥٥- ئیدگار ئالین پۆ، ژیان و بەرهەمی.
٥٦- جاك لەندەن، ژیان و بەرهەمی
٥٧- گوگول، نووسەری ریالیست
٥٨- یەڵماز گونای، ژیان و بەرهەمی
٥٩- سادقی هیدایەت، ژیان و بەرهەمی
٦٠- خافروغ لە شیعر دەدوێ، ژیان و بەرهەمی

٦١- راگەیاندن لە پەراوێزی دەسەڵاتدا (بە شەریکی) چاپی یەکەم (٢٠٠١) دەزگای گوڵان
٦٢-راگەیاندن لە نێوان حەقیقەت بێژی و عەوام خەڵەتێنی دا، حەمە کەریم عارف، چ (١)،٢٠٠٥

٦٣- مێژووی ئەدەبیاتی جیهان (لە کۆنەوە تا سەدەکانی ناڤین).چاپی یەکەم٢٠٠٨
٦٤- مێژووی ئەدەبیاتی جیهان (لە سەردەمی رینیسانسەوە تا ئێستا). چاپی یەکەم ٢٠٠٨
٦٥- مێژووی ئەدەبیاتی جیهان (ئەدەبیاتی ئینگلیزی زمان- ئەمریکاو ئینگلیستان لە سەرەتاوە تا ئێستا).چاپی یەکەم٢٠٠٨
٦٦- ریالیزمودژە ریالیزم لە ئەدەبیاتدا،سیروس پرهام،چ٢٠٠٤،١،دەزگای سپیرێز
٦٧- قوتابخانە ئەدەبییەکان،رەزا سەید حسەینی، چ٢٠٠٦،١دەزگای موکریانی
٦٨- مێژووی ئەدەبیاتی روسی، سەعیدی نەفیسی
٦٩- لێکدانەوەیەك لەمەڕ نامۆ ، لویس ریی ،چ٢، ٢٠٠٦
٧٠- هونەروژیانی کۆمەڵایەتی، بلیخانۆف، چ١(٢٠٠٥)دەزگای موکریانی

٧١- گوزارشتی مۆسیقا،د. فواد زکریا، چ١،یانەی قەڵەم ٢٠٠٦
٧٢- ڕێبازە هونەرییەکانی جیهان
٧٣- پێکهاتەی بەدەنی و چارەنووسی ئافرەت،(چ١) ٢٠٠٦
٧٤- دەربارەی شیعروشاعیری، حەمە کەریم عارف، چ٢٠٠٧،١
٧٥- دەربارەی رۆمانو چیرۆك، حەمەکەریم عارف،چ١، ٢٠٠٨
٧٦- مەرگی نووسەرو چەند باسێکی دیکەی ئەدبی-رۆشنبیری،حەمەکەریم عارف،چ١، ٢٠٠٥نووسەرانی کەرکوك
٧٧- ناودارانی ئەدەب، حەمە کەریم عارف، (چ١) دەزگای موکریانی،٢٠٠٩
٧٨- پەیڤستانی من، حەمە کەریم عارف،چاپی یەکەم()
٧٩- پەڵکە رەنگینە، حەمە کەریم عارف،چ١، ٢٠٠٤
٨٠- خیانەتی حەلاڵ، حەمە کەریم عارف
٨١-بووکی هەزار زاوا، کۆچیرۆك، بزورگی عەلەوی
٨٢-ئەبوزەر، د.عەلی شەریعەتی
٨٣-ریوایەت، ڕۆمان، بزورگی عەلەوی
٨٤-وقفات فی رحاب الپقافە الکوردیە، حەمە کەریم عارف
٨٥-هەژاران، ڕۆمان، دوستوفسکی
٨٦-دەیڤید کۆپەرفیلد, (رۆمانی کورتکراوە بۆ نەوجەوانان) چارلس دیکنز
٨٧-ئۆدیسە، داستان، هۆمیرۆس
٨٨- **ظل**الصوت و قصص اخری, تقدیم و ترجمە جلال زنگابادی
٨٩-شازادە و گەدا , رۆمان, مارك توین
٩٠-توحفەنمای ئەدەبیاتی جیهانی
٩١-سفرەی فەقیران   حەمە کەریم عارف
٩٢-باڵندەکەی من   رۆمان، فریبا وفی
٩٣- نامەکانی تولستۆی

٩٤- جەمیلە، رۆمان   جەنگیز ئایتماتۆف
٩٥- حەفتا چیرۆکی چینی بۆ منداڵانی کورد
٩٦- الرحيل الدامى....تقديم وترجمە: جلال زنگابادی
٩٧- کۆڵوانە سوور... کۆچیرۆك بۆ منداڵان
٩٨- ئەو پیاوەی کە سێبەری خۆی فرۆشت ..رۆمان..شامیسۆ
٩٩- دکتۆر...شانۆنامە...برانسیلاڤ
١٠٠- خەیام...زانای شاعیران وشاعیری زانایان /جەلال زەنگابادی
١٠١- دۆزەخی پیرۆز، رۆمان ،بورهان شاوی
١٠٢- من و نەنکم و ئیلاریون و ئیلیکۆ / رۆمان / نودار دومبادزە

* لە راپەڕینەوە تا نهوو چالاکانە بەشداری بزاڤی ئەدەبی و رۆشنبیریی کوردی دەکات وبەرهەمی هەمە جۆر (نووسین و ئامادە کردن و وەرگێڕان) بڵاودەکاتەوە..
* ئەو بەرهەمانە و زۆری دیکەی ئامادەن بۆ چاپ و چاپکردنەوە و هەر کەس و گرووپ و لایەن و دەزگایەك تەماحی بڵاو کردنەوەی هەبن، دەبێ پرس بە نووسەر بکات...